1694

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/gemmaeetsculptur00agos

LEONARDVS STRIK Excudit.

GEMMAE ET SCULPTURAE ANTIQUAE DEPICTAE

AB

LEONARDO AVGVSTINO SENENSI

Addita earum enarratione,

In Latinum verſa

AB

JACOBO GRONOVIO

Cujus accedit præfatio.

PARS PRIMA.

Editio ſecunda.

FRANEQUERÆ,

Apud LEONARDUM STRIK,

Bibliopolam, cIↄ Iↄ c x c i v.

Sanctiſſimo Domino

ALEXANDRO VII.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

Quum Sanctitas Tua dignata ſit pacem favoremque impertire his proximis diebus meis ſub auſpiciis feliciſſimæ Tuæ ſtellæ, venio ſupplex, ut fungar canone ac tributo otii mei, offerens Tibi in hoc libro imagines antiquarum Gemmarum depictas, in quibus excellit quidem ipſa materia, & multo tamen magis ars ac præſtantia earum. Ad hoc nego-

tium me adjunxi, quoniam, ex quo Sanctitas Tua curam antiquitatis mihi commiſit, placuit etiam illi aliquoties approbare diligentiam in ea meam. Quin & ſtudioſius perſuaſit mihi eruditum ipſarum Gemmarum argumentum, non illud diffidens ab doctrina illa, in qua ab primis annis Tu Te involviſti ſimul cum aliis inſtitutionibus & diſciplinis; ita ut hodie nova virtute quadam quaſi in factum redigas claras præteriti temporis memorias, & exemplum præbeas heroicæ ac divinæ pietatis. Cui rei fidem faciunt tum ipſæ antiquitates, quas Tua Sanctitas ſuſcepit inſtaurandas jam ab principio pontificatus Tui, tum pium ejus ſtudium erga Eccleſias & Baſilicas, tum etiam munificentia per univerſam Urbem: ita ut Roma impugnata graviſſimis malis agnoſcat incolumitatem ſuam in Tua Providentia, & pariter exſurgat formoſior, etiam ipſis ruderibus cum ea

læ-

lætantibus, quaſi jam jam ponendis ſuper ſua fundamenta & diuturnis victuris, quum ab injuriis & annis fuerint reparata. Idcirco tanquam Principi Antiquitatum Conſervatori, conſecro Sanctitati Tuæ has imagines, & ſimul ſupplico, ut dignetur reſpicere in variis earum ſymbolis expreſſam profundæ devotionis meæ conſuetudinem erga Sanctiſſimam Perſonam Tuam & Excellentiſſimam Domum ac Nepotes, ad quorum virtutem reſpiciunt publicæ ſpes & excitantur commnnia vota. Et hîc proſtratus in terram adoro pedes Sanctitatis Tuæ, Deum precans, ut in bonum Chriſtiani nominis Te ſoſpitet ac cuſtodiat,

Sanctitatis Tuæ

Humillimus ac Devotiſſimus ſervus

LEONARDUS AUGUSTINUS.

AMICE LECTOR,

Nondum abierunt multi anni, intra quos apparavi tibi Siciliam Parutæ ab prima editione locupletatam notabili nomiſmatum augmento: tunc etiam me tibi obſtringens ſpondenſque apparatum alium illuſtris alterius memoriæ, nunc adſum, ut ſatis ample promiſſum illud meum præſtem, proferendo imagines antiquarum Gemmarum. Sunt ſculpturæ & varii lapides, in quibus altero tanto ſplendent veſtigia antiquitatis, quam ſunt ipſæ figuræ illis inſculptæ cum admirabili induſtria. Quippe vivens Romæ uſque ab Pontificatu Vrbani VIII, quando Gloriosiſſimus ille & Sapientiſſimus Pontifex ſuo exemplo revocabat ſeculum noſtrum ad diſciplinas veteres, honoratus fui ſervitio Eminentiſſimi & Reverendiſſimi Principis Cardinalis Franciſci Barberini, digniſſimi eo Nepotis meique perpetui Benefactoris & Patroni; qui etiam præterea ad duplicandam benignitatem ſuam, dignatus fuit referre me in familiam ejuſdem Pontificis. Ex quo tempore induſtriam omnem impendi, ut ex ruderibus eriperem ſtatuas, & inſcriptiones, & nomiſmata, & locum illis præberem in celebri palatio & bibliotheca Barberina. Neque hæc tantum mea cura fuit adunare marmora, metalla & eruditas ſculpturas, ſed & multiplicem copiam ectyporum & variorum lapidum, quæ omnia in pinacotheca ejuſdem bibliothecæ ſunt ſatis rara monumenta. Gemmis illis, quas Græci & Romani & melius moratæ gentes geſtabant in annulis & ornamentis ſuis, non modo ſe inſtruebant Nobiles & alii inſignioris famæ viri, ſed etiam Reges & maximi Imperatores, ut fecerunt Alexander, Ptolemæus, Mi-

† thrida-

thridates & Pyrrhus & Polycrates ille Samius, de quo tantum eſt fabularum, & Cæſar & Pompejus & Auguſtus & tot alii veteres ſimul & hodierni principes, qui eos geſtabant uſque in admirationem. Hinc eſt, ut noſtro tempore ſint illæ æſtimatiſſimæ tum conſenſu omnium eruditorum, tum laudibus quas iis concesſerunt pictores ac ſculptores; quippe quum Raphael Urbinas, Iulius Romanus, Michael Angelus Buonarotus et Polydorus in tam exiguis exemplis repererint argumenta maxima artis ſuæ. Ob quam cauſam quum ſemper fuerim cupidiſſimus hujus ſortis gemmarum, & poſſideam multas raras ſatis & excellentes, conſtitui participes facere amatores eruditionis et hujus conceptus, poſitus in otio valde huc opportuno, et aliquam partem ſatisfacere muneri meo Antiquarii, qui titulus cum altero Probatoris antiquitatum Romæ et in Latio mihi ſupervenit ab ſumma Clementia Optimi et Sanctiſſimi Pontificis ALEXANDRI VII, eo in tempore, quo benigniſſimus aſpectus ſtellæ ejus reſpicit Chriſtianam rempublicam, ſeque vertit prolixe ad virtutem et bonas artes. Ad cujus operæ effectum fieri non debet, quin à me memoretur auctoritas Andreæ Sacchii inter hodiernos pictores meriti laudes antiquorum, qui quum eſſet mihi amiciſſimus, me adduxit ad hoc ſuſcipiendum, ita ut auxilium ſuum conferret ſimul ad picturam et ſculpturam. Ego tamen huc uſque exſequi illud diſtuli, quum difficile mihi eſſe comperirem invenire accuratum deformatorem, qualis fuit, in quem poſtea incidi, Joannem Baptiſtam Galeſtruzzium, Pictorem Florentinum, qui per labores et progreſſus, quos habet in rebus antiquis, ſimul ad formam ex ipſis monumentis extrahendam, ſimul ad ſculpturam omnia contulit, omnemque difficultatem vicit in augendis figuris ex habitu tam exiguo, ut vix viſui pateat, ſervatis

et pro-

et proportionibus inter ipſas et gratia opificii vetuſti. Itaque licet fortaſſis doctiores captabunt occaſionem ſpeculandi et cogitandi de his ipſis figuris et damnare tenues meas vires; nihilominus nolui omittere, ut non adnotarem aliquas meas breves expoſitiones, quas communicavi cum Joanne Petro Bellorio, à quo multas accepi eruditas obſervationes et notas: ita ut, Amice Lector, ſi liber hic reſpectu mei in nullo futurus ſit pretio, tamen te precer ſaltem recipere illum pignus mei amoris adverſus nobilia ingenia occupata in ſtudiis pulcherrimarum artium; certus fore, ut hæ ipſæ gemmæ in tua eruditione illuminantes antiquitatem, fiant ſigilla temporis et ectypa memoriæ; in qua me retine et vive felix.

SPE-

J

2

3

LEONARDO AGOSTINI SENESE D'ANNI 63

SPECTATORI

ET

LECTORI

JACOBUS GRONOVIUS

S. P.

Quum adeo ſancta, innoxia, etiam; immo amœna mihi ac venerabilis nuper exorta fuerit cauſa & materia conciliandæ notitiæ, teneri nequeo, quin ejus teſtem te ac conſcium faciam; maxime quum relatio iſta ſimul te ſit edoctura editionis hujus occaſionem & incrementa. Nuper enim factum eſt, ut Abrahamus Blotelingius in cælatoriæ peritia præcellens & ob eximiam artis ejus dexteritatem celebratiſſimæ jam famæ, non antea mihi viſus, expoſuerit animi ſui mentem ad beandum noſtrum orbem, dicam? an inſtaurandum ſeculum quæſitiſſimo hoc vel manus ſuæ ſpecimine vel lætiſſimo melioris antiquitatis ſpicilegio vel etiam opportuniſſimo ad cognoſcendos firmius & auctores & ipſos veterum ſenſus emolumento. Quocunque enim vel oculo adſpicias vel animo conſideres,

dubites profecto, quid ex his tribus potiſſimum in eo mireris & qua ſalutatione proſequaris. Nobis autem quum cauſa & res ſtudiorum cordi præcipue ſit, ſummæ voluptati fuit in his tantum non ſpirantem cernere vetuſtatis quendam genium, imo ipſam animam. Etſi enim paſſim animadvertamus cum pictorum cælatorumque manibus ac penicillis certantes exactiſſimos elegantium ingeniorum calamos, & quidem ita, ut palmæ ſint proximi; fateri tamen debemus parum abeſſe, quin mortuæ ſint plurimæ narrationes, niſi hoc beneficio harum ſculpturarum infundatur iis nova quædam quaſi vita & prorſus οὐσία, quam his metallis comprehenſam poſteritati reliquerunt doctiſſimi artifices. Quod ne de ſingulis loquar; quantum eſt, ut illas chimærarum, amuletorum larvarumque portentoſas omnino ſtructuras haurire poſſimus perfectiſſime jucundiſſimeque ex unius oculi injectu? quarum licet ſingulas minutias exſequatur conſummatiſſimus quoque ſtylus, nunquam tamen deſinet eſſe intellectui cœca & obſcura illa tot variarum rerum neſcio unde non θαυμασίως ſumptarum compages & tot tam diſcordium commentorum compoſitio. Sed negotia hæc præterquam quod commendationi ſuæ ſatis ipſa valida, & ſponte cauſam ſuam orantia, magnamque ut mihi, ſic cuicunque liberalius adſpicienti infundentia & ſemper infuſura æſtimationem, ſuum ab Leonardi noſtri ſermone nanciſcentur pretium, non minus quam ab multis nuper doctiſſimis viris numiſmata acceperunt. Propterea audito noſtri Blotelingii conſilio an dubitare potui, quin ſtatim fronte in voluptatem effuſa propoſitum hoc ut profuturum publi-

co & omnem in partem favorabile revererer, ſimulque ſi quid vellet operam ſedulitatemque meam omnem abſque ulla cunctationis ſorde illico ſponderem? Licet enim volumen illud in mundo eſſet, neque ego quidquam delecter vel ullum pretium ponam iſtis repetitis editionibus, præſertim quæ in his locis vigent, alienæ curæ & obſervationis, unde tam grandes nunc libri excuduntur; tamen alia hîc ſequenda mihi videbantur, quum non tantum paucos hic theſaurus haberet poſſeſſores, ſed etiam pauciſſimis vel innotuerit. Quapropter quum ego hoc animi motu uterer, neque ullo genere gravis eſſem; & ille jamdiu hanc ſpem coxiſſet, non potuit exſpectatio vel minima hanc operam morari. Ex illo igitur tempore, quantum fieri ab provido curatore potuit, & ipſius novi amici & hujus editionis commodum focillavi; quod & initio congreſſus noſtri & ſemper poſt inde in duobus potiſſimum decrevi conſiſtere. Primum fuit, ut archetypa ſine ullo vel minimæ aberrationis crimine ac nævo puriſſime referrentur. Quoties enim mihi contigit, ut quum his annis noſtris tot oblati ſint libri ad illuſtrandam illam antiquitatis partem, quæ in nummis centinetur, doluerim adeo negligenter & futiliter deformatas exhiberi eorum imagines? quo ſane fit, ut nec uſui ulli ſerviant, & ſine fide eſſe debeant, & ſic cum nullo utentis commodo pretia librorum extendantur. Secundum erat, ut explanatio his cœlaturis adnexa ex ſermone Tranſalpino in linguam pluribus uſurpatam & occidentali Europæ familiariorem transferretur. Quorum quidem priori officio reſpondiſſe me omnibus modis ſpero agnituros, quibuſcun-

que vel libuerit vel tantum contigerit otii, ut comparationem iſtam inſtituere velint; aliquoties univerſa animi oculorumque intentione ſumma non modo in ipſa figurarum argumenta, ſed in quaſlibet etiam minimas parergorum partes conjecta, ut quantum poterat, omnia ad amuſſim convenirent. Et convenient, opinor, univerſa, niſi quod fateri hîc cogar in unius defectu me hæſiſſe, quum ſubveniri illi non eſſet meum. Scribit enim Leonardus ad 1, 134. *La picciola ſtatuetta sù la colonna col membro virile eretto*, quod poſterius in hac editione prorſus non reperies, non id quidem vitio noſtro, ſed quoniam non eſt in Italica. In altero ſive potius videri poſſim conatus fuiſſe idem, ſeu adſequutus plane fuerim, equidem vix dixero. Id tantum egi, ut in tot tantiſque de interpretandi modo ſententiis me ipſe conſulerem, nec excidere quidquam paterer, quod tueri nequirem, caſte obſervata ſententia non tantum auctoris, ſed etiam manu, nec vel vocibus mutatis, ubicunque ullo modo fieri potuit. Evenit enim in progreſſu laboris hujus, ut alicubi libertatem mihi aliquam arrogandam eſſe cenſuerim, licet gnarus id præceps eſſe in alieno opere; ſed ut qui maxime vanorum lapſuumque impatiens nihil putavi intereſſe in emendandis illis quæ emendari deberent, meum an alterius ſcriptum eſſet. Emendanda autem occurrebant alia, quæ typis adſcribi poterant; alia, quæ ab feſtinatione auctoris ortum ducere videbantur; alia humanitati ejuſdem imputanda. Et ne videar nimius eſſe, libet nunc aliqua conſcientiæ tuæ proponere. Ab typographis veniſſe credebam parte I num. 45 G. POMPEO MAGNO.

num.

num. 122 *di Venere & Amne.* num. 146 *Sallanione* num. 192 *Papilio.* part. II num. 10 *Therapene* num. 13 *Dionyſius.* Iiſdem attribuo vitioſas quæ multæ hîc occurrunt, & unicuique conferenti primam editionem patebunt, citationes poeticorum ſcriptorum. An potius eas feſtinationi auctoris tribuendas putabis? Certe huic imputavi, quod parte I num. 33 *narra Epifaro appreſſo Athenæo.* num. 77 *come ſcrive Poliſeno*, ubi eum ſic voluiſſe, ut repoſuimus, conſtare poteſt ex diſſertatione libro ſecundo præfixa & part. II num. 41; in diſſertatione de gemmis *Helleno*, *Flaminio*; quod in eadem diſſertatione citet prælium Timoleontis *in Calabria contro Icete al fiume Damiria*; quod ibidem ſcribat *Propertio parlando di Delia*, quum intelligat Tibullum; quod parte II num. 11 *Critia e Trifone.* Hæc ergo ſecurus culpæ putavi licite omnia corrigi a me poſſe. Et ſimiliter corrigi a me potuiſſe jam adverto, quod in diſſertatione ſcribit interpretem Thucydidis teſtari *che il ſegno delli Re di Perſia, ſecondo il parere di alcuni, haveva l'imagine di Serſe, & ſecondo altri, quella di Ciro, o'l ſuo Cavallo, al cui annitrito egli ſi acquiſtò il Regno*, omittens appellationem Darii, quum auctoris illius ſcholiaſtes clare, ἡ σφραγὶς τοῦ Περσῶν βασιλέως εἶχε κατὰ μέν τινας τὴν βασιλέως εἰκόνα. κατὰ δέ τινας τὴν Κύρου τοῦ πρώτου βασιλέως αὐτῶν. κατὰ δέ τινας, τὸν Δαρείου ἵππον, δι᾽ ὃν χρεματίσαντα ἐβασίλευσεν. Magis hæſi in illis, quæ tertium genus feci. Scribit parte I num. 8 *Scrive Luciano nel Simpoſio, che li pittori fingevano Hercole Folenſe.* An apud Italos Hercules ſortius ſit tale cognomen, equidem neſcio; Latinos non habere ſcio; immo nec intelligi

 poſſe,

poſſe, ſi talis in horum ſermone produceretur Hercules, non magis quam ſi quis prodiret Molorchenſis. Scribit num. 50. *Agrippa havendo ottenuto quella famoſa vittoria navale, nel promontorio d'Attio, contro M. Antonio, fu honorato dal medeſimo Auguſto, con la corona roſtrata.* Quæ licet vera ſint; tamen cauſa non fuit, cur ejus victoriæ id donum allegaret potius quam anterioris contra Sextum Pompejum ad Mylas, quo id contigiſſe & Servius & alii teſtantur. Scribit num 92 de Baccha. *In quella bella teſta intagliata in plaſma*: at in ipſius figuræ loco ſignificat eſſe *in corniola.* Scribit II, 27. *Ariſtomaco philoſophando ſopra la natura dell' Api, ſpeſe tutta la ſua vita in oſſervare li coſtumi & le ſtupende operationi di eſſe, per lo ſpatio di ſeſſanta due anni*: & tamen ex Plinio ſtatim poſt citat ipſe *duodeſexaginta* ſine ulla dubitatione. Gravioris momenti eſt, quod num. 65 ſcribit *un Vitellio di metallo col roveſcio della Cenſoria, che ſino a queſto giorno và trà le medaglie piu rare.* Multum profecto ſudabit, qui Cenſoriam illam inquirere volet ab auctore propoſitam non ſecus ac Auguſtam aliquam, in loco præſertim, ubi loquitur de Septimio & Julia. Sed nulla talis eſt iſta Cenſoria. Itaque judicavi ab eo innui nummum Auli Imperatoris, in cujus averſo latere eſt L. VITELL. CENSOR II, ut eum producit Occo; L. VITEL. CENSOR II, ut exhibetur in Croyanis & ab Spanhemio in Diſſertat. VIII pag. 737, ubi univerſus ille exceſſus non redimit fœditatem, qua illic ſcribi video, *prima vero Cæſari aliquid porrigit.* An Imperatoris Vitellii pater eſt dicendus Cæſar? Nec magis accurate Occo. *Imp. ſedens*

dens in ſubſtr. & ante eum 3 aliæ figuræ ſtantes, quum non ſit Imperator, ſed Imperatoris pater, & tunc Cenſor. Et hoc quidem ex ſententia mea auſus fui fingere. De Semiramide quod ſcribit I, 77, quis tentare audeat? quum hoc proprium ſit ipſius, & quiſque Polyænum inſpiciens Semiramin iſtam Darii filiam ridere debeat; & magis, quod ibidem ſcribit *Li Regi di Perſia portavano il ritratto di lei negli elmi*, quum in diſſertatione recte, *uſarono li Re Perſiani il ſuggello con l'imagine di Semiramide*, prorſus ut Polyæno σφραγὶς. Similiter de annulis ſigilliſque qualia ſunt, quæ ab Macrobio ſcripta tradit in diſſertationis initio? Opinor omnino ambiguitatem eſſe in appellatione, & ab eo innui Marbodeum. Sed etiam ne quid ſubtraham ſilentio, non videtur mihi ſatis expreſſiſſe part. II num. 30 ſententiam Strabonis de opportunitate ſive Alexandriæ ſive portus ejus. Scribit enim *quel famoſo porto è ſituato in modo, che dal lato di Settentrione hà il mare Egittio, e da mezzo giorno il Lago, o Mareotide, che è riempita dal Nilo. Riferiſce Strabone, che per l'opulentia, & per l'opportunità ſua, queſto Porto ſupera ogn' altro del Mondo, eſſendo atto alle coſe maritime, & commodo al traſporto delle mercantie di terra per via del fiume, & che per queſto lago per la frequenza, & ricchezza delle merci, all' altro di mare era preferito.* Nos quidem in verſione horum Latina non putavimus abſcedendum ab his auctoris verbis. Sed animadvertis defectam eſſe hanc ratiocinationem; neque ſatis exprimit in quo præſtiterit portus verſus paludem portui marino; ſed neque ait per has duas cauſas Strabo hunc portum præſtare omni-

mnibus, qui uſquam ſunt; nec potuit dicere ſalva judicii bonitate, quum tot ſint alii eximii portus & ad populares fructus evehendos & ad externos commeatus e mari invehendos longe commodiſſimi: ſed multo plura habet Strabo ac ſingularia profecto, quæ cognoſcas licet ex his ipſius verbis, lib. XVII, 793. Πληροῖ δὲ ταύτην (Mareotin) πολλαῖς διώρυξιν ὁ Νεῖλος, ἀνωθένδε καὶ ἐκ πλαγίων, δι' ὧν καὶ τὰ εἰσκομιζόμενα πολλῷ πλείω τῶν ἀπὸ θαλάττης ἐστιν· ὥσθ' ὁ λιμὴν ὁ λιμναῖος ὑπῆρχε πλουσιώτερος τοῦ θαλαττίου. ταύτῃ τὰ ἐκκομιζόμενα ἐξ Ἀλεξανδρείας πλείω τῶν εἰσκομιζομένων ἐστί. Sic enim conjunctim ponenda illa, non ut editur ſeparatim ἄνωθεν δὲ καὶ, quod nullam ſententiam facit. Et certiſſimam hac loquutione Strabo præbet ἀσφάλειαν interpretationi meæ, qua Daventriæ quondam rogatus ab amico cariſſimo & per inſignem doctrinam ad otium illud meum exhilarandum efficaciſſimi lepôris Viro, nunc juſtiſſime ad celeberrimam cathedram promoto Jacobo Perizonio aggrediebar voces inſcriptionis apud Gruterum pag. DIII Μένισκον Εἰρηναίου υἱὸν Μιλήσιον τὸν γεγονότα Μένισκον ἀνωθένδε Θαργηλίου, ubi etiam male diſcerpitur, quum vel ipſe editor, vel qui deſcriptum monumentum illud ei tradiderunt, non conciperent aut alibi non obſervatam haberent hanc formationem. Hæc pauca ſunt, quæ huc irrepſiſſe novi offenſura lectorem; certe quæ me offenderunt; in reliquis egregiam hanc Synagogen pulcherrimorum viſu ludicrorum & digniſſimarum animo politiore contemplationum laude & favore pleniſſimo complectentem. Et ſic meum curatoris officium exſequutus poſſem te miſſum facere, & permittere, ut ires & curioſæ

rioſæ menti tuæ appoſitam hanc apparatiſſimam & amœniſſimam priſcæ varietatis velut in abaco expoſitam ſupellectilem inſpicias ac haurias. Sed amo Leonardum Auguſtinum; exoſculor illam ſimplicitatem, qua venerabilis antiquarius utitur in producenda ἐξηγήσει horum ſymbolorum. Hunc affectum cupio ut tu quoque imbibas, nec nullo præjudicio oneratus ad eum accedas. Et prius quidem imbibes, opinor, ſi præeuntem videas virum doctum, & quæ ille ſcripſit de præſtantia numiſm. pag. 149 conferens cum his Leonardinis parte I num. 209 & 210 advertas, quam lepide hæc ab eo ſint lecta. Contra innaſcetur tibi præjudicium, ſi aurem dederis nonnemini, qui nuper exortus hanc ipſam ſimplicitatem turbare & neſcio qui ἀντιφιλοδοξεῖν ſuſtinuit in exponendo lapide undecimo partis ſecundæ. Quod enim facit? nempe verba ejus ſunt, quum dixiſſet ſe non poſſe facere, quin ſuam de marmore a Leonardo Agoſtini viro erudi-
„ tiſſimo edito ſententiam aperiret, talia; Cernitur in
„ eo juvenis intecto capite caduceum tenens, jacens
„ in arietis dorſo nudus, fere ita ut ab eo ferri vel in
„ cœlum vel in aliam regionem videatur. Doctiſſimus
„ editor Mercurium eſſe arbitratur, quia Pauſanias nar-
„ rat Corinthi fuiſſe æneam Mercurii ſtatuam, cui ap-
„ poſitus erat aries. Verum mihi diligenter vultus li-
„ neamenta perpendenti, & conſideranti, nec tala-
„ ria nec tempora alata ſive petaſum hic cerni; non-
„ nunquam ſuborta opinio, Antinoum repræſentari.
„ Sane eodem plane vultu, eodem capillitio decorus
„ non modo in nummis variis, verum etiam in gemma
„ alibi apud Agoſtini occurrit. Id primo quam perver-

 ſum?

ſum? An optimus hic Leonardus nihil ibi adfert, niſi Pauſaniam de Corintho? Per fidem publicam! immo id minimum eſt: immo id primum præmittit, velut maxime imbecillum, & mox aliis melioribus & quidem duplici ſymbolorum genere idem munit. An vero hæc noſtro non ſunt ſatis valida, ac tam infirma, ut produci non mereantur & prioribus illis addi? immo validiſſima quidem illa ſunt, & adeo valida, ut præ illis ſententia de Antinoo ſit lutum. Quid enim ab hoc noſtro diligenter perpenditur ac conſideratur? nempe vultus lineamenta, nec talaria nec tempora alata ſive petaſum hic cerni. An futilior conſideratio & vanior ſuſpicio dari poteſt, ut ubi illa quæ nominat non ſunt, ibi nec ſit Mercurius? & propterea quies harum explicationum exemplo abſurdiſſimæ conjecturæ ſollicitari debuit? Quid ergo reſpondebit ad monumentum Auguſtanum in ædibus Peutingerorum, ubi idem ſine talaribus, ſine alis involucro capitis adnexis cernitur læva tollens caduceum, dextra crumænam capiti taurino (non enim capio, cur nobiliſſimus & eruditiſſimus ejus editor hircini aliquid in procumbente beſtia concipere potuerit) inter cornua imponens? Ne negari ullo modo poſſit hunc eſſe deum quo de agitur, evincit omnino addita inſcriptio MERCURIO. Immo quid reſpondebit ad nummum Herennii Decii Meſſii Etruſci, quem profert Triſtanus tom. II pag. 650, ubi plane etiam ſine petaſo ſimul & talaribus? An igitur nec iſte erit Mercurius? immo ringente illo eſt eritque. Eundem nummum ſic video ſub inſcriptione Pietatis Augg. referri quoque in Croyanis, ſed illic petaſum ei adpingunt. In qua am-

ambiguitate ut vix decerno, ubi ſit error; ita de Triſtano ſecius cogitare non libet, quum is attente hoc ipſum conſideraverit, diſerte annotans *ſans bonnet & ſans ailes.* Sed in rejicienda hujus diverſæ conjecturæ ineptia cur probationes petimus aliunde, quas hæc priſcarum manuum artificia abunde præbent vel ex uno conſpectu numeri 199 partis primæ, ubi prorſus eundem Mercurium ſic cum burſa & caduceo, ſine temporibus alatis vel petaſo & talaribus videas. Hæc autem ratiocinatio tanto eſt indecentior, quod illum nummum Decii ipſe inſpexerit ſatis ac conſideraverit, ut colligi poteſt pag. 287 ejus voluminis. Etſi profecto ignorem ego, quæ doctrina illum ibi induxerit, ut ſcriberet, *In Decii Junioris, Q. Herennii Etruſci Meſſii Decii, & M. Aurelii Carini Mercurius.* Quo ſpatio diſtant, oro, Decius Junior & Q. Herennius ille Etruſcus Meſſius Decius? an ignoravit eundem duabus his appellationibus Principem indicari? Sed & eodem in loco vehementer illum Mercurius agitat, ut inſcriptionem Pietatis vel Religionis in nummis hunc Deum exhibentibus inveſtiget contra Antonium Auguſtinum & Triſtanum, negatque a quibuſdam Imperatoribus relatum eſſe Mercurium in nummis, ut ſic Mercurio pietatem ac religionem adfingerent, ſed ut pietatem propriam declararent per ænigma ejus Dei, ut alii Impp. per alia. Sit hoc ita, & bene procedat contra hos duos, & aliqui Impp. demonſtraverit ſuam pietatem per Mercurii imaginem. An ideo refutata eſt ſententia illorum præſtantium hominum? Immo adhuc poteſt illa eſſe vera, & eſt verior quam hæc nova: quam ſi recte ſtabilire voluiſſet,

luiſſet, non contra hos tantum agere debuit, ſed vel maxime iis ſe opponere, quæ proferuntur in eruditiſſima explicatione nummorum Croyanorum XLV, 19, ubi perfectiſſime confirmatur a Mercurio ſacrificia & Deorum cultus tradita atque ordinata eſſe, ex certiſſimo loco Diodori Siculi; quod ille refellere ita non poteſt, ut nequeant videri hi Imperatores in illo ſignando & imprimendo nummis ſuis ad illam opinionem reſpexiſſe. Non eſt igitur, Lector, quod ſuſpectus tibi ſit propterea Leonardinus Mercurius; & omnino non erit poſthac, ſi ad hæc adhibueris collectanea Hieronymi Alexandri ad tabulam ſolis pag. 72.

Idem iſte nonnemo Leonardi volumen citans alio "loco ſic ſcribit: non ſecus ac Autumnus corbem fru-"ctibus repletum cum anate, vel, ut ego arbitror, "anſere tenens apud Leonardum Auguſtini part. I gem. 147. Itane parvum diſcrimen eſt inter duos illos, ut hic tam ſedulus imaginum ſpectator anatem neſciverit ſeparare, aut certe tunc non ſeparaverit ab anſere? Potuit ſane oculus Leonardi aliuſve ſenſus aliquid fuiſſe paſſus; poteſt cælatoris manus paulum abiiſſe ab exemplo, & in corpore duxiſſe lineas incongruas. Sed tamen ſi qua ex judicio veterum hujus ambiguitatis deciſio fieri debet, (ut profecto debet) utique quum paludicolam avem ab Februario prendi ſcribit Auſonius, an non clare in eodem Cæſarei Calendarii menſe apud Lambecium exprimi anatem videmus, quæ immane quantum diſtat ab anſere, quem idem exhibet in Novembri, & ab Auſonio *avidus anſer* ſcribitur. Et ſicut iſta anas immenſum diſtat ab anſe-

anſere iſto, ſic proxime accedit ad figuram hanc Leonardi noſtri. Minima quædam omitte; ſed quod plene in oculos incurrit, cui attendere ſculptor debuit, ſolam colli longitudinem metire, & apparebit abſurda vanitas. Collum, ſi pedibus teneatur avis pendens, longius apparet, quam ſi in naturali ſtatu ſurſum verſus vel inſideat aquæ manibuſve aut corbi vel incedat pedibus. At hoc collum ſic pendens in figura Leonardi non extenditur amplius aut teretius, quam ſolet eſſe anatis vel natantis vel incedentis aut portatæ, qualis quoque eſt in anate Februarii. At longe aliud ſpatium vides in anſere Novembris: ita ut Leonardus adhuc ſtare poſſit. Nec corporis forma aut magnitudo moveat quidquam, quum & tam varia ſint earum genera, & mirificæ in illis pro regionibus varietates, ut pleniſſime obſervatum novimus ab præclaris viris, qui deliciis naturæ in denſiſſima hujus generis diverſitate contemplanda operati fuerunt attentius. Idem tamen video accidere in ſacrorum miniſtro, qui exhibetur part. II. num. 39, ubi caute quidem de iſtis, quæ portantur, ſcribit Leonardus *ſei uccelli ſimili all' anetre:* ſed qui eandem figuram citat diſſert. IV de præſtant. numiſm. pag. 266, non dubitat edere *appoſitis cum florum aut fructuum primitiis, tum inſuper anſeribus vulgo Iſidi ſacris*; quod quum non videatur negare Leonardus, ſit ita, vel ob citatum Auſonii anſerem qui ſiſtro compeſcitur, ſed hactenus.

Denique referta terſiſſimæ doctrinæ explicatio ſubnexa eſt Veneri part. II num. 15, ita ut Leonardus noſter honorati ſilentii confeſſione placare maluerat

 luerat

luerit genium elegantiſſimi iſtius Ginii. Huic eidem nonnemini illa non adeo probatur, ut ſcripſerit ibi-
"dem pag. 174. Exſtat hanc in rem elegantiſſima
"gemma apud Antiquarium urbis præcipuum Leo-
"nardum Auguſtini; cerniturque in ea Venus com-
"poſitis rite capillis decora & nuda plane, manu dex-
"tra tenens tres ſagittas; ſiniſtra vero lanceam ſive
"thyrſum, quem ambit vineæ ramus racemis onu-
"ſtus, cujuſque ſummitati impoſitæ ſunt ſpicæ; ad
"indicandum ſcilicet Venerem abſque illis rebus fri-
"gere. Uvas ore petit Cupido alatus, & ante eam
"ſedet Cupido alius vel puerulus carens alis; quo
"ænigmate, licet vates non ſim, arbitror ſignificari
"amorem vulgarem Cerere ac Baccno ali, ſæpiſſimeque
"caſtra mutare & dubiis volare pennis; at cœleſtem
"ſive purum & pudicum ſtabilem eſſe, proptereaque
"alis carere ac ſedere. Quæ vaticinatio equidem niſi fuiſſet iſti volumini immixta, videlicet verendum fuit, ne ornamenta omnia decenter non fuerit habiturum, aut reſpublica literaria tanto perfectiſſimæ ſuſpicionis arcano inhonorata parum recte procederet. Credo equidem, ſi adeſſent Leonardus & Ginius, huic Paridi gratularentur. Enimvero quis toleret alas affixas ideo divinantem, quod ſæpe mutet caſtra & dubiis volet pennis? Diis omnibus fere deprehendimus adfigi alas, & ipſe novit. Si ſequamur ſcilicet vaſtitatem hujus conjecturæ, id credemus ideo fieri, ut innuatur eorum inſtabilitas ac levitas. Quis non rideat? quaſi id non fiat ſuo ſecreto reſpectu, & ut ille ait, πάντα νόσ πτερύγεσσιν ἐπέδεσμον, ὅσσα παλαιά, Ὅσσα νέα. Rurſum ſcilicet aut Conſtantia aliqua aut Stabilitas

pro

pro typo gerit modum ſedentis in nuda terra, ut ſic fingi hic ſtabilis Cupido ſedens debuerit. Nugaciſſimum profecto. Porro adhuc cœleſtis & purus & pudicus amor credendus effingi ſub ænigmate ejus, qui terræ adfixit inferiora? Hoc ſcilicet docent poematici illi & αἰνιγματώδεις luſus. Quidni attulit huc Propertiana II, 12? quæ ſi inſpexeris, videbis quid velim. Utique quî poteſt ille eſſe amor cœleſtis, qui clare elevata dextra admirans felicitatem alterius ad vellendum uvas accedentis Cupidinis, omnino apparet ſiniſtram fultus telluri velut eodem nitens accedere & acceſſurus, ſi aut ſurgere poſſet aut alas haberet? Denique ut pleniſſime dicas PARUM CAVISSE illum inventorem hujus commenticii ἀθύρματος in illo cœleſti Cupidine, inſpice partis primæ figuram quintam decimam in Venere cœleſti; & ibidem figuram CL in Pſyche genu poſito & ligatis manibus coacta deſcendere in terrena, & præcipue partis II num. XXI. Equidem ſteterunt præſtantiſſimo Leonardo conſilia in eo, ut hic ejus labor in conquirendo & interpretando publice noteſceret; etiam, ut in his ſubobſcuris fieri facile poteſt, poneretur in medio eximia æmulatio producendi inde alicujus novi; (atque equidem nemo erit tam ſiccus, cui non exigenti iſta naſcantur quædam aliæ harum ambagum declarandarum viæ, & ne hic noſtri experimentum demus, occupatio nimia prohibet) nec quaſi remediorum impatiens quenquam deterret ab iiſdem ſpectandis & acutiore vi probandis; & ubi non exſtat materia acuendi ac declarandi ingenii? Sed ab humanitate eorum, quorum oculos iſtæ gemmæ paſturæ erant,

hanc

hanc certe ſedulitatis mercedem & ipſis non oneroſam, ſibi gratam futuram ſperavit, ut ad hæc ſua conſideranda, præſertim ad καινοτομίαν aliquam inferendam, juſtum doctrinæ robur ac ingenuam lætitiam ſine ulla temeritate & arroganti confidentia adferrent. Immo quidni merito ſtipulatus eſt memoriæ id ſuæ, ut qui tot amabiles effigies & diu obrutas & jam jam penitus perituras, aut certe apud paucos occultandas, ad gaudia omnium oculorum mundo reddidiſſet, amoris ſui effigiem animis & judicio poſterorum imprimeret, non tam ἀμόρφȣ Muſæ fieret jocus. Et hæc quæ à nobis omitti nec honeſtum nec tutum fuit, dicta ſunto hactenus ad illibatam ſervandam formam non modo harum gemmarum, ſed etiam ipſarum explicationum, unde aliquoties conſpectus meus volupem ſibi conciliavit eſcam.

Porro ut volumini huic qualiſcunque accederet a nobis gratia,quoniam & inter has ſculpturas publicatum eſt exemplum ſymboli Mithriaci, & paſſim ab viris doctis mentionem fieri videmus eorundem, quæ multis locis Romæ conſpiciantur; non ineptum me fore putavi, ſi hac occaſione, quotquot hujuſmodi ſpecimina facere juris mei poſſem, conſpectui publico patefierent. Nam ſicut ipſe memini optaſſe aliquoties poteſtatem ea contemplandi, ita ab ejuſdem deſiderii æquitate alios non abeſſe exiſtimo, vel ideo, quod adeo invenuſte & incondite deſcriptiones per verba factas agnoſcere debeamus. Quis enim intelligit illa, quæ ex Smetio refert Gruterus? nempe Romæ in ædi-
"bus Alteriorum ad Sanctum Marcum Mithra veluti,
"in rupe excavata ſtat, dextra cultrum monſtrans, ſini-

" ſiniſtra neſcio quid ferens : taurum ſubſtratum cal-
" cat, dextro inter cornua, ſiniſtro pede in tergo po-
" ſito. Sub tauro ſerpens & aliud animal cuniculo ſi-
" mile. Itane Smetius nobis perſuadebit ſub tauro ſic ſerpentem eſſe, ut eſt illud aliud animal? Immo nihil cuniculo ſimile ibi eſt; nec prope ſerpentem alia ſunt, quam vel ſcorpio vel cancer. Et tamen aliud quoque animal ſub tauro dici poteſt, nempe canis ſub capite ejus, ut in aliis apparet, aſſiliens anteriori parti colli. Eum vero habitum nemo hominum ex illa imperfectiſſima deſcriptione ſibi poterit imaginari. Neque vero quia Smetius ſcribit ſub tauro eſſe aliud animal cuniculo ſimile, credi debet vel in ipſo marmore aut ita prave diſtorteque ſculptam fuiſſe, aut longo tempore contuſam confuſamque imaginem, vel etiam ſic hebetatos fuiſſe Smetii oculos, ut leonem pro cuniculo adſpexerit; in quam opinionem nos ducere videtur nonnemo, qui illuſtraturus formam cuniculi appoſitam imagini, quam ficta & commenticia appellatione Harpocraten vocat, ſcribit de pictura Hieroglyphica ab Joachimo Camerario edita, *in qua non* CUNICULUS *ſed* LEO *eſt*. Eſt illic quidem Leo, & ſub tauro; ſed ut illic, ita in pauciſſimis ille ſub tauro ponitur. Sed venia ſit & Smetio & Camerario, non magis dici debuit Leo illic eſſe, quam Canis, & Canis figura illic eſt, quæ ſub ſimilitudine cuniculi Smetio illuſit, non Leonis. Porro id quoque mirificum in eadem deſcriptione Alteriani marmoris eſt, quod addunt, *Virgo in antro cubito innixa dormiens*; quum prorſus decepti videantur iſti oculi. Nam eadem paſſim figura cælata

 eſt,

eſt, haud dubie etiam virilis, ut ab altero latere. Iſtæ igitur verborum picturæ quum profecto ſint confuſiſſimæ, ordine feciſſe me viſum iri ſpero, quum ipſas tabulas huc collectas adjecerim, quarum tres accipe. Prima eſt ea ipſa, quam ante annos CVIII Joachimus Camerarius in ædibus Comburgenſibus Eraſmi Neuſtetteri viſam primo cognitamque, ut opinor, ex prœlo Antonii Lafrerii Sequani, editam ex lapide qui ſervabatur in ædibus Octaviani, ut ipſe, Octavii, ut ſcribunt Macarius & Chiffletius, Zeni, & tunc commentario in ſummam non ſatis proſpero (ut notatum doctis) de agriculturæ ænigmate auctam evulgavit. Hanc vero Mithræ tabulam tanto lubentius judicavi his apponendam eſſe, quod aut prorſus aut fere illam ipſam eſſe opinor, quam a Leonardo noſtro citari audimus ſub nomine marmoris Borgeſiani. Adeo univerſa quæ illic notantur, hic præſentia videmus; nempe ex cauda duas prodire ſpicas frumenti jam maturas, ſcorpionem adfictum genitali membro, ſub teſticulis cancrum, ab uno latere facem levatam in aerem prope caput Tauri, ab altero declinantem prope ſcorpionem (etſi propinquitas illa accuratius deſcribi potuerit) ſolem & lunam poni in ſuis curribus, in medio duas figuras erectas, involutas ſerpenti, duabus his figuris interpoſitas ſeptem aras cum totidem gladiolis. Hæc omnia ut enarrat Leonardus, ſic exhibet ipſa figura; niſi quod ſola diſcrepent ea, quod duabus his figuris non ſit per pictores attributa facies leonina.

Secundam mecum communicavit Vir Præſtantiſſimus & Erudititiſſimus Evaldus Rulaeus, per complures

plures cauſas mihi conjunctiſſimum & amiciſſimum nomen; quæ quum & ipſa ſit propter plurima notabilis, tum ſi quid video, hanc eſſe ipſam illam ſuſpicor, quam ex Alteriano marmore deſcriptam paulo ante inſpeximus. Et hinc jam incipimus clara in luce verſari, quam hactenus nonniſi nubilam & miſere obſcuratam habuimus. Ante omnia hic deprehendimus illud animal cuniculo ſimile, & quemadmodum ſub tauro ſit; nempe ipſum integrum canem, non tamen adſilientem pectori & in poſterioribus elevatum pedibus, ut alibi, ſed propius accedentem quaſi allatrantem ſerpenti vel ſagacitatis ergo nares terram verſus demittentem, ore ferme admoto ad curvaturam taurini ſiniſtri pedis anterioris. Etiam hinc nobis eripitur error de virgine, ut dubitari amplius hic neceſſum non ſit.

Tertiam deſcripſi ipſe in reditu ab Italia, ubi tribus circiter milliaribus ab Oeniponte, circa oppidum Brixen vocatum, pagus eſt nomine Mauwels; quem perluſtrans, dum apparatur prandium, notavi lapidem muro inſertum, effoſſum, ut mihi narrabant vicini, anno CIↃ IↃ C XV, quem prout potui, in chartula depingens etiam verbis ita deſcripſi, utpote non pauca notabilia complexum. Videlicet in antro clara linea ſuper Mithræ verticem ducto (id autem, quod mireris, nulla oſtendit pictura, tantum in deſcriptione annotat Smetius, & tamen id ubique animadverti debuit, quum certiſſimo Statii & ejus Scholiaſtis teſtimonio de eo conſtet) juvenis eſt alatus (ne hoc quidem ab ullo adnotatur, aut alibi conſpicitur, & tamen optime tum in omnia divina, tum

 in

in ſolem, quem referri ſub hoc volunt, congruens) cum ſpecie interulæ & dependente veſte alia, ac tiara, genu dextro poſito in tauri dorſo, digitis ſiniſtræ manus arripiens nares ejuſdem & violente attollens; (plane ut Joh. Metellus ſcribitur ab Grutero vidiſſe Romæ; quum alias ſoleat cornu tauri coercere, ut manifeſtis verbis idem Scholiaſtes ex ipſo Statii loco deſcripſit) brachium dextrum avulſum apparet demiſſum juxta pectus cervicem taurinam vel pugno impoſito urgere, vel arrepta cutis parte coercere. Taurus genu dextro ſub ventrem poſito, ſiniſtrum projicit, inter quæ genua animal (ad inſtar canis, ut ex copula liquidiſſime conjicitur) prioribus pedibus in pectus tauri ſe erigit. Pars ultima tauri latens in fine lapidis deſinere videtur in craſſioris caudæ ſpeciem nullibi apparentibus poſterioribus pedibus; quod & ipſum notabile eſt, nec uſpiam ita fingitur. Snb ventre prodit ſerpens criſtatus, admordens veluti coſtas. Inguinibus ſupponitur cancer. A dextra parte juvenis pari figura facem demittit ad latus ſiniſtrum. Ab ſiniſtra alter facem attollens. Qui & ipſe ordo non minus obſervatu dignus. Nam licet fax demiſſa paſſim ponatur ab poſtica tauri parte; tamen id ſingulare eſt, quod in converſione hac taurini corporis etiam poſitio ſolis ac lunæ non ſit converſa? quum ſub ſole alioquin ſemper fingatur ille, qui erectam facem tenet; ſub luna is, qui deprimit. In hoc autem lapide id quoque obſervari meretur, quod uterque cum facibus vultum faceſque vertat verſus taurum & mediam figuram, quum in Alteriano exemplo, is, qui demittit, ab ea ſit averſus. In

ſu-

ſuperiore parte ab dextro ſol radiatus octo radiis (nam & hos attente inſpexi, memor, quid de eorum numero ad Martialem notaviſſet eruditiſſimus ille Scriverius, immortale harum regionnm decus & cui ego nunquam dubitavi, quin omnia deberet iſte Hieronymus Alexander, quæ retulit ad tabulam ſolis pag. 16) ab ſiniſtro virgo cum procedentibus utrinque ab collo cornibus, ut ſolet fingi luna. Soli adſculpta eſt avicula, lunæ aliud animal ad formam urſi, & quidem in habitu adſcendentis per ſummam περιφέρειαν antri, ut ab altero antri latere avicula. Longitudo lapidis æquabat ſeptem meas ſpithamas & digitos quatuor, latidudo ſeſquiſextam ſpithamam patebat, additis ad latus aliquot parergis. In eodem pago incidi in hanc inſcriptionem

D. ▿ M
AURELIAE
RUFFINAE
MATRI
AELIUS
QUANTI
NUS

Iſta igitur ſunt, quæ in hac brevitate temporis a me vel præſtari potuerunt vel exſpectari debuerunt. Nam licet non deſit voluptas de ſingulis horum ænigmatum particulis inſtaurandi ſubſellii, & multa videam mirificis & ſubincertis conjecturis involuta, im-

mo ne ipſa quidem in hujus myſterii explicationibus, quas adhuc vidi, ſumma ſe mihi probet, ſufficiat tamen hactenus inſerviiſſe publico, quum exigere ſingula, quæ occaſione harum figurarum annotavi, prorſus non ſit nunc otii noſtri. Vale, quiſquis es, & fruere παύταις ταῖς θεωρίαις, ἀλλ' ὡς ἀληθὴς Θεωρὸς καὶ εἰς ἀγαθόν.

IN-

INDEX GEMMARUM ANTIQVARVM DEPICTARUM

AB

LEONARDO AVGVSTINO

SENENSI.

A.

AEſculapius Num. 3
Agrippina Germanici 84
Claudii 81
Alexander Magnus 33. 34
Allion 32
Antinous 40
Antoninus Imp. 62
Apollo 2
Apollonius Tyaneus 24
Archytas Tarentinus 20
Auguſtus cum Capricorno & Delphino 48
laureatus 49

B.

Bacchans 92 *& ſeqq. ad* 98
Bacchus 9
Britannicus Claudii fil. 57

C.

Cajus Caligula 52
Cajus Sulpicius Conſul 44
Caput ignotum 38. 82. 90. 91. 99
Caracalla, juvenis, laureatus 66
Claudius Imp. 56
Cleopatra 78. 79
Cnejus Pompejus 45
Commodus 63

D.

Dejanira 73

E.

Elagabalus 67

F.

Faunus 15. *cum fiſtulis & tympano* 12

Fau-

I N D E X

Fauſtina Antonini 87
M. Aurelii 88

G.

Gelba Imp. 59. 60
Germanicus 54

H.

Hercules 5. 6. 8
cum clava & ſcypho 7
juvenis 4
Hiacynthus 14
Homerus 15

I.

Iſis & Serapis 1. 68
Julia Auguſta Septimii 89
Julius Cæſar cum ſtella & lituo 46. 47

L.

Larva ſymbolum veritatis 104 ſcenica 101. 102. ſymbolica 103. Bacchica Silenorum 100
Lucius Junius Brutus 43
Nepos Auguſti 55
Lucretia Collatini 83

M.

Marcus Agrippa cum corona roſtrata 50
Tullius Cicero 27
Maſiniſſa Rex Numidiæ 39
Meduſa 69. 72
Meleager 13
Miles 41
Minerva 71

N.

Nero Druſus 53
Imp. 58
Numa Pompilius 42

O.

Olymptas Regina 76

P.

Pallas 70
Pan Deus paſtorum 10
Pergamus Rex 31
Philemon Poeta 16
Philoſophus ignotus 21. 22. 23. 26
Poeta ignotus 25
Poppæa Neronis 85
Pſyche 74
Ptolemæus 35. Apion 37. ultimus Rex Aegypti 36

R.

Regina peregrina 80

S.

Sabina Adriani 86
Sacerdos 29. 30
Sappho 75
Semiramis Regina 77
Seneca Philoſophus 28
Septimius Imp. 64. & Julia Auguſta 65
Silenus 17
Socrates 41

T.

Tiberius Imp. 51
Trajanus cum modio ſpicarum & bilance 61

V.

Virgilius 81

I N-

INDEX SCULPTURARUM.

A.

Achillas 160
Alexander Magnus 155
Amor & Delphinis 150
tractus ab Delphinus 209
victor 126
Anchiſes 151
Ancilia 152
Animal Ægyptium 207. 208
Apollo 107
Aquila et canis 198
& ſerpens 197
triumphalis 195. 196
Aries Mercurii 175
Auriga 192
Autumnus 174

B.

Bacchans 135
Bellona et Bellonarius 131
Biga 190. 191
Britannicus 172
Buſtuarius 170

C.

Canis 184
Canopus 205
Capra Ægyptia 177
Caritas militaris 158
Ceres 122
Cerva Sertorii 178
Chimæra 203. 204
Cincinnatus 175
Cleopatra 145
Currus Bacchi, aut puerulus auriga 179
Vulpis 202

D.

Delphinus 211
Diana Epheſia 119
venatrix 120
Diogenes 154

E.

Europa 185
Equi deſultorii 193
Equus marinus 212

F.

Fauna 137
Faunus 136
et caper 176
Fortuna 123

* d Ga-

INDEX

G.

Gallus Martis 200
Mercurii 199
Ganymedes 108
Gladiator 167. 168
Gratiæ tres 114

H.

Harpocrates 128
Hercules cum Leone 111
et Euryſtheus 110
Hermeraclides 109
Horarum una 149

I.

Jocus Socius Amoris 127
Jole 112. 113
Jupiter 106

L.

Leo 174
Libertas 124
Luctatores 146
Lupa cum Romulo et Remo 181
et caper 182
et lepus 183
Luſtratio 171
Lyra 213

M.

Miles 165. *cum præmio* 165. *ſpoliis* 163. *ſignifer* 162
Mutius Scævola 156

N.

Nampheros victor 166

P.

Pallas 130
Paſtor 189
Pſittacus 201
Pſyche 150

R.

Rumilia Dea 125

S.

Sacerdos Bacchi 132
Sacrificans 139
Sacrificium Bacchi 134. *Caligulæ* 142. *Fauni* 141. *Salutis* 138. 140
Signum cœleſte Taurus 186. 187
Leo et Cancer 173
Silenus 133
Siſtrum 214
Spes 121
Sphinx 206

T.

Tempus 105
Terpſichore 144
Thalia 143
Tigris Bacchi 180
Trajani fragmentum 159
Trajanus et Plotina 161

V.

Vacca Ægyptia 188
Venatio aprorum 194
Venus cæleſtis 115
et Amor 116
victrix 117
Veſpaſianus et Domicilla 160
Vulcanus 118

Z.

Zephyrus 149

FINIS.

ANNOTATIONES

AD

GEMMAS ANTIQVAS

LEONARDI AUGUSTINI.

1. ISIS ET SERAPIS.

CAput Serapidis, cui imponitur calathus vel panarium frondibus ornatum, declarat efficaciam & naturam ejus Dei, qui Ægyptiis idem exiſtimabatur ſoli. Talis deſcribitur Lyſiæ, Plutarcho & Macrobio his verbis. *Cujus vertex inſignitus calatho & altitudinem ſideris monſtrat, & potentiam capacitatis oſtendit, quia in eum omnia terrena redeunt, dum immiſſo colore rapiuntur. Accipe nunc, quod de ſole vel Serapi pronuncietur oraculo.* Alia tamen eſt ratio veritatis hiſtoricæ, quæ affirmat Serapidem regem, quum eſſet juſtus ac ſapiens, exemiſſe Ægyptios vitæ agreſti, dediſſeque illis aratrum cultumque vitium: & quia is ita erat auctor fertilitatis, eum pingebant geſtantem capite panarium; in aliis imaginibus, circumdatum juncis cum ſarmentis vineæ & alterius generis ramulis.

Templum Serapidis ab Vitruvio ponitur circa forum, quaſi ipſe eſſet præſes annonæ. De Iſide dea, quæ cenſebatur Genius terræ, ornata frondibus perſici ſimiliter in capite, agetur in alia ejus imagine.

2. APOLLO.

Inter alia cognomina data Apollini etiam appellatus fuit intonſus & crinitus ob promiſſos ejus capillos, & talis apparet in onyce ſculptus. Heſychius exponit comas intonſas eſſe typum immunitatis ab dolore; & quia Deus hic creditur liber & purus ab omni perturbatione, ab Græcis appellatur φοῖβος. Prorſus ita Bacchus etiam fingebatur ſemper juvenis & capillatus, ſemper agens hilariter & jucunde, prout deſcribitur.

Solis perpetua eſt Baccho Phœboque juventa;
Nam decet intonſus crinis utrumque Deum.

Curæ videlicet ac ſollicitudines citius admovent ſenectutem, quum hilaritas ac lætitia juventutem conſervent.

3. AESCULAPIUS.

Statua Æſculapii deſcripta ab Calliſtrato, apprime huic ipſi ſimilis eſt, & vultus illic Dei item temperatus & jucundus, habitudines & ſigna propria hominis ſani. Unde etiam majorem quam alii Dei ipſe in vultu refert ſimilitudinem & benignitatem Jovis; niſi quod ex mento & labiis dependeat illi barba longior, quæ ludibrium debuit Luciano; inde nempe, quod

quod quum pater ipſius Apollo nondum præferat enatam hanc lanuginem, ipſe totus eſſet pilis obſitus ac barbatus.

4. HERCULES JUVENIS.

Reperiuntur Herculis tam ſtatuæ quam picturæ ætate juvenili: ſed in hoc agate, præter quod ſit ſine barba, exhibetur coronatus lauro, quia judicabatur idem ſoli, ſicut præter notam Macrobii & Porphyrii eruditionem Orpheus & Nonnus eum vocant ſolem, effectuſque & numina ſolis ei adſignant. Præterea etiam ideo juvenis eſt, quia idem Orpheus eum vocat varium facie, & Nonnus affirmat clarius ab eo venire & juventam & ſenectam, ut in ſequentibus typis.

5. HERCULES LAUREATUS.

Adjungit Nonnus Herculem eſſe filium temporis, & ab eo produci circuitum annorum: unde diverſimode formatus exhibetur, barbatus aut imberbis, pro varia ætate, cujus ipſe præſes eſt. Corona laurea, extra cauſas ſolis modo editas, poteſt etiam convenire illi reſpectu amicitiæ, quæ inter eum & Muſas eſt, aut velut ſymbolum immortalitatis, quæ illi conceſſa eſt præmium eximiorum facinorum.

6. HERCULES CYNICUS.

Apud Lucianum legitur laudatio vitæ Cynicæ, etiam ex Herculis exemplo, qui circuibat neglectus, nuduſque & ſpernens opes amore virtutis eandem vi-

tam exornabat heroicis auſis. In eadem figura exhibetur celatus in hoc ſardio, barba capilloque prorſus non curatis: etiam nudus, quantum conjici poteſt, quæ & erat ipſius conſuetudo & ipſi paſſim tribuitur, videlicet, ut exemplo ſuo homines ab vitio deterreret ac tenuitatem juſtitiamque hortaretur. Ille igitur non eſt factus immortalis nec ad cœlum venit auri copia vel imperii magnitudine, ſed quia ſe expoſuit periculis & monſtris & ærumnis, ſolo amore virtutis, ſubveniens juſtis & puniens impios.

7. HERCULES LAUREATUS.

Reſpice ad quin tam imaginem modo prægreſſam.

8. HERCULES CUM CLAVA ET POCULO.

Bacchus dicitur, quum veniſſet Tyrum, Herculem donaſſe poculo aureo, & Alexander exemplum Bacchi ſequutus, dedicaſſe ei alterum, prout narrat Quintus Curtius; quippe qui referebat ab Hercule originem. Hoc poculum refertur inſculptum cryſtallo, cujus proprium apud Latinos vocabulum e Græco ſermone ſumptum fuit *Scyphus*. Macrobius declarans verſum Virgilii in perſona Herculis

Et ſacer implevit dextram ſcyphus.

Scyphus Herculis poculum eſt, ita ut Liberi patris cantharus. Herculem vero fictores veteres non ſine cauſa cum poculo fecerunt, & nonnunquam quaſſabundum & ebrium: non ſolum quod is heros bibax fuiſſe perhibetur, ſed etiam quod antiqua hiſtoria eſt Herculem poculo tanquam navigio ventis immenſa maria tranſiſſe. Præter Macrobium ſcri-

ſcribit quoque Lucianus in ſympoſio pictores finxiſſe Herculem apud Pholum cum ſcypho in manu, qui factus erat ad formam noſtrorum cyathorum, ore amplo & grandi, at fundo anguſto parvoque, prorſus qualis eſt in hoc ipſo cryſtallo. Heros iſte amavit bibere in poculis majuſculis, deque ejus ebrietate pluribus in locis agit Athenæus. Talem vero videntur finxiſſe ſectatores voluptatum, ut ſic jungerent hilaritatem fortitudini, quæ ſecta contraria erat Cynicæ, quæ ſtatuebat Herculem quoque Cynicum, ut deſcriptus occurrit in præcedente imagine. Cryſtalli cui caput hoc inſculptum eſt, magnitudo duplo vincit magnitudinem annuli.

9. BACCHUS.

Hæc Bacchi larva comas habet collectas in morem puellarum, tenero ac delicato vultu, pro gemina ejus natura maſculina & fœminina. De uſu larvarum in Bacchanalibus poſtea dicetur: nunc tantum noto crines calamiſtratos pendenteſque more Ægyptio. Quorum occaſione adducor, ut opiner hunc rariſſimum & excellentiſſimum varium lapidem ſculptum eſſe ſub Ptolemæo Philadelpho in celeberrimis ejus Bacchicis feſtivitatibus, quæ ampliter deſcribuntur ab Athenæo, eruditiſſimo & elegantiſſimo ſcriptore.

10. PAN.

Panes, Satyri, Sileni, & Tityri & omnes Dii ruſtici & agreſtes comites fuerunt & ſectatores Bacchi, id agentes, ut ſemper hilariter viveret, narrante Dio-

doro. Et hinc eſt, quod poſt illam Bacchi larvam collocetur hæc Panis vel Satyri. Hujus etiam feſtivitates ſacrorum in comœdiis & ſatyricis ludis implebant ſcenam, ut ex aliis deinceps imaginibus hoc libro colligetur. Jaſpis hujus ſculpturæ eſt ingentis formæ.

11. FAUNUS.

Mos bacchantium fuit caput circumdare foliis & ſarmentis vitium ac hederæ, & veſtire ſe variis pellibus damarum, caprorum, cervorum, tigrium & leonum, quæ uno vocabulo appellabantur nebrides. Notabilis in hac effigie modus cingendi ſe, & adſtringendi illas pelles per ungues, prout egregie illum depingit poëta Claudianus.

Lenis procedit Jacchus
Crinali florens hedera, quem Parthica velat
Tigris, & auratos in nodum colligit ungues.

12. FAUNUS.

Cum fiſtulis & tympano. Larva hujus Fauni uſurpabatur in choro ſatyrico, de quo ſingularia quædam poſt dicentur. Fiſtula vel potius ſyrinx ex arundinibus compoſita appellabatur τιτυρία lingua Dorico-Italica, ut refert Athenodorus apud Athenæum, unde etiam Theocritus & Virgilius dixerunt ſuos Tityros. Alterum muſicum inſtrumentum, quod eſt inferius, ſpecies eſt tympani rotundi, cujus interdum fundus coriaceus percutiebatur palma; interdum ſuccutiebatur in vacuum aerem, ob ſtrepitum mobilium & ſonacium laminarum ex ære, quæ & hic apparent pictæ

per

per orbem & in antiquis bacchantium marmoribus. Athenæus vocat κρέμβαλα.

13. MELEAGER.

Quamvis conjunctio duorum capitum, humani & aprini, poſſit referri ad monſtroſa apotelesmata, quæ frequentia occurrunt in ſculpturis, & in annulorum gemmis humani vultus juncti cum vultibus membriſque ferinis: nihilominus quum obſervaverim in alio ſardio caput Neptuni cum capite Delphini junctum, adductus fui, ut cogitem hoc forſan eſſe caput Meleagri & apri Calydonii.

14. HIACYNTHVS.

Quum hæc pictura ſimilis videatur alteri picturæ ejuſdem Hiacynthi impreſſi ab Fulvio Urſino, hinc & ipſe ſequutus ſum auctoritatem ejuſdem ſcriptoris. Refert Pauſanias pictorem Niciam ſimulaviſſe Hiacynthum in facie formoſiſſimi pueri, at Baticlem finxiſſe jam cum barba. Quod ſi quis aliter cenſuerit, opinetur licet eſſe Regem quendam peregrinum.

15. HOMERVS.

Affirmat Plinius non reperiri veram & naturalem Homeri imaginem; ſed & eſſe fictam ad ornamenta bibliothecarum. Id quod ſatis adfirmat varietas picturarum illius poetæ. Hæc ipſa tamen convenit nummo per Urſinum edito.

16. PHI-

16. PHILEMON.

Auctor fuit novæ comœdiæ, & pictura hæc ejus par eſt alteri apud Urſinum.

17. SILENVS.

De Silenis ac Satyris inductis in ſcenas poſtea dicetur. Notari meretur in hac larva capillicium vel galericulus cum omni capitis rotunditate ad differentiam aliarum, quæ cum ſola parte anteriori viſuntur.

18. VIRGILIVS.

Inter gemmas Petri Stephanonii occurrit imago Virgilii laureata & palliata ſedens: & ſimile caput huic meo editum eſt ab Fulvio Urſino. Et omnes & hæ tres vertunt ſe ad unam larvam, quam refert Faber ad poeſin Bucolicorum. Cui tamen opinioni non videtur conſentire, quod hæc larva habet frontem alatam; & in aliis duabus apparet pileus cum alis. Vnde potius ſuſpicor ego exprimi ſymbolice Memoriam a poetis invocatam, ſicut Alcinous Platonicus vocat Memoriam alatam. Vultus vero ſenilis notat tempus præteritum, ad quod volat & ſe defert ipſa memoria. Ad hanc fidem tanto fortius inclino, quod in ſculpturis Gorlæi exſtet Prudentia habens in manu ſpeculum, ſub forma Jani, cum hac larva alata in poſtico, quæ ſine dubio innuit tempus præteritum.

19. SO-

19. SOCRATES.

Non eſt pictura notior quam Socratis per calvitium & depreſſionem naſi, ſimilem Sileno. Hic tamen ab oraculo judicatus fuit omnium hominum ſapientiſſimus, præbens veriſſimum exemplum, ab virtute vinci pravam inclinationem.

20. ARCHYTAS.

Fuit illuſtris dux Tarentinorum, & Philoſophus celebris ſectæ Pythagoreæ, florens ætate Platonis, & pictura ejus convenit cum nummo.

21. PHILOSOPHVS IGNOTVS.

Aut alius quiſpiam illuſtris pulcherrimo modo ſculptus in vario lapide.

22. PHILOSOPHVS IGNOTVS.

23. PHILOSOPHVS IGNOTVS

24. APOLLONIVS TYANEVS.

Imagines Apollonii exhibentur manibus extra pallium productis, & præter numiſma Urſini eſt penes me facies marmorea, perſimilis huic eximiæ ſculpturæ. Notabilis in hac imagine eſt modus philoſophorum continentium ſe intra pallium; ita tamen, ut brachium vel manus extra illud efferri poſſet, quod Latini dicebant *exerere brachium* vel *manum*.

25. POETA IGNOTVS.

26. PHILOSOPHVS IGNOTVS.

27. M. TVLLIVS CICERO.

Facies Ciceronis ſculpta in agate nigro convenit cum numiſmate Græco Fulvii Urſini. Convenientior tamen eſt cum capite marmoreo, quod cum duabus Marii & Sullæ aliiſque rariſſimis ſtatuis egregia fuerunt ornamenta magnificentiæ D. Maffæi Barberini Clerici Cameræ Apoſtolicæ, qui poſtea fuit glorioſus ille Urbanus VIII. Hodie autem conſervantur in ejuſdem familiæ palatio ad radices Quirinalis.

28. SENECA PHILOSOPHUS.

Varius hic lapis ex magno agate cum fundo ſardonycis ſculptus eſt in capite albo raſo ad morem Romanum, in quo cognoſcitur vultus & ſimilitudo Senecæ Philoſophi Ethici, præferens illam ejus maciem, ortam (ut ipſe ſæpe teſtatur) ex victu tenui, ex ſtudiis, & ingenita naturæ ratione. Reperiuntur nonnullæ ejus ſtatuæ in balnei ſolio; ubi illi inciduntur venæ. Eæ ipſæ habent nonnihil barbæ circa mentum, velut factæ partim extrema ætate ipſius, partim poſt mortem: quo tempore is vitata aula moribus & habitu verſus erat in Stoicum.

29. SACERDOS.

Hic ſacerdos velatus, tam quod ad barbam, quam palliolum aut pileolum quod in capite gerit, pro-

prope admodum accedit ad illos, qui portant ancilia, ut apparet ex numero 152.

30. SACERDOS.

Refert Plutarchus in Quæſtionibus, Romanos in ſalutandis Deis fuiſſe caput velatos; at in honorandis hominibus illud aperuiſſe, ut ne efferre ſe viderentur ad res divinas. Velabant ſe igitur apud Deos ut ſe præberent humiles, attracta toga ſuper aures, præ metu videlicet, ne quid profanum & impurum audirent, plane ut exhibetur in imagine hujus raſi & prorſus non barbati ſacerdotis Romani. Sed & illud colligitur, Romanos ſe operuiſſe non per laciniam, ſed partem togæ viciniorem humeris, ut advertit Ferrarius contra ſententiam Lipſiii.

31. PERGAMUS.

Fuit conditor clariſſimæ urbis in Aſia cognominis, in qua poſtmodum regnarunt reges Attalici, celebres opibus & ſtudiis bonarum artium. Reperitur quoque numiſma cum impreſſa imagine hujus regis & circumcirca literis ΠΕΡΓΑΜΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, quod cuſum deinde fuit ab Pergamenis in memoriam conditoris ipſorum.

32. ALLION.

Athleta & victor ludis Pythiis, coronatus lauro, quod erat victoriæ præmium in illis Apollini conſecratis, in cujus honorem celebrabantur, ita eos deſcribente Ovidio.

Hic juvenum quicunque manu pedibuſve rotave
Vicerat, eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Pindarus elegantiſſimas odas ſuas compoſuit in honorem victorum in ludis ſimul Olympicis, Pythiis, Nemeis, Iſthmiis, ex quibus colligitur, quanta fuerit illorum gloria, ut etiam ex Pauſania & aliis ſcriptoribus conſtat.

33. ALEXANDER MAGNUS.

Cornutus. Narrat Ephippus apud Athenæum, ſolitum Alexandrum induere ſacros Deorum cultus, & aliquando amictum fuiſſe purpura Ammonis, ſic ut & capiti accommodaret cornu, ad inſtar ipſius Jovis Ammonii, cujus filius haberi volebat: qualis conſpicitur in hac imagine. Sed quod Alexander loco coronæ nunc portat cornu, in mentem mihi ducit id quod aliquando legi, nempe vocem KEREN in lingua Hebraica notare tam coronam quam cornu, quod in ſacris literis eſt ſymbolum regiæ poteſtatis. *Et cornu ejus exaltabitur in gloria.* Etiam duo radii ad ſimilitudinem duorum cornuum divinitus reſplenduerunt ſuper frontem Moſis legislatoris & Regis eorundem Hebræorum.

34. ALEXANDER MAGNVS.

Et ejus duces pinguntur ſine barba, præter morem Græcorum, quia ut narrat Plutarchus, ipſe mandabat Macedonibus ſuis, ut radi curarent ipſorum barbas

barbas, alioquin faciles hoſtibus ad prehendendum. Inveniuntur Philippei, moneta aurea Philippi patris hujus Alexandri, vultu barbato. Hæc conſuetudo radendi recepta eſt & uſurpata Romanis, donec Hadrianus primus incepit nutrire barbam. Hæc ſculptura in amethyſto eſt ingentis formæ.

35. PTOLOMÆVS.

Hæ duæ ſculpturæ exhibent duos Ptolomæos Cleopatræ fratres, utrumque ætate juvenili. Primus occidi curavit Pompeium, & hic poſtea occiſus ab Cæſare, ut affirmat Strabo.

36.

Secundus, de quo manifeſtius conſtat, in parte regni poſitus eſt cum ſorore ab illo ipſo Cæſare, quum eſſet admodum juvenis, ut etiam in nummo Græco apparet addito ipſius nomine, & aquila in averſa parte.

37. PTOLOMÆVS APION.

Hic vultus convenit alteri apud Fulvium Urſinum, qui præterea fronti impoſitam habet herbam, laſerpicium vel ſilphium, ſymbolum Cyrenæorum. Sed in hoc meo vario lapide melius apparet formoſa coma, calamiſtrata ad modum radiorum, ſicut in pictura Deæ Iſidis. Caput eſt coloris oleagini, & capillus nigri.

38. CAPVT IGNOTVM.

Sed notabile ob rationem ſculpturæ cum capillis

non multum diſſimilibus præcedenti illi Ammonis Alexandri.

39. MASINISSA.

Rex Numidarum comparatus eſt cum rariſſimo ſardio dactyliothecæ Barberinæ, ubi idem rex ſculptus eſt ſedens, cum tribus filiis ante ipſum: ex quibus duo videntur frangere virgulam, adſcripta illic vulgata ejus ſententia UNITAS FORTIS, DIVISIO FRAGILIS. Quin etiam hanc faciem firmant characteres Punici, & tonſura barbæ; præterquam quod appareat ætate ſenili, utpote qui dicitur octogenarius genuiſſe filios. Et ob hanc cauſam opinarer illic ſculptam Venerem Ἀφροδίτην, teſtante Strabone Numidas vehementius quam alios barbaros proclives eſſe ad delicias Venereas. In apice galeæ eſt canis, prout is narratur habuiſſe ferociſſimos canes ad corporis ſui cuſtodiam. Biga procul dubio denotat celebrationem ludorum ab hoc rege editorum: & equus marinus eſt ſymbolum Neptuni, quum Numidia ſita ſit prope mare Africanum, ubi eſt ſinus Numidicus, & ejuſmodi equi ac monſtra marina occurrunt in nummis multarum Siciliæ civitatum, quum & hæc ſit ſuperimpoſita mari.

40. ANTINOUS.

Sculptura Antinoi, præterquam ex literis ANTINOUS, nota eſt ex ſtatuis & nummis Græcis cum titulo Herois, ut honoravit eum Hadrianus mortuum.

41. MI-

41. MILES.

Hanc faciem reor eſſe alicujus Græci herois, quia nudus eſt & capite galeato, ut conſpecti ſunt Achilles & Diomedes ex more iſtorum Græcorum, qui nudos fingebant heroas.

42. NVMA POMPILIVS.

Conſpicitur in antiquis argenteis nummis, habens in diademate regio ſcriptum, NVMA, ex quorum auctoritate exploratur & confirmatur hæc effigies.

43. L. JVNIVS BRVTVS.

Fuit primus conſul & auctor libertatis Romanæ. Facies ejus comparata eſt cum nummo argenteo, in quo eſt facies ipſius hujus Bruti, cum literis Brutus. Qui nummus creditur cuſus eſſe temporibus Marci Bruti percuſſoris Cæſaris, in prioris memoriam, & eodem tempore credi poſſet ſculptus fuiſſe hic ſardius, cujus magnitudo eſt ſumma.

44. CAJUS SULPICIUS.

Multi ex familia Sulpica habuerunt prænomen Caji, etiam aliqui fuerunt conſules, ut C. Sulpicius Paterculus, qui triumphavit ex Africa & Sardinia, eſtque veriſimile, hanc raram imaginem in gypſo ſmaragdino & magnam fuiſſe in alicujus poſterorum familiæ Sulpiciæ annulo, ut mos erat Romanorum multum gloriari imaginibus majorum, quæ erant teſtimonium eorum nobilitatis.

45. CN. POMPEJUS MAGNUS.

46. C. JULIUS CAESAR.

Imago Julii Cæſaris in ovata lapidis Chalcedonii figura, multo major reliquis, notabilem habet lauri coronam, quod intertextas habeat frondes palmæ ſuper frontem, quæ notant ejus magnas & æternæ laudis victorias. Hæc imago poſt mortem Julii ſculpta fuit, quum adſit ſtella, in quam transformatus dicitur, & lituus, ſolenne auguratus ſymbolum. Supra pectus gerit ægidem Palladis; qui mos armaturæ & ex Græcorum conſuetudine adornandi ſe placuit poſtea cæteris Romanis Imperatoribus.

47. C. JULIUS CAESAR.

Hæc altera Cæſaris effigies artificioſe ſculpta in ſardio, cum lauru, ſtella & lituo, a me hic relata eſt, non tantnm ob inſignem pulchritudinem, ſed etiam ad efferendam gratam meam voluntatem, quam debeo D. Matthiæ Bagninio, qui proximis annis liberaliſſime illam mihi donavit, vinctam annulo aureo. Sed & eadem opera profiteor me multas ob cauſas eidem obſtrictum, & pariter glorior ejus tum amicitia, tum affinitate, qua ille conjunctus ſum præter merita doteſque inſignium virtutum, quæ eundem tantopere commendant Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo D. Flavio Chiſio, fratris filio Sanctiſſimi Domini Noſtri Alexandri VII, ad cujus miniſterium ille admotus eſt.

48. AV-

48. AVGVSTVS.

Cum Capricorno & Delphino. Capricornus (ut notum eſt) fuit horoſcopus Auguſti: Delphinus inſigne & ſigillum ejuſdem. Caput juvenile exhibere poteſt eundem Auguſtum vel potius aliquem ex ejus nepotibus aut poſteris, qui ſibi felix omen cecinerunt in hoc fauſto ſigno. Reperitur nummus Græcus Cæſaris cum capite Lucii & Capricorno in averſa parte; ſed hic mihi videtur potius eſſe Cajus, ut patet ex imagine Urſini. Capricornus & Delphinus ſunt ſigna cœleſtia.

49. AVGVSTVS.

Pulchrum Auguſti caput laureatum in hiacyntho repertum fuit in ruderibus Cataneæ, quum in Sicilia morarer anno ſancto Urbanii VIII 1625, quo tempore in deliciis habere & colligere antiquitates cæpi. Hæc fuit prima ſculptura, quæ in manus meas venit, bonum augurium in aliis dare mihi viſa.

50. MARCUS AGRIPPA.

Illuſtris dux in expeditionibus militaribus Auguſti, & parta navalis belli victoria ad Actium promuntorium contra Antonium, roſtrata corona ab eodem Auguſto decoratus, de qua canit Virgilius:

Parte alia ventis & Diis Agrippa ſecundis
Arduus agmen agens: cui belli inſigne ſuperbum,
Tempora navali fulgent redimita corona.

Varius hic lapis grandis eſt & diverſæ ſculpturæ.

51. TIBERIUS.

Varius lapis ingens, ab ſingulari artifice ſculptus.

52. CALIGULA.

In ſardio.

53. NERO CLAUDIUS DRUSUS.

Frater minor Tiberii. Hic quoque varius lapis grandi forma eſt, & facies conveniens nummo.

54. GERMANICUS.

Filius Neronis Claudii Druſi, & ab Auguſto deſtinatus ſucceſſor Tiberii, de cujus virtute & infelicitate ample narrat Tacitus. Sed & doctrinam ejus teſtatur Ovidius in dedicatione Faſtorum.

Pagina judicium docti ſubitura movetur
Principis, ut Clario miſſa legenda Deo.

Lapis varius cum vultu præſtantis hujus & eruditi principis ſculptus eſt ſummo artificio, & convenit nummo.

55. LVCIVS.

Nepos & filius adoptivus Auguſti, natus ex M. Agrippa & Julia; qui confirmatur ab nummo.

CLAU-

56. CLAVDIVS.

Imperator, lapide vario ingenti: caput colore cæli, cum fundo ſardonycis.

57. BRITANNICVS.

Filius Claudii & Meſſalinæ, ereptus imperio ab Agrippina, & veneno interfectus ab Nerone; de quo refert Tacitus, & auctor tragœdiæ, cujus titulus Octavia, in qua ſic defletur ejus mors.

Tu quoque exſtinctus jaces,
Deflende nobis ſemper, infelix puer,
Modo ſidus orbis, columen Auguſtæ domus;
Britannice.

Varius hic lapis præfert ſummam artis perfectionem.

58. NERO.

Imperator.

59. GALBA.

Hic ſapphirus artificioſe ſculptus cum capite Galbæ hodie exſtat penes Excellentiſſimum Virum Lælium Urſinum, principem in eruditione & bonarum artium ſcientia eximium. Huic dicavi adeo raram gemmam, ut reverentiæ meæ tributum; qui & dignam eam judicavit manu ſua, quæ præclare & calamo & penicillo operatur pari elegantia inter poeſin & picturam.

60. GALBA.

Lapis varius ſingularis artificio & magnitudine, paulo minor ipſa imagine.

61. TRAJANUS.

In hac curioſa gemma effigiatus eſt vultus Trajani ſuper modium aut frumenti menſuram, unde procedunt duæ ariſtæ in ſymbolum annonæ, qualis etiam conſpicitur in ejus nummo. Hic optimus Princeps non ſolum Romæ annonam recte adminiſtravit, ſed ſuis ſumptibus per omnem Italiam pueris puelliſque egenis alimenta dedit, ſicut Plinius in elegantiſſimo panegyrico eum idcirco celebrat, & nummi hodieque indicant. Lances libratæ denotare poſſunt cum annona juſtitiam vel pondus monetæ.

62. ANTONINVS PIVS.

Imperator, cujus effigies ſatis nota ex ſtatuis & nummis.

63. COMMODVS.

Imperator, ætate juvenili, & Princeps juventutis, ut in nummis vivente adhuc ipſo patre M. Aurelio cuſis.

64. SEPTIMIVS SEVERUS.

Imperator, capite pulcherrimo in gypſo.

65. SEPTIMIUS ET JULIA.

Inſignis hic varius lapis cuſtoditur a me ob duplex pretium, vel artificium, vel triplicem ipſius gemmæ colorem, cum duobus candidis capitibus & fundo ſuperius nigro, ſed vario in averſa parte, ex cœleſti azyre. Ego tamen longe eum habeo gratiorem, eo quod ad me venit ex manibus Amiciſſimi & Generoſiſſimi Patroni mei, Illuſtriſſimi & perquam Reverendi Maximi, Patriarchæ Hieroſolymitani, & Apoſtolici Nuncii apud Regem Catholicum; qui præclarus vir, multas alias virtutes ſuas maximas exornat ſumma eruditione & rerum antiquarum cognitione; ita ut & a me accipere dignatus ſit Vitellium ex metallo, cujus in altera parte eſt Censorii, qui ad hunc diem uſque haberi ſolet inter nummos rariores, eſtque præcipuæ integritatis, qualia ſunt omnia numiſmata ejus Patriarchæ unice & ſummo ſtudio ſervata.

66. ANTONINUS CARACALLA.

Ætate ſatis juvenili, vivo etiamnum patre Septimio.

67. ELAGABALUS.

Imperator ſculptura ſatis nitida effectus.

68. ISIS.

Hic varius lapis cum imagine Iſidis refert ele-

gantiam ipſius petræ, ad quam ſe flexit artifex, quum facies ipſa ſit candida, capilli colore rufeo, cum fundo ſardonycis translucido, ſic ut ſit admirabilis. Etiam capilli iſti ſunt calamiſtrati more Ægyptio, cum fructu & frondibus perſici ſuper caput & ſiſtrum: qui fructus non modo eſt typus ſilentii, ſed etiam veritatis, ut colligitur etiam ex Harpocrate & ex aliis Ægyptiis imaginibus. Fructus ille etiam cordis figuram habet & frondes linguæ, quæ utraqueſimul juncta componunt veritatem, quæ ab Ægyptiis ante omnia divina alia æſtimabatur. Dicit inſuper Theophraſtus, ab ſacerdotibus fabricata fuiſſe Deorum ſimulacra & inſtrumenta ſacris ſervientia ex ligno perſici, unde etiam faciebant phylacteria & amuleta, ſicut idem illud, quod Iſis ipſa ſuſpenſum gerebat de collo, non ſignificabat aliud, niſi vera verba.

69. MINERVA.

Triton ſculptus in caſſide Palladis refert quandam ſimilitudinem ad illos, qui reperiuntur in nummis Siciliæ cum capite hujus Deæ galeato, & inibi nunc Tritone, nunc equo & monſtris marinis. Unde facile credi poteſt, hunc achaten ex ſardonyce magno eſſe ſculptum cum inſignibus alicujus ex civitatibus ejus inſulæ celebris propter divitias, ubi multæ præcipuæ repertæ ſunt gemmæ. Dicitur quoque Pallas fuiſſe educata ab aliquo Tritone apud paludem Tritoniam, unde hæc una eſt ex etymologiis cognominis illius Tritoniæ. Herodotus autem narrat eam genitam ab Neptuno; qui inſtar Tritonis cum tridente ſculpebatur ab antiquis, eo modo, quo apparet in hac imagine.

70. PAL-

70. PALLAS.

Galeata, qualis deſcribitur ab Homero cum criſta in conum ſurgente, plane ut idem poeta deſcribit occultatam ab Achille. Ea Dea ſic armata inprimis colebatur ab Lacedæmoniis, ut mos illorum erat omnes ſuos armare Deos, & hanc ſic appellarunt Προμαχίαν. Quod attinet ad ſparſos capillos, qui & in hac & aliis ſculpturis viſuntur; iſti quoque exhibent vetuſtum eorundem Spartanorum morem, qui ſic exornabant ſuas puellas, ut Virgilius depinxit Venerem apparentem Æneæ ſub forma virginis Spartanæ.

71. MINERVA.

Alæ ſuper galeam Minervæ ſunt adſcriptæ huic Deæ, quæ cenſebatur genius aeris ſublimioris & purioris ætheris, ut declarat Macrobius in Saturnalibus, & Tzetzes in Lycophronem vult eam eſſe exhalationem, quæ facit moveri aërem. Sed etiam alæ poſſunt illi convenire, quoniam eadem fuit exiſtimata Victoria, cujus ſic erat alata ſtatua in arce Athenarum, vocabaturque Νίκη Παλλάς. Serpens ei fuit conſecratus in ſignum ſalutis, quippe quum eadem diceretur Ὑγεία & ſalutaris: & ſerpentibus velut miniſtris ſuis uſa eſt contra Laocoontem, unde Phidias memorabilem illam Minervæ ſtatuam ſculpſit cum haſta & ſerpente ad pedes, ſic ut dubitet Pauſanias, ſitne Erichthonius. Cæterum draco in galea apparet quaſi minans & ore aperto, ad terrorem illic fictus ex more, quo ſolebant Reges Ægyptii in armis habere capita ferarum ſculpta

ſculpta ad terrorem hoſtium, ut vult Diodorus, & Statius libro III. *Ferarum Rictibus horrificant galeas.* Propterea Zonaras deſcribens pulcherrimum Minervæ coloſſum ex ære in foro Conſtantinopolitano, dicit eam in capite habuiſſe caudam equinam, quæ incutiebat terrorem, plane ut in hoc admirabili vario lapide criſtata galea diſtinguitur ab equina cauda, cui minax ſerpens eſt adſtrictus, quali modo debuit fuiſſe coloſſus ille. Quod ad pilos equinos, illis adornabantur heroum galeæ, & talem deſcribit Homerus Teucri galeam. Romani Græcæ conſuetudinis æmuli finxerunt Romam ſub illo habitu Minervæ cum galea alata & ipſo illo ſerpente, ut apparet in multis nummis conſularibus ex argento. Caput Satyri in humero hujus Deæ poteſt alludere ad vitium rationi & ſapientiæ ſubjectum: modo non innuat pœnam Marſyæ, obſervante Pauſania ſtatuam quandam Minervæ percutientis Marſyam ob recollectas ab terra fiſtulas. Eſt hic varius lapis ſingulari artificio ſculptus.

72. MEDUSA.

Admirabiliter ſculpta ab excellenti artifice in ruſo jaſpide formæ ingentis.

73 DEIANIRA.

Aut potius Omphale, in magno ſardio: & hujus deinceps pulcherrimæ duæ integræ imagines ſequentur cum ſpolio leonino & clàva veſtitæ ad morem Herculis mariti.

Talis

Talis ab Inachiis Nemeæ Tirynthius antris
Ibat adhuc aptans humeris capitique leonem.

74. PSYCHE.

Quoniam papilio inter inſecta renaſcitur ex proprio ſemine, ideo habitus fuit ſymbolum immortalitatis animæ humanæ, quæ in imagine Pſychæ intelligitur; quam ſic fingebant amore correptam, ut alia aliam amplecteretur, cum alis papilionis, ut videre eſt ex multis marmoribus antiquis. Additur papilionem eſſe naturæ aereæ, ſic ut & aeri & vento fuerit comparatus, & exiſtimata ipſa anima. Unde Virgilio dicitur *Par levibus ventis*, & Græcum ejus nomen ἄνεμος, hoc eſt, ventus, unde *exſpirare anima* dicitur de ſeparatione, quam facit illa ab corpore. De alis animæ & ejus abitu in corpora elementaria loquuntur Triſmegiſtus & Plato tam frequenter, ut Plutarchus alas nominet Platonicas. Manus inſuper ſymbolum eſt dæmonis, affirmante eodem Platone, illum ducere & reducere animas ad corpora. Quæ manus in tali ſtatu & actu eſt, ut ſummis digitis attingat alas, & vagum ejus volatum firmet. Cæterum oritur dubium inde, quod papilio, hoc eſt, anima portetur & ſit fuſa ſupra pectus: quæ philoſophia potius convenit Epicuro, ex cujus ſententia ratiocinatur Lucretius pluribus locis.

Denique cur animi nunquam mens conſiliumque
Gignitur in capite?
Conſilium quod nos animam mentemque vocamus,
Idque ſitum media regione in pectoris hæret.

Quam Epicuri ſententiam refutat Cicero, ut etiam ex Pythagoræ & Platonis placito mens ſitum & ſedem habet in cerebro, & cupido vel τὸ ἐπιθυμητικὸν in corde. Nihilominus videtur mihi hæc imago reſpondere huic ſecundæ ſententiæ; quippe quum Pythagoras adfirmet principium animæ ſe porrigere a corde ad cerebrum. Videmus autem papilionem pectori ſuperimponere corpus, ſed divinas alas habere explicatas ſurſum verſus, quum interim manus vel potius dæmon ſublevet divinam partem & immortales alas, per quas intelligitur principatus mentis ac rationis.

75. SAPPHO.

Invenitur argenteus nummus Mytilenæus cum vultu Sapphûs. Statua hujus doctæ poetriæ erat Athenis prope alteram Anacreontis. In hac mea ſculptura, per ſummam induſtriam facta in rufo ſardio, præterea ſunt duo rami laurei, efficientes circulum, & coronant vultum ejuſdem Sapphûs, quæ numeratur inter novem lyricos celeberrimos in Græcia. Et quamvis nonnulli poetæ Græci veteres ſcripſerint elegantiſſima epigrammata in honorem ejus imaginis, tamen ſufficiet mihi hîc unum annotare Leonis Allatii, in cujus facundia hodie Romæ reſonant ſuaviſſimæ Muſæ Atticæ, per ipſum ex Græcia in Latium translatæ.

Εἰς τὴν εἰκόνα Σαπφοῦς.

Κλωθοῖ δῶκε λίνον Λάχεσις, Κλωθὼ δ' ἐπιδινεῖ,
Μετροῦσαι Σαπφοῦς φῆμιν ἐφεψομένην.
Ἄτροπος ὀχθήσασα λίνου κλωστῆρας ἀερέτει.
Σαπφοῦς, φᾶσα, χρόνοις οὐχ ὑπόειξε μίτος.

OLYM.

76. OLYMPIAS.

Refert Plutarchus puellas Macedonicas vetuſto more celebraſſe Orphei & Bacchi cerimonias, portando ſerpentes & corollas, & Olympiadem Alexandri matrem diligentius præ aliis eas frequentaſſe, quod videtur conſpici in ſculptura hujus reginæ diademate & corona ex vitis frondibus ornatæ. Præterea apparet felix & pulchra induſtria in hoc vario lapide, ut non ſit remota ab ætate Alexandri: cui etiam ſimilis valde eſt, ut & reliquis Alexandri imaginibus. Hoc inſuper ſtatuis ejus Alexandri convenit, quæ coronabantur hedera; ex quibus una geſtata fuit in ſolenni feſto Ptolomæi, ad modum bacchantis coronata.

77. SEMIRAMIS.

Sapiens fuit & magnanima Darii filia, quæ ad ulciſcendam mariti mortem arma ſumpſit, & victrix ab Armeniis reverſa eſt. Reges Perſiæ geſtabant ejus faciem in galeis, ut ſcribit Polyænus, formatam capillis ſparſis ſuper humeros, prout ipſa ſolebat adornari, & talem quoque deſcripſit Philoſtratus in Iconibus ſuis. Manu tenet parazonium indicium bellicæ fœminæ, & facies habituſque prodit aliquid virile, plane qualem ſe oſtendebat Aſſyriis, ut narrat hiſtoricus Juſtinus, & cantat Claudianus *Prima Semiramis aſtu Aſſyriis mentita virum.* Lapis varius accedit ad dimidium magnitudinis, quæ eſt in impreſſo, vultu candido, fundo ſardonycis, rariſſimo genere.

78. CLEOPATRA.

Eſt icuncula grandis ; quod ad faciem in achate vario, qui tranſit in livorem & colorum carneum per brachia & nudum pectus, in quo perlucet ſanguis impurus & veneno infectus. Capillos habet rubeos ad vivum, & pallam flavam, ita ut per colorum convenientiam ſit hæc icuncula curioſiſſima.

79. CLEOPATRA.

Faciem habet ſimillimam reliquis hujus reginæ antiquis imaginibus. Inter comas ejus apparent nonnullæ baccæ hederæ, prout aliæ imagines M. Antonii occurrunt coronatæ vite tanquam Bacchi.

80. REGINA.

Peregrina, ſculpta in vario lapide grandi, capite rufo, fundo candido, artificioſæ ſculpturæ.

81. AGRIPPINA CLAUDII.

Ab hodiernis appellata Agrippina minor, filia Germanici, quæ ad imperium evexit filium Neronem, notiſſima ex hiſtoriis. Sculptura eſt in magno ſardio perquam induſtrie elaborata.

82. CAPUT IGNOTVM.

83. LUCRETIA.

Romana ſe occidit, transfigens pectus propter in-

injuriam ab Tarquinio illatam. Sculptura eſt in gypſo ſmaragdino.

84. AGRIPPINA GERMANICI.

Major. In facie hujus generoſæ fæminæ eminet quædam virilitas & ferocia, unde in ſuſpicionem Tiberio venit, & infeliciter mori coacta cum Germanico conjuge. De his reperiuntur elegantiſſimi nummi, cuſi ab filio Caligula, qui memoriam ejus reſtituit. Porro officii mei eſt in hac parte conſignare exemplum liberalitatis D. Cardinalis Franciſci Buoncompagnii, Archiepiſcopi Neapolitani, dum vixit, meique priſci fautoris, qui per Romam Italiamque juſſa fieri collectione nummorum paulo rariorum, & ſculpturarum, & variorum lapidum, reperit hunc ipſum Agrippinæ vultum mirifica arte ſculptum in chryſolitho, de cujus intellectu abunde ſtatim illi ſatisfeci. Propterea inſigni liberalitate & præter omnem meam exſpectationem donavit me centum ſcutatis aureis. Exſtat autem hodie hæc gemma cum aliis vetuſtatis reliquiis penes Illuſtriſſimum & maxime Reverendum D. Buoncompagnium, Archiepiſcopum Bononienſem, verum virtutis tanti patrui æmulum & ſucceſſorem.

85. POPPAEA.

Moris erat Romanis, præcipue in epulis, circumdare crines variis floribus, ſed maxime roſis; quæ inter convivales coronas præferebantur, continentes ſubſidium contra ebrietatem, perinde ut hedera, vim credi-

creditæ habere refrigerandi, atque etiam propter ſpeciem earum ac delicias. Hinc in maxime opiparis conviviis mulieres & viri frontes ſuas & pectora, etiam ipſos calices ac toros roſis adornabant. De quo videri poſſunt Seneca, qui hos mores arguit; Plutarchus in Quæſtionibus convivalibus, & ex poetis Horatius multis locis. Quod ad vultum Poppææ attinet, forſan apparebit diſſimilitudo in poſitione capillorum, qui ſunt longiores & allevati ſupra frontem, colore & ſplendore inſtar electri a Nerone laudati, ut refert Plinius. Sed quia penes me nummus eſt Neronis Græcus cum ejuſdem Poppææ vultu ad hanc ſculpturam proximè accedente, judicavi ita eam cognominandam.

86. SABINA.

Alius vultus Sabinæ, coronatæ roſis, admonet me alterius moris in feſtis Bonæ Deæ, quæ dicebantur Floralia tempore verno, quo etiam matronæ roſis ſe coronabant, & ſolenne illius Deæ ſacrum caſte obibant, ut fecit Sabina, fœmina caſtitatis gravitatiſque præcipuæ.

87. FAUSTINA ANTONINI MAJOR.

88. FAUSTINA MARCI AURELII MINOR.

89. JULIA AVGVSTA.

Uxor Septimii Severi; varius lapis paulo minoris magnitudinis, quam hæc figura.

90. CA-

90. CAPUT IGNOTUM.

Cum ridiculo & novo capitis habitu ac ornamento.

91. CAPUT IGNOTUM.

In lapide vario.

92. BACCHANS.

Præter coronam ex hedera bacchantes caput frontemque circumdabant vitta, hoc eſt, faſcia ejuſmodi, qualis hic ſculpta conſpicitur. Apud Athenæum ſcribit Ariſton, veteres ad curandum dolorem capitis ex vini crapula, vinculo aliquo tempora ligaviſſe, & poſtea eum morem tranſiiſſe in ornamenta coronarum. In hoc formoſo capite ſculpto in gypſo, etiam cognoſcitur uſus faſciæ & coronæ: & in feſtivitate illa Ptolomæi inter reliquos apparatus erant coronæ & vittæ, pendentes ex ſarmentis vitium & hederarum, quæ umbram faciebant ſimulacro Bacchi. Sed non ſolum in Bacchanalibus, verum etiam in feſto Matris Deum mulieres coronabantur hedera & pampinis & thyrſum gerebant. Juvenalis Romanas fæminas, quod eadem licentia uterentur inter bacchantes, reprehendit.

Aſt aliæ quoties aulæa recondita ceſſant
Ec vacuo clauſoque ſonant fora ſola theatro,
Atque a plebeis longe Megaleſia, triſtes
Perſonam thyrſumque tenent & ſubligar Acci.

93. BA-

93. BACCHANS.

De variis coronis ex hedera & vite uſurpatis per Bacchanalia, vide Plutarchum in quæſtionibus convivalibus, & Athenæum, quas cenſuerunt eſſe remedium contra ebrietatem, etſi Euſtathius interpretetur eſſe indicium libidinis.

94. BACCHANS.

95. BACCHANS.

96. BACCHANS.

Inter multa alia vocabula bacchantibus tributa, fuerunt etiam appellatæ Mænades, ἀπὸ μαίνεσθαι, hoc eſt, infatuari, furere & ſic inſtinctas incedere capillis ſparſis. we faſcia, frontis illarum vinculo, dictum antea. Sculptura in gypſo æquat magnitudine dimidium hujus figuræ, & mirabili artificio.

97. BACCHANS.

Aliud vocabulum bacchantibus datum derivabatur ab pellibus ferarum & animalium, quibus indui in orgiis & ſacrificiis illæ ſolebant: unde vocabantur Nebrides, ut eſt indicatum in imagine Fauni; quæ pelles ſervire videbantur ad inferendum terrorem. Hæc bacchans in carchedonio zapphirino habet caput ac reliquum truncum exſtantem, paulo minori magnitudine, quam eſt figura.

BAC-

98. BACCHANS.

Sic qui initiabantur & conſecrabantur Baccho, operiebant ſe præcipue exuviis caprarum, ut videmus in hac imagine, & ſignificat Clemens Alexandrinus, *Nebridarum familiam pellicula cohoneſtavit hinnulæ, quæ ſacrabat eos. Qui ſeſe ad myſteria parabat, hinnuli pelle contectus erat.* Amethyſtus eſt magnus.

99. CAPUT IGNOTUM.

Quod inſculptum eſt ſardio maxima artis induſtria. Reperitur imago Leandri eodem in habitu & forma, unde hæc, quia eſt facies fœminæ, a nonnemine credita eſt exhibere Herô ab Leandro iſto amatam.

100. LARVAE.

Bacchanalia Silenorum, luſus ſcenæ fuerunt dedicati Baccho, qui fuit eorum auctor, æque ut dramaticæ poëſeos & muſicæ theatralis, quæ, ſicut diſtinguit Scaliger, dividitur in ſatyricam & in sillos, ab Silenis & Satyris Bacchi comitibus. Duæ larvæ hujus ſardii conveniunt altera Sileno propter calvitium & ſimum naſum, altera Satyro ex barba & vultu caprineo. A poëtis vero chori Satyrorum & Silenorum conſtituti ſunt & introducti in actus, unde ſummopere delectabatur populus, ſic ut finxerint Bacchum tunc vivere in feſtis, ſaltantem cum ipſis, & jocantem tam geſtibus, quam dicteriis. Unde in ſacris ejus Dei & circa ejus ſtatuam ſuſpendebantur

larvæ comicæ & ridiculæ ruſticorum numinum & ſatyricorum, ut narrat Callixenus Rhodius apud Athenæum.

101. PERSONA SCENICA.

Hæc eſt alia larva Silenorum ſcenicorum, cum barab calamiſtrata more Ægyptio.

102. PERSONA SCENICA.

Cum rictu & hiatu oris terribili fuit propria comœdiæ Latinæ, ubi uſitatiſſima in perſonis comicis & præcipue ſervorum, prout exhibetur Davus in imaginibus antiqui Terentii bibliothecæ Vaticanæ. Larva autem dicebatur deductâ etymologiâ ab Laribus per imaginarium & vanum terrorem, quem adferebat ejus conſpectus, quod ſuaviter innuit Juvenalis,

Perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.

& Martialis.

Sum figuli luſus, Rufi perſona Batavi,
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Lucianus in dialogo de ſaltatione ampliter deſcribit hoc larvæ genus. *Turpe & minime jucundum ſpectaculum, homo longitudine deformi atque incompoſita exornatus, altis calceamentis ingrediens, caput larva minaci obductum habens, tum peramplo ore hiante, quaſi ſpectatores devoraturus.* Iſte hiatus, puerulorum terror, in comœdiam inductus, augebat ſonum vocis

vocis cavitate illa, & ab hoc ſono crediderunt quidam ab Latinis larvas appellatas eſſe Perſonas.

103. PERSONA.

Symbolica depingens ſomnum, quam adornant papavera, flores ſomniferi. Velamentum formatum eſt & inſtructum quaſi mitra vel pileo cum vaſe aquæ ex Lethe, quia humor ex corde adſcendens & ab cerebro frigefactus parit ſomnum. Adſunt duo cygni, quoniam quum in reliquis omnibus ſomnus morti ſit ſimilis, hic ales præſagiens bonum, quod ex morte capitur, tunc cantat ſuaviſſime. Omnia hæc ſymbola referri ad ipſam mortem poſſunt, figuratam in urna vel olla cinerum, intus habente papavera æterni ſomni

Nobis cum ſemel occidit brevis lux,
Nox eſt perpetua una dormienda.

Cygni ſunt convenientes morti volucres, ut Cicero diſcit ab Socrate, qui quum jam jam eſſet exſpiraturus, dixit amicis: Vos me exiſtimatis minorem cygno in prædicendo; qui finem ſuum præſentiens, auget cantum, ſe promptum & alacrem oſtendens migrationi ad Deum, cujus eſt miniſter.

104. VERITAS.

Ex ore hujus imaginis pendet fructus perſici, quod quia fructum ſimilem habet frondi, habitum fuit pro ſymbolo veritatis, ut fuit annotatum ſupra in figura Iſidis. Magnitudo varii hujus lapidis æquat dimidiam hanc imaginem

105. TEMPUS.

Dicitur Jovem Saturno patri catenas dediſſe ob cauſam regni: quin etiam Romani fingebant hunc Deum cum cippis vel compedibus ligatum, reſolvi ſolitis in feſto ipſius per menſem Decembrem ad memoriam felicitatis, qua fruiti ſunt homines ſub ipſius legibus. Statius Silv. 1.

Saturnus mihi compede exſolutus,
Et multo madidus mero December.

Macrobius cauſam ex natura rerum petit. *Vinctum autem quod certa lege naturæ connexa ſint tempora, vel quod omnes fruges quibuſdam vinculis nodisve alternentur.* Unde vinctus Saturnus vel tempus præcipue reſpicit nodum, qui ſimul connectit ſecula, annos tempeſtateſque, quæ mutari & volvi nequeunt vel tardiores vel velociores. Cæterum philoſophi ſtatuerunt tempus eſſe menſuram motus; quod licet in hac figura appareat incurvum & feſſum, nihilominus habet alas, volat & fugit momentis omnibus.

106. JUPITER.

Cum haſta & fulmine, qualis frequenter occurrit in nummis cum diverſis inſcriptionibus, JOVI TONANTI. JOVI STATORI. JOVI VICTORI. JOVI CONSERVATORI.

107. APOLLO.

Ipſe Deus vatum palla ſpectabilis aurea
Tractat inauratæ conſona fila lyræ,

ut hanc imaginem deſcribit Ovidius. Mulier quæ ſuper pateram offert puerum, Pythia eſt vel ſacerdos ex antiqua religione Cretenſium, qui ex voto obſtricti erant quotannis illi Deo offerre primitias humanas. Idem votum poſtea celebraverunt Athenienſes liberati ab Minotauro. Similis conſuetudo obtinebat uſque ad ætatem Plutarchi, ut ipſe ſcribit in vita Theſei, in ornatiſſima navi mittentibus eiſdem Athenienſibus Delphos pueros ſuos in memoriam liberationis, ſicut etiam in Phædone refert Plato.

108. GANYMEDES.

Deſcriptus eſt ab Virgilio, unde ſufficiet referre ipſos hujus poëtæ verſus imagini congruos

Intentuſque puer frondoſa regius Ida
Veloces jaculo cervos curſuque fatigat,
Acer, anhelanti ſimilis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.

Vas denotat ambroſiam, quam Ganymedes miſcet Jovi, & eſt ſignum Aquarii.

109 HERMERACLIDES.

Statua Herculis, quæ circa medium deorſum deſinit in truncum quadratum Mercurii, exhibet duos

hos Deos conjunctos, & ab Athenæo appellatur Ἑρμηρακλῆς, quia Ἑρμῆς Græce notat Mercurium, Ἡρακλῆς Herculem. Similes ſtatuæ grandes ex marmore non affabre factæ reperiuntur, quæ in confiniis agrorum & viis collocatæ erant, quia Hercules ſimul cum Mercurio erant Dei Viales & Terminales, & inprimis clare id colligitur ex epigrammate Leonidæ in Ἀνθολογ. lib. I.

Qui ob hanc properatis viam; ſive ad agros
Ex oppido, ſive ab agris tenditis ad urbem,
Nos terminorum cuſtodes duo Dii, quorum hic quidem Mercurius
Vt vides me, hic autem Hercules.

In eadem prorſus imagine colebantur Hercules & Mercurius in palæſtris, quarum erant præſides, quod declarat Phornutus ſignificare fortitudinem ratione ſociatam. Unde affirmat Ariſtides, illos pro amicitia & conjunctione ſua in omnibus negotiis ſemper fuiſſe junctos & formaſſe unam ſtatuam. Hermeraclidæ palæſtrarum inveniuntur perpulchre fabricati in eximiis marmoribus: ſed hæc icuncula in eſt gemma carchedonii zappirini, plane eadem magnitudine, quam habet figura; quin etiam vidi Hermeraclidas ſardiis inciſos, quos in annulis gerebant athletæ.

110. HERCVLES ET EVRYSTHEUS.

Euryſtheus durus appellatur ab Virgilio propter aſpera imperia, quippe qui Herculem periculoſis expeditionibus objecit: Qui quidem Hercules (ut liquet

liquet ex hac imagine) Euryſtheo rationem reddit athlorum ſuorum. Cæterum quia in hac figura apparet Hermes vel meta ſuper certas rupes, venio in memoriam antiqui commeantium moris, qui conſecrabant ſaxa & petras Herculi & Mercurio vialibus Deis, ut oſtendit doctiſſimus Aleander in tabula ſolis, in qua ſuper petrarum cumulum ſculpta ſunt clava & caduceum.

111. HERCULES LEONTOPHONOS.

Apellatus a Græcis occiſor Leonis, quod fuit primum athlum Herculis. Archias.

Non amplius taurivori gravem rictum leonis
Formidate agricolæ, paſtores, Nemeæ.
Certe enim ab Hercule optimo certatore cecidit domitus
Cervicem feras occidentibus ſtrangulatus manibus.

Hercules autem in juvenili ſua ætate prius occiderat alium leonem, qui devorabat armenta partis Amphitruonis. Ideo in imagine, etſi ſuffocet Nemeæum, portat in dorſo pellem primi leonis, qualis conſpicitur in ſtatuis antiquis Herculis juvenis, ut memorat Tzetzes, nati circiter annos XVIII.

112. J O L E.

Ovidius in Faſtis lepidam narrat fabulam de Hercule ad fœminæ modum amicto veſtibus Joles, unde Faunus Deus deridebatur.

113. Sed

113.

Sed ad ſcopum hujus imaginis tantummodo memoraſſe ſuffecerit verſus iſtius poetæ ex epiſtola, quam marito Herculi ſcripſit Deianira, infamans Jolen depictam cum clava & ſpoliis Leonis.

O pudor! hirſuti coſtis exuta leonis
Aſpera texerunt vellera molle latus.
Falleris, & neſcis: non ſunt ſpolia iſta leonis
Sed tua: tuque feræ. victor es; illa tui.
Femina tela tulit Lernæis atra venenis,
Ferre gravem lana vix ſatis apta colum.
Inſtruxitque manum clava domitrice ferarum,
Vidit & in ſpeculo conjugis arma ſui.

Qui locus præclare expreſſus eſt ab Torquato Taſſo.

Mira-ſi Jole, con la deſtra imbelle,
Per iſcherno trattar larme homicide;
E porta'l cuoio di leon, che ſembra
Ruvido troppo a ſi tenere membra.

114. TRES GRATIAE.

Tres Gratiæ invicem amplexæ uno nodo deſcribuntur ab Claudiano

Idaliæ juxta famulæ triplexque viciſſim
Nexa ſub ingenti requieſcit Gratia quercu.

In hac imagine ſub ſimilitudine trium Gratiarum ſunt tres Deæ, Pallas, Juno & Venus, ſignificantes tria maxima vitæ bona, ſapientiam, pulchritudinem, & opes, ſuntque hæc tria dona ſuprema ac divina, ſic invi-

invicem ſociata, ut nequeant eſſe disjuncta, neque alterum ſine altero poſſideri. Statuunt philoſophi bonum & pulchrum eſſe plane unum idemque, & ſapientem ſolum poſſidere divitias, juxta doctrinam Platonis & votum Socratis in Phædro, *O amice Pan & alii omnes, qui locum hunc colitis, Dii, date mihi, ut pulcher intus efficiar & quæcumque extrinſecus habeo, intrinſecis ſint amica. Divitem autem ſapientem ſolum exiſtimem.*

115. VENUS COELESTIS.

Alæ ſunt Veneri attributæ, utpote amorum potenti numini, ſignificaturæ innatum procreationis deſiderium, quia etiam eadem amori res eſt, ut demonſtrat Lucretius.

Namque voluptatem præſagit multa cupido:
Hæc Venus eſt nobis, hinc ductum nomen amoris.

Etiam eſt penes me pulcherrimus ſardius paulum ruptus, cui inſculptus eſt vultus Veneris cum alis in ſummitate dorſi, & ad latus ibidem eſt telum, ab eodem Lucretio & Græcis poetis in pluribus locis ſagitta Veneris appellata. Simile conſpicitur in nummis Julii Cæſaris, ſed ſine telo, & credidere nonnulli eſſe Venerem Victricem. Si quis tamen volet conſiderationem Veneris vertere ad res cœleſtes & naturam, potius dicet convenire illi alas, quod ſit ſpiritus puri aeris in ſuprema regione elementorum cœleſtium, ut indicat Macrobius: & quoniam hæc Dea eſt virtus, quæ ſe movet ad fæcundanda omnia tempore veris,

quæ ab ipſo illo Lucretio vocatur *genitabilis aura*. Quod ad libum, quod præbet illa Cupidini, inde probari videtur amorem ſeſe paſcere & potentem eſſe dono pulchritudinis, unde Horatius,

O crudelis adhuc & Veneris muneribus potens.

116. VENUS ET AMOR.

Narrat Pauſanias Sicyonios habuiſſe ornatiſſimam & ditiſſimam ſtatuam Veneris ex marmore & auro compoſitam, quæ pomum tenebat manu alterâ, alterâ papavera. In hac ſculptura eadem Dea porrigit Amori papavera, typum fœcunditatis, quæ ſequitur amantium gratias, quia hic flos eſt plenus ſeminis & fertilis. Ovidius lib. 2 Met.

Ante fores antri fœcunda papavera florent.

Etiam mihi videtur, ab papavere denotari ſomnum ſocium amoris, & ſic in Jovis ac Junonis concubitu eum vocat Nonnus.

Et Jovis oculos mulſit comes ſomnus amorum,
Ut mollis dormiret in floribus oblectatus Jupiter.

Præterea Virgilius cum Venere jungit poſt amplexus Vulcani,

Optatos dedit amplexus, placidumque petivit
Conjugis infuſus gremio per membra ſoporem.

Sic ſomnus eſt ſocius, & ſequitur Venerem & Amorem.

117. VENUS VICTRIX.

Similis imago Thetidis cum galea & ſcuto prima conſpecta eſt in averſa parte nummi Græci Achillis, & deinde in aliis Iulii Cæſaris & Auguſti, quaſi Venus & Thetis ferrent arma ab Vulcano fabricata in gratiam Æneæ & Achillis. Et hæc imago VICTRIX fuit teſſera vel ſignum ejuſdem Cæſaris in bello contra Pompeium, unde Propertius,

Vexit & ipſa ſui Cæſaris arma Venus,
Arma reſurgentis portans victricia Trojæ.

Eadem hæc imago reperitur in nummo Iuliæ Titi, cum literis VENUS AUGUSTA, ſed in illo Juliæ Domnæ diſerte eſt VENERI VICTRICI. Quod ad aſtronomica hujus imaginis ſymbola, Venus tenet arma Martis, hoc eſt, eum adſpectu ſuo mitigat & vincit. Quando igitur hic Deus dominatur in nativitate hominis & horoſcopus eſt, facit eum proclivem ad iras. Sed ſi Venus ei eſt vicina, illa reprimit iſtum impetum & facilem iraſci indolem, ac benignum reddit. Docet Macrobius in duodecim cœleſtibus ſignis taurum Veneris ſuccedere arieti Martis, eandem ob cauſam, quod nempe illa Dea dulcedine ſua facit eum manſuetiorem.

118. VULCANUS.

Cudit arma Achilli & Æneæ, ut dictum eſt in præcedente imagine, ad modum deſcriptionis Homericæ & Virgilianæ;

Fecit ei galeam, fortem, temporibus aptam,
Pulchram, variegatam, ſupraque auream criſtam poſuit.

119. DIANA EPHESIA.

Cujus hæc imago eſt artificioſiſſima, quippe qua formatur in habitu Iſidis Canopeæ, unde in locum iſtarum tot mammarum poſita eſt in hydria aut vaſe aquali, ita ut caput & pedes promineant ad ſimilitudinem Canopi, ex cauſa lunaris potentiæ ſuper humidum elementum. Quapropter Diana appellata fuit Dictynna, & Plutarchus eam nominat Venatricem & Marinam. Præterea loco earundem mammarum, quæ ſunt argumentum humoris animalia generantis, hæc Dea circumcincta eſt ſeptem faſciis vel lunaribus orbibus, in quibus ad ſpeciem gemmarum ſunt innexa multa grana, quia in illis ſemen genitale ſe præparat & idoneum reddit ad generandum, utpote vita conſiſtente in humido, quod Ægyptii conſtituerunt rerum principium. Idem aquæ elementum indicatur per candelabra ad inſtar tridentium, ut in aliis ſtatuis Dianæ tridentiferæ pro candelabris expreſſus eſt ipſe Neptuni tridens. Noſſe tamen oportet, Dianam, Iſidem & Deam Syriam habuiſſe fere unam imaginem communem, ut & cerimonias, quod docent Macrobius & Lucianus. Corona quoque turrita oſtendit hanc eandem eſſe Cybelæ, unde Martianus Capella loquens de orbe lunari ſcribit; *In eo ſiſtra Niliaca Eleuſinaque lampas, arcus Dictynnæ, tympanaque Cybeles.* Velum, quo operitur caput, notat umbras noctis, quibus obductus eſt aer,

&

& cervi deſignant velocitatem curſus, qui XXVII diebus peragitur.

120. DIANA.

Interdum figuratur nuda, interdum veſtita, ex diverſitate lunæ, quæ modo ſe nobis præbet univerſam & claram, modo ſine lumine, & ſe abſcondit: & ideo dicit Homerus in hymno illam veſtire ſe & ſpoliare rurſum lucidis veſtimentis. De cervo dictum eſt in præcedente imagine.

121. SPES.

In nummis frequens ſatis eſt ejus imago, ſed in meo onyce etiam ſculptæ ſunt ſpicæ, pendentes retro ex manu, ut indicetur proprie dicta *Spes frugum*. Unde Tibullus.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fænore reddat ager.

Horatius: *Spem mentita ſeges.* Et Manilius lib. V Aſtron.

Nec ſolum terræ ſpem credit, inania vota,
Arvorum ingenerat ſtudium, ruriſque colendi
Seminaque in fænus ſulcatis reddere terris
Uſuramque ſequi, majori ſorte receptis
Frugibus innumeris.

122. CERES.

Cum ſpicis & papaveribus in manu deſcribitur a poëtis Græcis. Theocritus.

Et ipſa rideat manipulos & papavera utraque manu geſtans.

& Callimachus,

Floreas coronas & papavera manibus tenens.

Etiam ex donis, quæ huic Deæ offerebantur, papaver fuiſſe acceptiſſimum habitum ſcribit Clemens Alexandrinus, unde Virgilio id dicitur *Cereale papaver.* In fabulis multa narrantur de iſto flore, qui ab Cerere guſtatus famem levavit, & per ſomnum abſtulit memoriam ærumnæ in rapta filia. Ovidius 4 Faſt.

Illa ſoporiferum parvos initura penates
Colligit agreſti lene papaver humo.
Dum legit, oblito fertur guſtaſſe palato,
Longamque imprudens exſoluiſſe famem.

Sed & ſomnus valde opportunus nutrimentis facit obliviſci malorum; etiam huic Deæ illud ſacratum eſt, quia papaver eſt rotundum ad ſimilitudinem terræ continentis in ſe innumera diſtincta ſemina, cum ſymbolo fertilitatis, ut in figura proxima Veneris & Amoris eſt annotatum.

123. FORTUNA.

Cornu copiæ indicat omne bonum felicitatemque eſſe in manu Fortunæ. Gubernaculum navis item notat penes illam eſſe mundi regimen, ut apparet etiam in aliis ejus nummis, ubi ipſum illud guber-

nacu-

naculum eſt globo alligatum. Refert Pauſanias prope flumen Iliſſum fuiſſe ejus templum & ſtatuam Fortunæ gubernatricis rerum omnium; etiam alia fuit Athenis, Philoſtrato memorata. Primus, qui ſub hoc ſymbolo ſignificavit Fortunam, fuit ſculptor Bupalus. Sed Juvenalis de hac melius, quam illi, opinatus eſt.

Nullum numen habes, ſi ſit prudentia: ſed te
Nos facimus, Fortuna, Deam cœloque locamus.

124. LIBERTAS.

Virga & pileum, quæ duo Libertas Dea habet in manibus, refert morem vetuſtum in ſervis manumiſſis, capiente lictore virgam, quæ vindicta dicebatur, & percutiente caput illius ac tergum. Servus tum operiebat caput pileo, & liber fiebat. Elegantiſſime ad hoc Claudianus in conſulatu Honorii.

Te faſtos ineunte quater ſolennia ludit
Omina Libertas, deductum a Vindice nomen
Lex celebrat, famuluſque jugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat ſecurior ictu.
Triſtis conditio pulſata fronte recedit;
In civem rubuere genæ, tergoque removit
Verbera promiſſi felix injuria voti.

Sed hic me revoco ad antiquam in ludis Romanorum conſuetudinem, quum populus volens favere egregiis gladiatoribus & ſimilibus theatro addictis viris, acclamaret & in libertatem eos vocaret: ac dominus

ad

ad iſtas populi preces jubebat eſſe liberos. Id quod cognoſci poteſt ex vaſe cum palma, quæ utraque ſolita dari in ludis præmia, ut in variis nummis ſacrorum quinquennalium ac Pythiorum conſpiciuntur ejuſmodi vaſa & palmæ & coronæ. In quo obſervandum eſt, ſervos gladiatores liberatos ab arena & donatos rude (ut demonſtrabitur) non etiam ſimul conſequutos fuiſſe libertatem, niſi cum gemino præmio etiam ipſis datum eſſet pileum, ut diſtinguit Lipſius ex Tertulliani auctoritate. *Et qui inſigniori cuique homicidæ leonem poſcit, idem gladiatori atroci petat rudem & pileum præmium conferat.* De palmis gladiatoriis agit Lampridius in Commodo, qui quum gladiatorem ageret, mille acceperat.

125. RUMILIA.

Appellatur apud Romanos Dea, quæ curam gerebat educationis puerorum; quod nomen derivatur ab mamma veteribus ruma dicta. In ejus ſacrificiis effundebatur lac, ut narrat Plutarchus in Romulo. In ſimili figura conſpicitur tum in aliis nummis, tum in averſa parte nummorum Fauſtinæ Dea Fœcunditas cum duobus infantibus ad pectus, item Venus Genitrix, & Juno Lucina.

126. AMOR VICTOR.

Reportat ſpolia & tropæum ob exarmatum Martem. Quod paulo ante fuit dictum de Venere Victrice, poteſt etiam applicari huic Amori Victori, quum

quum ſit eadem potentia; & bene huc convenire mihi videtur epigramma Philippi.

Spoliantes cœlum vide quomodo armis Amoris
Ornantur, immortalium ſpolia ferentes.
Phœbi arcus ferunt, Jovis fulmen, Martis
Arma & galeam.

Amor vincit ſpoliatque Martem placando illum & adjungendo Venerem. Sic eum deſcribit Lucretius Deam invocans.

Nam tu ſola potes tranquilla pace juvare
Mortales: quoniam belli fera munera Mavors
Armipotens regit, in gremium qui ſæpe tuum ſe
Rejicit æterno devictus vulnere Amoris.

127. JOCUS.

Socius Amoris exhibetur alatus, & juxta Horatii deſcriptionem, ſimul cum Amore volans circa Venerem,

Sive tu mavis Erycina ridens
Quam Jocus circumvolat & Cupido.

Talem cum larva ante faciem oſtendunt Iocum inter Amores quædam vetuſta marmora, in quibus conſpiciuntur duo pueruli, quorum unus pulſat lyram, & alter jocatur cum larva ante vultum: adſcriptum AMOR VENUS & ſuper larvam illam vel perſonam LUSUS

128. HARPOCRATES.

Digito os premit, in ſignum ſilentii. Ovidius eum ita deſcribit,

Quique premit vocem digitoque ſilentia ſuadet.

Cornucopiæ notat abundantiam bonorum oriri ab tacendo & loquendo opportune & cum judicio, ex ſententia ejuſdem poetæ,

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus,
Et contra gravis eſt culpa tacenda loqui.

De perſico, quod vertici hujus Dei imponitur, ſcriptum ſupra.

129. PUER

Jocator.

130. PALLAS.

Vide ſequentia.

131. BELLONA.

Martianus Capella declarat allegoricam ſententiam armaturæ Palladis cum haſta & ſcuto & galea in capite, diviſa in tres pennas vel criſtas, armato pectore cum facie Meduſæ.

Hinc nam tergeminæ rutilant de vertice criſtæ,
Quod dux ſanguineo præſulque coruſca duello;
Vel tibi quod fulget, rapiturque triangulus ignis.

Hinc

Hinc tibi dant clypeum, Sapientia quod regat orbem,
Vel rationis opem quod ſpumea prælia poſcant.
Haſta etiam vibrans penetrabile monſtrat acumen.
Lymphaſeum magis eſt, & ſcutum circulus ambit.

Et poſtea.

Pectore ſaxificam dicunt horrere Meduſam,
Quod pavidum ſtupidet ſapiens ſolertia vulgus.

132. SACERDOS BACCHI.

Dicerem hunc unum eſſe ex Silenis chlamydatis, quos deſcribit Athenæus, ſi adeſſet calvitium; ſed quoniam interdum Bacchus fuit depictus cum barba, poſſet eſſe imago ejus Dei barbata cum ferula & cantharo, ut in aliis juvenilibus imaginibus. Fingebatur Bacchus puer, juvenis & ſenex. Unde Macrobius: *Liberi patris ſimulacra partim puerili ætate, partim juvenili fingunt, præterea barbata ſpecie, ſenili quoque.* Sic eum fingebant eundem ſoli exiſtimantes, ut ipſe ille auctor exponit, de qua re videndi Diodorus Siculus & Ulpianus in Demoſthenem. Ad hanc diverſam Bacchi ætatem convenientes legebantur in Bacchanalibus chori puerorum, virorum ac ſenum. Quod ad veſtes talorum tenus dependentes attinet, earum originem produnt Pollux & Heſychius, quum eam vocant Baſſarida ab Baſſaris urbe Lydiæ, ubi vigebat earum factura, unde Horatius ad Bacchum

Non ego te, candide Baſſareu, &c.

133. SILENUS.

Ex ſcena cum parvulo & ridiculo Satyro vel Fauno, qui circa eum ludit. Tales affirmat Philoſtratus exhiberi ſolitos in theatris inter perſonas ſatyricas: & Virgilius in illa ſua pictura jocos eorum deſcribit ſic incipiens,

Chromis & Mnaſylus in antro
Silenum pueri ſomno videre jacentem.

134. SACRIFICIUM BACCHI.

Ruſticus agricola ex utre vinum effundit in vas aut carcheſium Baccho ſacrum, idque ex vetuſtiſſimo paganorum ritu, qui ſingulis annis Deo Pani, Cereri & Bacho primitias offerebant uvarum ac ſegetis, conſecrantes delubra, altaria & lucos in villis ſuis & agris, ut ex Ænea Sophiſta colligitur, & Apulejus ita de illis. *Iſte vero nec diis rurationis, qui eum paſcunt, ac veſtiunt, ſegetis ullas aut vitis aut gregis primitias impertit, nullum in villa ejus delubrum ſitum, nullus locus aut lucus conſecratus.* Tertullianus lib. de ſpectaculis. *Nam quum promiſcue ludi Liberalia vocarentur, honorem Liberi patris manifeſte ſonabant: Libero enim a ruſticis primo fiebat, ob beneficium, quod ei adſcribunt, pro demonſtrata gratia vini.* In hac imagine diſtincte cognoſcitur ara inſtar columellæ, cujus moris inventor fuit ipſe Bacchus, qui Jovi Junonique muſtum libavit ex ingenti vaſe, ut colligi poteſt ex Nonno. Arbor vitis eidem vini auctori ſacra erat, eamque portabant in ipſius feſtis, & ad illius umbram elevabantur altaria ejus & ſtatuæ. Parva imaguncula, inſi-

inſiſtens columnæ cum membro virili erecto alludit ad Ityphallicos & ad hortorum Deum agreſtem, Bacchi ſodalem.

135. BACCHANS.

Ad morem fœminarum furentium, quas Mimallonidas appellabant, currebant etiam viri in Orgiis, edentes inconditos motus & capillis ſparſis, qualis hic apparet inſaniens bacchans, vibrans ferulam & racemum uvæ. Ex brachio ejus pendet leonina pellis, & uno pede impellit ac ſubruit cantharum vinumque per terram. Iſtæ Mimallonides ſic erant vocatæ ab imitatione furoris Bacchici.

Ecce Mimallonides ſparſis in terga capillis,
Ecce leves ſatyri prævia turba Dei.

Unde adducor, ut opiner in hac imagine literas ΠΕ ΓΜΑΛΛΙΟ, quaſi ΜΙΜΑΛΛΙΟ eſſe prorſus idem pro varietate dialecti Græcæ; hoc eſt, imitator & Mimallon.

136. FAUNUS.

Hunc in habitu Fauni, manu exaltata, habitu geſtientis, quaſi vellet verbis accommodare ſaltationem, cenſeo eſſe unum ex choro ſatyrico vel potius Sillico, qui (ut dictum eſt) canebant dithyrambos, hoc eſt, verſus conjunctos cum ſaltatione & ſymphonia, ut exponit Ariſtoteles in Poeticis. Aliæ ſimiles figuræ, quæ in hoc libro occurrunt, pertinent ad ſcenam & dramaticam poeſin. Non eſt hic omittendum, in

pompis circenſibus ſolitum quoque anteire chorum ſimilium hiſtrionum ad voluptates vulgi, ut notat eruditiſſimus Panvinius. Baculum incurvum, quod hic manu tenet, dicebatur *pedum*, quo paſtores ſolebant coercere pecora.

137. FAUNA.

Jocatur luditque cum puero, eum ſublevans ſuper alterum pedem ſuum. Eſt hæc una ex fictis Faunorum perſonis, una cum viris eandem laſciviam adjuvans & ſcurrilitatem ſcenæ, ut dictum eſt. Etiam hodie videmus ab Cæretanis in publicis locis pares ludos jocoſque agitari.

138. SACRIFICIUM SALUTIS.

Serpens ſacer fuit Apollini & Æſculapio tanquam Genio ſalutis, quia quotannis renovat exuvias, atque etiam habitus fuit ſymbolum boni & felicis augurii (ut auctores ſunt Homerus & Virgilius) in Æneæ ingreſſu in Italiam, quo tempore apparuit anguis circa patris Anchiſæ ſepulchrum, cujus apparentia agnoſcebatur optimum præſagium. Etiam Valerius Flaccus ex ipſis his ſerpentibus fauſtum omen deducit incepto Argonautarum.

Dixerat, & ſummis frondentes contulit aris
Libavitque dapes, placidi quas protinus angues
Umbrarum famuli linguis rapuere coruſcis.

In hoc autem ſardio conſpicitur ſacrificans, qui tenet anguem vicinum altari foculo accenſo, ac præterea

terea vaſculum vini aut alterius liquoris, ut dicetur ſtatim in alia figura.

139. SACRIFICANS.

Cum cultro in manu, & capite arietis ſub pedem & adſtante capro. Hæc pecora pro gregum diverſitate Diis ruſticis ſacrificabantur ab paganis pro cuſtodia & incolumitate eorum. In his ruralibus Diis præcipui erant Bacchus & Mercurius, quorum peculiares hoſtiæ fuerunt caper & aries.

140. SACRIFICIUM SALUTIS.

Præter ea, quæ ſuperius dicta ſunt de ſerpente ſalutifero, fuit quoque Æſculapius adoratus in forma colubri, allati ex Epidauro, quem cum Luciano ſic vituperat Arnobius. *Æſculapius iſte, quem prædicatis, Deus præſtans, ſanctus Deus, ſalutis dator, valetudinum peſſimarum propulſor & exſtinctor, ſerpentis eſt forma & circumſcriptione finitus, per terram reptans, cœno natis ut vermiculis mos eſt, ſolum mento radit & pectore, tortuoſis voluminibus ſe trahens: atque ut pergere prorſus poſſit, partem ſui poſtremam conatibus prioris adducit; & quoniam legitur uſus cibis etiam, quibus vita in corporibus immoratur, habet patulas fauces, quibus cibos tranſvoret, oris hiatibus appetitos.* Vnde in meo ſardio ſerpens aperit fauces, ut cibi aliquid hauriat, quem ſacrificulus apparatum offert & digito in patina intingit. Quin etiam in nummis Dea Salus ſculpitur cum ſerpente in manu, revoluto ad capiendum cibum, juxta deſcriptiones a Virgilio

gilio & Valerio Flacco factas in præcedente imagine. Fœmina nuda ex patera vergit vinum vel lac ſuper caput arietis ſacrati huic eidem Æſculapio & Saluti, utpote qui ſymbolum eſt conſervationis propter inſignem temperiem in ſigno cœleſti, ut amplius oſtendetur in imagine Chimæræ.

141. SACRIFICIUM FAUNORUM.

Baccho immolabatur caper, unde is Deus in Bœotia apellabatur Ægobolos, prout refert Pauſanias. Cauſa eſt, quod caper ſit inimicus vitibus. Ovidius in Faſtis.

Rode caper vitem: tamen hinc cum ſtabis ad aram,
In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.

Horatius vult hanc hoſtiam eſſe albi coloris, utpote dedicati cœleſtibus;

Voveram dulces epulas & album
Libero caprum.

142. SACRIFICIUM CALIGVLAE.

Hæc ſculptura in heliotropo memorabilis eſt ob magnitudinem & excellentiam artificis, etſi referat indignam Caligulæ recordationem cum tribus ſororibus Lucilla, Druſilla & Julia celebrantibus laſciva ſacrificia ityphallica. Ideo deteſtans alia, tantum laudabo præſtantiam artificii in figuris.

143. THA-

143. THALIA.

Cum larv acomica petaſata in manibus, eſt una Muſarum, præſes comœdiarum.

144. TERPSICHORE.

Vel potius Erato cum teſtudine & lyra amabiliter ſaltat, ut deſcribit eam Virgilius,

Plectra gerens Erato, ſaltat pede, carmine, vultu.

145. CLEOPATRA.

In hoc habitu & forma conſpiciuntur imagines Cleopatræ mortuæ, vultu declinante ſuper alterum brachiorum. Sic in meo ſardio oſtenditur languens; & in alia ſimili figura expreſſus eſt ſerpens circumdatus brachio.

146. LUCTATORES.

Cum duobus his pueris ſculptus illic eſt pædotriba vel præfectus luctæ virgam manu tenens, eoſque docens brachiorum & aliorum membrorum motus, Hoc palæſtræ exercitium proprium erat puerorum nobilium, ut adfirmat Terentianus Parmeno.

Fac periculum in litteris, in palæſtra, in muſicis:
Quæ liberum ſcire æquum eſt adoleſcentem.

Memorat Plinius Silanionem, qui depinxerit Epiſtaten exercentem athletas.

147. AUTUMNUS.

Juvenis alatus, cui ſimiles in antiquis marmoribus conſpiciuntur alatæ tempeſtates, volantes cum tempore, tanquam quatuor adoleſcentuli vel pueri. Hujus brachio alligatum eſt caniſtrum pomis & herbis plenum, ab altera ejus manu pendente anate, ave aquatica, quæ nihilominus apparet ſculpta in manu etiam ad ſymbolum hiberni temporis, quaſi poſſet in hac figura notari utraque tempeſtas inter harum confinia.

148. HORAE.

Adſtant portis cœli, ut finxerunt poetæ, interdum adducentes nebulas, interdum facientes aerem ſerenum. Homerus.

Sponte portæ crepuerunt cœli, quas cuſtodiebant Horæ,
Quibus commiſſum eſt magnum cœlum Olympuſque.
Ut & aperiant denſam nebulam & claudant.

De zona inflata vento vide in ſequente imagine.

149. ZEPHYRUS.

Faſcia vel zona, quam adoleſcens hic tenet intra duas manus ſuper caput vento inflatam, convenit figuris ventorum, quæ occurrunt in marmoribus antiquis, ſignificans motum auræ. Ovidius loquens de velis,

Nam

Nam modo Threicio borea, modo currimus euro,
Sæpe tument zephyro lintea, ſæpe noto.

Lucretius zephyrum dixit alatum, unde poſſemus dubitare, niſi vidiſſemus aliquot figuras vetuſtas per aerem & in locum alarum incurvantes pallium inſtar veli, notantes flatum & motum ipſorum ventorum, ut in nummis & ectypis antiquis & præcedente imagine.

150. PSYCHE.

Alæ papilionis adſignatæ huic Pſychæ ſunt ſymbola immortalitatis animæ, ut jam ſupra dictum eſt in alia imagine, tam quoniam eſt naturæ aereæ, quam quia renaſcitur ex proprio ſemine in æternum. Hic conſpicitur ipſa anima ligata inſtar ſervæ, manibus in tergum, captiva ducta ab affectibus corporis & ſenſu in hac vita; non elevata in altum, ſed flexo in genu poſita & humilis ob res terreſtres, ut docte philoſophatur Virgilius tum de cœleſti ejus origine, tum de carcere corporis cum affectibus.

Igneus eſt ollis vigor & cœleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt cupiuntque, dolent gaudentque, nec auras,
Reſpiciunt clauſæ tenebris & carcere cæco.

151. AENEAS CVM ANCHISA.

Deſcriptio Virgiliana per omnia hinc imagini convenit. Conſpicitur Anchiſes velato capite, ob cauſam relatam a Plutarcho in Quæſtionibus, quia Romani in ſalutandis Deis & in ſacrificiis velabant caput in ſignum reverentiæ & humilitatis ex more per Ænean in Italiam inducto. Hinc Anchiſes portans ſecum in vaſe illo penates Deos, toga frontem operit.

Ergo age care pater, cervici imponere noſtræ:
Ipſe ſubibo humeris, nec me labor iſte gravabit,
& mox.
Tu genitor cape ſacra manu patrioſque penates.
& mox.
Succedoque oneri, dextræ ſe parvus Julus
Implicuit, ſequiturque patrem non paſſibus æquis.

152. A N C I L I A.

In imaginibus duorum ſacerdotum Saliorum induſtrie eſt depicta toga vel tunica ab Latinis cognominata *picta*, inſtituta ab Numa Pompilio, ut narrat T. Livius. *Salios item duodecim Marti Gradivo legit, tunicæque pictæ inſigne dedit.* Hi Salii non exhibentur in habitu ſaltantium, ut ſolebant, percutientes ſcutum cum apice aut galea in capite, ſed capite velato ad ritum Gabinum, convenienter ad habitum Numæ, quum is idem videret ancile e cœlo labens. Sic enim deſcribit Ovidius in Faſtis.

Conſtitit, atque caput niveo velatus amictu
Jam bene Dis notas ſuſtulit ille manus.

Toga

Toga ſtricta & ſuccincta fuit ex antiquiſſimo uſu militari, quum Romani togati in militiam irent, ut ſic ad prælium eſſent agiles & expediti. Talem deſcribit Virgilius Picum Regem habitu Saliorum.

Ipſe Quirinali lituo parvaque ſedebat
Succinctus trabea, lævaque ancile gerebat Picus.

Quod ad Sirenen & equum marinum in tunica pictum; vix aliquid excogito, in quo conſiſtam, quum Numa prohibuerit formare Deos ſub hominum & animalium formis. Alioquin videri poſſet, eum edoctum aliquam peregrinam philoſophiam, retuliſſe rerum principium ad aquæ elementum ex doctrina Ægyptiorum, Sirene quaſi inculcante Pythagoricam harmoniam. Sic nympha Egeria, quæ de rebus ad religionem pertinentibus eum inſtituebat, erat præſes Aricini lacus Dianæ, quæ typus humoris.

Egeria eſt quæ præbet aquas, dea grata Camœnis,
Illa Numæ conjunx conſiliumque fuit.

Sed expoſitionem hanc incertam relinquo, ut & characteres Etruſcos veteres, obſcuros uſque ad ætatem noſtram; quibus tamen hodie incipit exoriri magna lux ab erudita inquiſitione præfecti militum Coſmi dell'Arena, nobilis Florentini, viri digni utraque laude & ob militiam & ob cultum literarum. Hic in eo eſt, ut abſolvat alphabetum Etruſcum cum pulcherrimis typis & veſtigiis antiquitatum Etruſcarum; atque idem quoque in characteribus hujus imaginis legit vocabulum Ancilium.

 154. PHI-

153. PHILOSOPHUS.

Cum geſtu manus ac brachii velut diſceptans, ſedens in ſede vel cathedra, unde ab Seneca dicuntur *cathedrarii Philoſophi.*. Solebant declamatores & poetæ recitare in cathedris. Sed quoniam hæc imago eſt ſine tunica & media nuda, in mentem mihi venit exedrarum in gymnaſiis & thermis, in quibus non ſolum hi philoſophi, ſed rhetores & grammatici ſolebant congregari, & pariter cum corpore exercere quoque animum.

154. DIOGENES CYNICUS.

Satis notus eſt in ſuo dolio.

155. ALEXANDER MAGNVS.

Tenet ſceptrum una manu, altera innixus haſtæ.

156. MVTIVS SCAEVOLA.

Mutii factum in Porſena rege Etruſcorum celebratur ab Martiali in hoc epigrammate.

Quum peteret regem, decepta ſatellite dextra
Ingeſſit ſacris ſe peritura focis.
Sed tam ſæva pius miracula non tulit hoſtis,
Et raptum flammis juſſit abire virum.
Urere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.
Major deceptæ fama eſt & gloria dextræ,
Si non erraſſet, fecerat illa minus.

157. CIN-

157. CINCINNATUS.

Ab aratro tranſiit ad dictaturam, memorabili exemplo virtutis Romanorum. Conſpicitur ſe armans & inducens caligas, ſimilis alteri imagini.

158. CARITAS.

Vel pietas militaris in ſepeliendis mortuis, religioſe obſervata & celebris apud antiquos, ita ut poſt pugnam ſolerent inducias facere cum hoſtibus, ut ſpacium locumque ſepeliendi cadavera nanciſcerentur. In hac imagine exhibetur miles cum altero milite, vel fortaſſis filio in humero letaliter frigefacto & immobili.

159. TRAJANUS.

Fragmentum hujus varii lapidis pulcherrimi ſpoliatum eſt vultu & pectore Imperatoris, qui credi poteſt fuiſſe Trajanus ab captivo Daco vel Partho ingeniculato cum tropæo. Lapidis varii magnitudo fere reſpondet huic figuræ.

160. VESPASIANUS ET DOMITIA.

Sic eſt ſcriptum per incuriam pro DOMITIANUS & JULIA in habitu Cereris cum ſpicis, quæ etiam ſignificare poſſunt congiarium populo datum.

TRA-

161. TRAJANVS ET PLOTINA.

Vultus Trajani ſatis bene notus eſt, ſed non etiam ille Plotinæ: unde ego potius cenſeam has duas imagines conjunctis manibus referendas eſſe ad fidem & concordiam maritalem. Claudianus in epithalamio Palladii & Serenæ.

Tum dextram complexa viri, dextramque puellæ
Tradit, & his ultro ſancit connubia dictis;
Vivite concordes.

162. MILES SIGNIFER.

Notabile in imaginis ima parte acumen haſtilis ad figendum humi ſignum, de quo loquitur Dion.

163. MILES CUM SPOLIIS.

Tam apud Græcos quam Romanos moris fuit, ut victores deponerent & conſecrarent arma ſua Diis, ut etiam milites emeriti apparatum eorum militarem. In poetis Græcis exſtant pulcherrima epigrammata pertinentia ad has conſecrationes nunc Minervæ, nunc Jovis, nunc Martis. Sic Silentiarius.

Scutum taureum munimen cutis, hoſtiumque
Sæpius haſtam geſtantem inteſtina,
Et tela avertentem e pectore thoracem,
Et galeam equinis ſetis horrentem,
Poſuit Lyſimachus munus Martis.

Qui

Qui mos confirmari poteſt ex hac imagine, quæ poſſet exhibere gladiatorem vel athletam eodem ritu fungentem. Mirmillones & parmularii erant gladiatores armati ſcuto & galea, & hoplomachi erant juſtis armis inſtructi. Inter athletas erat genus curſorum, qui ſic armati gravi armatura currebant, de quibus videre eſt in Pauſania. Hi omnes deponebant conſecrabantque arma ſua Jovi & Apollini & Herculi & Neptuno, idque dicebatur *ponere* ſeu *deponere arma*, ut apparet ſculptum in hoc lapide, fortaſſis portato in annulo ab aliquo iſtorum athletarum aut gladiatorum.

164. MILES.

Cum præmio. Robuſtiores milites præmium virtutis accipiebant varia dona militaria, monilia, armillas, haſtas, coronas & arma, ſic ut legatur Alcibiades poſt partam victoriam ad Potidæam, favore Socratis accepiſſe coronam & armaturam. Hic cum galea, haſta, in typum præmii militaris, niſi quod apud Romanos haſta donari ſolita dicebatur pura, eratque ſine ferro. Unde dubitare cogor, & adhærere vetuſtis marmoribus, in quibus occurrunt ſimiles imagines apud Imperatores, & vocabantur cuſtodes armorum.

165. MILES.

Cum ſerpente in galea, qualis etiam viſus fuit in imagine Palladis.

166. NAMPHEROS.

Cum palma, victor ſacrorum certaminum habet

ſcutum & galeam, ſeu quod fuerit unusmir millonum, ſeu curſorum armatorum, ut ante fuit dictum. Inter opera Silanionis numerat Plinius effigiem athletæ cum ſcuto.

167. GLADIATOR MERIDIANVS RVDIARIVS.

Tanta erat voluptas, quam capiebant Romani ex pugnis gladiatoriis, ut ideo uterentur variis generibus, fere ut congruerent varietati horarum diurnarum. Gladiatores matutini portabant galeam, ſcutum & alia arma ad arbitrium ejus qui edebat ſpectaculum, dicebanturque Ordinarii. Major voluptas erat, quam dabant Extraordinarii meridiani, circa horas meridiei, quum eſſent toti nudi, occidentes ſe ſine impedimento aut præſidio ullo, utebanturque ſica, ut apparet in his duabus figuris, qui ipſis dictus *gladiatorius mucro.* De his loquitur Seneca in epiſtola ad Lucilium, damnans adeo crudelis rei inventionem. *Caſu in meridianum ſpectaculum incidi.* Deinde. *Mera homicidia ſunt, nihil habent quo tegantur, ad ictum totis corporibus expoſiti, nunquam fruſtra manum mittunt. Hos plerique ordinariis paribus & poſtulaticiis præferunt. Quidni præferant? Non galea, non ſcuto repellitur ferrum: quo munimenta? quo gladii artes? omnia iſta meræ mortes ſunt.*

168. GLADIATOR RUDIARIUS.

Quin etiam cogito illam ſicam, quam ipſe is gladiator tenet manu, eſſe rudem, quod genus armorum e ligno dabatur gladiatoribus emeritis & ab arena libera-

liberatis, quaſi non amplius eſſent obligati dimicare ad ferrum; licet Grammatici velint fuiſſe baculum laniſtæ, nihilominus aliud mihi perſuadet auctoritas Suetonii & Lampridii in Commodo: *Rudibus in arena inter cubicularios gladiatores depugnavit.* Et ille in Caligula. *Mirmillonem e ludo rudibus ſecum batuentem & ſponte proſtratum confodit ferrea ſica, ac more victorum cum palma diſcucurrit.* Erat igitur rudis ſpecies quædam armorum, ad pugnandum mimice: & tales gladiatores vocabantur rudiarii ab ipſo illo rude, quem donum acceperant, eumque portabant in pignus & laudem fortitudinis ſuæ ac liberationis.

169. ACHILLAS.

Occiſor Pompeii. In gemma Stephanonii conſpicitur idem Achillas nudus & ingeniculatus coram Julio Cæſare, offerens illi caput Pompeii.

170. BUSTUARII.

Erant gladiatores, qui placabant Deos Manes & mortuos, quibus gratum credebant eorum ſanguinem. Mos hic fuit antiquiſſimus, & ſoliti occidi captivi ad ſepulcra eorum qui in prælio erant interfecti, ut fecit Achilles in funere Patrocli & Æneas in rogo Pallantis. Etiam depugnabant illi ante ſepulcra, & in hac imagine exſtat piramis ſepulcralis cum ingeniculato gladiatore, in habitu defendentis ſe ac reſtituentis per ſcutum Poſtea funebres ludi converſi ſunt in laſciva ſpectacula, & cum tanta vulgi voluptate celebrabantur, ut relictis ſepulcris curarent ea

fieri in foris & theatris, dicebaturque *gladiatorium munus*.

171. LUSTRATIO.

Videtur hic ſe abluere, ut fieri ſolebat in luſtrationibus; ſed tamen, quia manu tenet ferrum ante columnam Bellonæ, magis videtur Bellonarius, hoc eſt, unus ex hujus Deæ ſacerdotibus, qui ſecantes ſibi venas, devovebant ei ſanguinem ſuum. Lucanus lib. I.

Quos ſectis Bellona lacertis *Sæva movet.*

Hic Bellonarius jam jam ſe feriens, manum cruentat ſanguine, qui ex tibia profluit. Vide Lactantium Firmianum, Arnobium & Tertullianum.

172. BRITANNICVS.

De hac imagine Britannici prætextati ex marmore Ægyptio vel potius Æthiopico, quod ſimile marmori Italis vocato *baſalte*, ſed paulo declinans in viride, ſupra diximus in diſſertatione procemiali harum annotationum.

173. SIGNA COELESTIA.

Horoſcopus in ſigno Leonis facit hominem juſtum, veracem & magnanimum, ut illud animal non patitur ſe ſubjici cuicunque; quin etiam deſiderat dominari & imperare. Contra ſcorpio eſt humilis, malignus & fraudulentus. In gemma vero apparet elevatio Leonis ſupra ſcorpionem, qualis portabatur ab

ſuper-

ſuperſtitioſis in annulis contra fraudes ac proditiones.

174. LEO.

Signum cœleſte, ut in priore imagine.

175. ARIES MERCURII.

Fuit Mercurius Deus tutelaris armentorum: unde veteres arietem ei conſecrabant. Sed & in quibuſdam ipſius imaginibus conſpiciuntur ſpicæ: unde colligitur eum eſſe, qui auget greges & frumenta, in quibus præcipue conſiſtebant divitiæ & lucrum. Naturalis autem cauſa hujus imaginis eſt ea, quod in ſigno Arietis ſeges incipit ſpicam proferre; ſic denotans virtutem ſolis, quæ in altum tollit ſegetem cum culmo, & provehit in formam ſpicæ. Unde Martianus Capella recte appellat Mercurium Deum Veris.

176. FAUNUS ET CAPRA.

Affirmat Plinius, ſi paſtor capram barba prehendat, omnes alias conſiſtere velut ſtupidas. Pierius inde format hieroglyphicum in ſymbolum timoris & animi victi: etſi in hac figura Fauni appareat potius typus laſciviæ. Barba hæc caprina Plinio dicitur *aruncus*.

177. CAPRA ET PALMA.

Dicit quoque Plinius capram mordendo arbores efficere ut exſiccentur. Nihilominus eſt ea ſignum Venereum & ſymbolum fœcunditatis, ſicut etiam palma, quæ quocunque anni menſe producit ramum,

ut docet Horus. Eſt quoque ſymbolum conjunctionis & amoris conjugalis, quia in ea arbore mas & fœmina ſe invicem amplectuntur. Etiam illa in Ægypto cum vite portabatur in pompa Bacchi, cui itidem capra fuit ſacra.

178. CERVA SERTORII.

Apud Plutarchum & alios hiſtoricos nota eſt cerva, quæ intrepide inter arma & militarem ſtrepitum ſequebatur Sertorium. Unde aſtutus ille Dux fingebat eam ſibi miſſam ab Diana, tanquam ab oraculo, ut cum ea ageret de expeditionibus faciendis. Sub tali prætextu ſuperſtitionis Sertorius & terrebat hoſtes & animum militi ſuo augebat, vincens ubique & tropæa erigens, ut in imagine ſculptum exſtat.

179. REDA BACCHI.

Etſi reda hæc cum tigribus poſſit attribui Baccho, nihilominus exiſtimarem eſſe unam ex redis circenſibus, quum in multis vetuſtis vaſibus appareant ſimiles puſiones nudi & interdum alati in modum Amorum, qui currunt circa metas, cum variis redulis, leonum, tigrium, cervorum & aliarum ferarum ac animalium. Unam hujuſmodi imaginum ponit Panvinius in libro de ludis circenſibus, nec illic quidquam dicit, nec etiam reperitur aliquid ſimile in ſcriptore antiquo. In ea re igitur dicam id, quod mihi videtur verſimile de hujus imaginis arcano. Quum curſus circenſis ſit quaſi effigies vitæ humanæ, quæ velociſſime progreditur ad ſuam metam, in ipſius pompa & apparatu prægre-

die-

diebantur ſaltantes juvenes, ſenes ac puſiones, omnis ætas, & nudi, & ſic quaſi omnes ſe exercebant ad curſum, ut expreſſum eſt in multis circenſibus marmoribus antiquis Romæ & in aliis locis. Præterea quantus fuerit numerus ferarum manſuefactarum, ut leopardi, leones, tigres, pantheræ, quæ adhibebantur ad eoſdem ludos, legitur in diverſis ſcriptoribus: ita ut Plinius narret M. Antonium fuiſſe primum, qui ad jugum & currum ſuum domuerit leones. Id ipſum ſignificatur in hac imagine per uſum tigrium, in qua motus adoleſcentis aurigæ & forma redæ potius accedit ad circum, quam ad Bacchica.

180. TIGRIS BACCHI.

Frequenter Dei exhibebantur ſub variis imaginibus animalium ipſis ſacrorum, ut Jupiter in aquila, Apollo in corvo, Bacchus in tigride, ut in hac imagine, cum ferula ejus Dei; & ſimilis conſpicitur in nummis.

181. LUPA.

Cum Romulo & Remo. Sæpe Romani ob gloriam antiquæ originis renovabant memoriam Lupæ cum Romulo ac Remo, ut apparet in multis marmoribus & nummis, conſentientibus omnibus eorum & ſculptoribus & poetis in una eademque deſcriptione: unde & hæc imago congruit cum ea, quam fecit Virgilius in ſcuto per Vulcanum fabricato.

Fecerat & viridi fœtam Mavortis in antro
Procubuiſſe lupam; geminos huic ubera circum

Ludere

Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impavidos. Illam tereti cervice reflexam
Mulcere alternos & corpora fingere lingua.

182. LUPUS ET CAPER.

In hac imagine indicatur rapacitas per lupum prædatorem, & manſuetudo obnoxia violentiæ, ut in ſequente imagine.

183. LUPUS ET LEPUS.

Lupus, qui progreditur ex domuncula vel conditorio limacis, inſiliens unguibus & morſu leporem, ſimul ſignificat violentiam & improviſas inſidias, quæ fugæ tempus præcidunt & animorum imbellium prædas faciunt.

184. CANIS.

Sculptus ita, ut totus exſtet ac emineat in carchedonio zapphirino ad magnitudinem ipſius hujus imaginis. Jacet porrectus in longum, in quo poſitu Ægyptii ſculpebant hoc animal vigilans, etiam in ſomno, ad cuſtodiam ſepulcrorum, quomodo apparuit in marmore antiquo, & per iſtam quoque cuſtodiam attribuitur Diis Laribus.

185. EVROPA.

Hæc pulchra ſculptura reperitur in muſeo D. Joannis Petri Bellorii, mei ſingularis amici & fautoris, cui ego illam donavi in memoriam debiti mei erga illum

illum amoris. Argumentum quoque hujus Europæ tanto eſt artificioſius, quanto ſimilius eſt deſcriptioni Achillis Tatii & Ovidii in quinto Faſtorum.

Præbuit ut taurus Tyriæ ſua terga puellæ
Iupiter, & ficta cornua fronte tulit.
Illa jubam dextra, læva retinebat amictus,
Et timor ipſe novi cauſa decoris erat.
Aura ſinus implet, flavos movet aura capillos,
Sidoni ſic fueras adſpicienda Jovi.

Et libro 11 Met.

Mediique per æquora ponti
Fert prædam, pavet hæc lituſque ablata relictum
Reſpicit, & dextra cornu tenet, altera dorſo
Impoſita eſt, tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

186.
187. TAURUS.

Signum cœleſte. Taurus incurvato genu unum eſt e ſignis cœleſtibus, ut deſcribitur a poetis & Aſtronomo Manilio *Taurus*
Succidit incurvus claudus pede.
Et elegantius a Lucano lib. 3 Pharſ. *Niſi poplite laſſo*
Ultima curvati ſuccederet ungula Tauri.
Hæ deſcriptiones confirmantur auctoritate pulcherrimi globi Atlantici ex marmore in celeberrimis antiquitatibus palatii Farneſiani Romæ, ubi ſunt cœleſtia ſigna cum Tauro ſculpto dimidiato, prorſus apprime ad modum, quo in his duabus imaginibus exhibetur; ſed & aliæ ſimiles conſpiciuntur in multis nummis Auguſti Syracuſanis, Mamertinis, & Tauromenitanis.

188. VACCA AEGYPTIA.

Nutriebatur in quibusdam regionis ejus locis, maxime in urbe Memphi, quæ habebatur mater Dei Apidis, ut refert Strabo. In lineamentis hujus figuræ cognoſcitur forma Ægyptia.

189. PASTOR.

Cum agreſti lacerna aut palliola adſtat armento, quoniam taurus furens eſt & concitatus in libidinem. Nihilominus feritas hujus animalis domatur voluptate generandi, ut deſcribit Ovidius.

Læta ſalitur ovis, tauro quoque læta juvenca eſt,
Suſtinet immundum ſima capella marem.
Blanda truces animos fertur mollire voluptas.

190. BIGA.

Nummi quidam conſulares argentei appellantur bigati & quadrigati ab redula duobus vel quatuor equis juncta, illic expreſſa cum Victoria. Hic typus originem habuit a celebritate ludorum Circenſium, qui exhiberi Romæ ſolebant ab Conſulibus & Ædilibus. Quoniam vero omnis eorum voluptas & gloria pendebat ab victoria, etiam hanc formabant in habitu dirigentis & gubernantis redam. In aliis antiquis ſculpturis exſtat ibi auriga comitatus eadem Victoria cum corona & palma in modum triumphantium.

191. B I G A.

Lapis varius eſt notabilis ob ſummam ſculpturæ præſtantiam, & ob colores, habens fundum obſcurum, unum ex equis candidum ex ſardonyce, alterum zapphirinum tenebroſum. Ingenium ſculptoris luſit in ingenio gemmæ, imitantis morem veterem in eligendo equo candido & nigro, ad ſimilitudinem lunæ, quæ & noctu & interdiu videtur.

192. A V R I G A.

Veſtitus aurigarum erat ſuccinctus & adſtrictus, ut exhibetur in hac imagine, cum pileo in capite, & illo veſtierunt ſeſe Caligula, Nero, Commodus & Elagabalus cum contumelia dignitatis Imperatoriæ. Palma erat præmium, quæ primum data Romæ victoribus, ex more Græco, in reditu Carvilii & Papirii, ut narrat Plinius.

193. EQVI DESVLTORII.

Deſultores ſolebant cum velocitate ſane periculoſa tranſſilire alternis ex uno equo in alium in ipſo vehementiſſimo curſus impetu. Et de his intelligit Propertius.

Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertumnus, & ejus
Trajicit alterno qui leve pondus equo.

In figura ſunt quatuor generoſi equi ſine freno, ut ſolebant, & ab ipſo deſultore incitantur ad curſum.

194. VENATIO APRORVM.

Quæ etiam conſpicitur in nummis plane huic conveniens, cum cane & apro lancea transfixo, & inprimis in moneta argentea notata nomine triumviri Getæ, cum vultu Dianæ, & apris, ſymbolo ipſius Deæ.

195. AQVILA TRIVMPHALIS.
196.

Inſigne legionum Romanarum hoc nomine vocatum, Lucanus.

Ut notæ fulſere aquilæ Romanaque ſigna.

Cajus Marius in ſecundo ſuo conſulatu fuit primus, qui eas legionibus ſuis dicavit. Et ſicut illa volucris princeps eſt reliquarum, ſic placuit hoc inſigne imperio triumphanti & populos omnes ſubjuganti, quale exhibetur in his imaginibus cum laurea corona in roſtro. Duæ hic apparent inſignes, exornatæ duobus ramis laureis, quæ ſolennia triumphorum ornamenta. Duo cornua copiæ, quæ complectuntur mundi globum inter duos delphinos, indicant felicitatem imperii terra marique.

197. AQVILA CUM SERPENTE.

Explicatio hujus commenti datur ab Plinio, loquente de ſerpentibus, qui ſolent ſpoliare nidum aquilæ. *Nec unus hoſtis illi ſatis eſt; acrior eſt cum dracone pugna, multoque magis anceps, etiamſi in*

acre

aere. Ova hic conſectatur aquilæ aviditate malefica: ad illa ob hoc rapit ubicunque viſum; ille multiplici nexu alas ligat, ſe implicans, ut ſimul decidant.

198. AQVILA ET CANIS.

Scribit Strabo Cynopolitanos in Ægypto adoraviſſe canem & Thebanos aquilam. Sed hæc animalia etiam referri poſſunt ad ſigna cœleſtia.

199. GALLVS MERCVRII.

Fuit hic ales conſecratus Mercurio propter vigilantiam; quippe vigilantiſſimus gallus, & (ut vult Proclus) particeps ſolis. Homo autem ſi vult comparare divitias, neceſſe eſt ut ſit agilis ad laborandum & promptus; ob quod argumentum gallus ſpicam roſtro tenet. Hæc figura convenit cum alia Arietis Mercurii.

200. GALLVS MARTIS.

Etiam in expeditionibus bellicis maxime neceſſaria eſt vigilantia, ut prævenias, prævideas provideaſque omnia, exemplo Julii Cæſaris, unde Mars Victor dominatur mundo, cujus ſymbolum eſt hæc imago.

201. PSITTACVS.

Sic antiquitus appellatus, qui nunc Italis pappagallo, imitatur vocem humanam, quem ſic inducit Martialis loquentem & adulantem Domitiano.

Pſittacus a vobis aliorum nomina diſco,
Hoc per me didici dicere; Cæſar ave.

202. REDA VULPIS.

Quæ flagello percutit & frænat duos gallos, redæ alligatos. Significat aſtutiam cum vigilantia neceſſariam rebus exſequendis; ut in ſequente epigrammate.

En trahitur celeri mendax Vulpecula curru,
Verberat & vigiles callida ſemper aves.
Inſomnes volvit ſolers Aſtutia curas,
Utitur aſſiduis inſidioſa dolis.

203. CHIMAERA.

Quam ego magis proprie videor vocaturus amuletum contra maleficia & defixiones potens ſimul & fortunatum. Eſt ibi caput arietis Ammonis ſalutaris, cum cornucopiæ ſuperius exundante & felice. Gallus conculcat delphinum, id eſt, procellam aut odium intellectum ſub figura piſcis ab Sacerdotibus Saiticis: & palma, typus victoriæ inimicorum & triumphi. Gallus colore candido immolabatur Anubidi, qui erat idem Deus Mercurio, quo indicatur res ſuperiores eſſe ſinceras puraſque, & ſic exprimitur hic ales in iſta imagine velut ſupremus genius favenſque. Præſtigiatores gallo attribuebant vim maleficiorum, & inter inſtrumenta ſua ſolebant habere unam ex curvis caudæ pennis, quemadmodum per ſannam & ludibrium Lucianus eum facit adſeſſorem ac paredrum Mercurii, loquentemque introducit cum Micyllo, cui narrat

narrat ſe eſſe transformatum Pythagoram clariſſimum magum. Caput agreſte & caprinum vicinum arieti exhibet Deum Pana contra timorem & conſternationem, quoniam panici vocabantur repentini terrores, quos credebant immitti ab illo Deo.

204. CHIMAERA.

Hoc ſecundum amuletum refert avem Ibin, cirratam, qualis conſpicitur in hieroglyphicis obeliſcorum, eratque dedicata Oſiridi & Iſidi, bonis & ſalutaribus Geniis. Conculcat ea crocodilum, hoc eſt, Typhonum infauſtum Genium & malignum ex doctrina Ægyptiorum, qui credebant gubernari mundum ab duobus principibus, quorum unus erat auctor boni, alter mali. Ibis ſic erat propitia Ægyptiis, ut occideret ſerpentes noxios & regionem purgaret. Eandem benevolentiem agnoſcebant in Jove Hammone, qui devorabat criſtatum draconem monſtroſum, quem innuebant per Typhonem, cui adſcribebant crudeliores feras. Janus duobus capitibus ſignificat vim ſolis & Oſiridis ab oriente ad occidentem, die & noctu. Cujus religioſus cultus & inde hieroglyphicum ab Ægypto tranſvectum eſt in Græciam & Italiam.

205. CANOPUS.

Deus & Genius elementi humidi. Hic quoque fingebatur ab Ægyptiis capite humano ſuper hydriam aut vas aquaticum. Feſtivum hujus Dei contra Chaldæos, qui ignem adorabant, miraculum refertur ab Rufino.

Gry-

Gryphus, cui ille eſt impoſitus, anteriore pede movet rotam, quod ſymbolum eſt ſolis, quippe procreatione rerum veniente ex circuitu & motu currus ſolaris. Et quoniam nec aqua nec humor poteſt efficere aliquid in natura ſine ea ipſa ſolis virtute, propterea conſpicitur ab iſto grypho portatus hic Deus Canopus.

206. SPHINX.

Ægyptii fingebant ſphingem vultu virgineo & corpore leonino, ad denotandam virtutem ſolis, quæ dat principium & finem in duobus his ſignis inundationi. De rota ſolari, quæ movet aquam, adſignata ſoli dictum eſt in priore figura.

207.

208. ANIMAL AEGYPTIUM.

Et hieroglyphicum, fictum monſtri in modum, cum gemina natura Tauri & Leonis, pariter confuſa, ad exhibendam virtutem ſolis in Tauri ſigno per vernum tempus efficace ad generationem, & poſtea quoque in altero Leonis ſigno, quod coquit & maturat. Sub eadem quoque figura comprehenduntur Apis & Oſiris, alter ſub Tauri, alter ſub Leonis ſpecie ſignificatus.

209. CVRRVS AMORIS TRACTVS AB DELPHINIS.

In marmoribus antiquis ſculpti occurrunt ſuaviſſimi joci maritimi de Venere & Amoribus, quia præcipue frænant Delphinos, quia hi ſunt & piſces in mari & ſignum amoris in cœlo, ut deſcribit Ovidius.

Quem modo cælatum ſtellis Delphina videbas,
Is fugiet viſus nocte ſequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum domino ſeu tulit ille lyram.

Quin etiam Delphinus ſacratus fuit Veneri matri Amoris & Deæ marinæ.

210. AMOR ET DELPHINUS.

Sic Amor oſtendit pari modo ſe regnare in terra & ſimul in aquis, per ſymbolum Delphini, ut elegantiſſime ſcripſit Tzetzes.

Nudus Amor, ob hoc ridet & gratioſus eſt,
Non enim habet arcus & ignitas ſagittas,
Nec fruſtra manibus tenet delphinem & florem;
Hic enim terram, ille vero mare habet.

211. DELPHINUS.

Signum cœleſte.

212. EQUUS MARINUS.

In quibuſdam nummis eſt ſymbolum Neptuni vel ſignum cœleſte.

213. LYRA APOLLINIS.

Compoſita ab duobus delphinis cum tauro. Delphini huic Deo conſecrati ſunt, quia delectantur muſica, & quoniam Apollo ſe mutavit in hunc piſcem, & cognominatus fuit Delphinius. Ad typum lyræ & Delphini repetam verſus ſupra ex Ovidio citatos:

Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum domino ſeu tulit ille lyram.

Taurus eidem Deo ſacratus erat, ut exponit Euſtathius, ideo, quod colens aratione terram, adjuvat ſolem in procreando. Harmonia Lyræ hujus cœleſtis commovet animum meum jam pronum in obſequia Illuſtriſſimi & plurimum Reverendi Equitis, D. Abbatis Caſſiani del Pozzo, qui clarus æque doctrina & morum nobilitate, dignatus fuit augere ſimul has imagines & meam dactyliothecam dono tam ſingularis gemmæ, vincens ita meas preces & hujus operis ambitionem. Sed quantomagis mihi convenit, ut ſilentium tanto nomini litem: duplo magis ipſe meretur harmoniam Apollinis & Muſarum, quibus ipſe præbet hoſpitium domi ſuæ, quæ eſt verum muſeum & verus Parnaſſus Romanus, ubi cum theſauro doctiſſimorum librorum & cum voluminibus immortalium imaginum inſtauravit ornamenta Græciæ & Romæ, reddens conſpectui & memoriæ, quæ tempus ſepelierat ac rapuerat. Ad tantum decus pari ſtudio cum illo currit Illuſtriſſimus D. Carolus Antonius del Pozzo, concors ejus frater, qui & refert merita avi

ſui

ſui, & propria virtute ſe extollit in ſplendore nobiliſſimæ ſuæ gentis.

214. SISTRVM.

Quatuor virgæ ſiſtri denotant quatuor elementa: & rotunditas, quæ illud cingit, convenit cœlo lunæ, per quod omnes res moventur. Siſtrum quoque in ſacrificiis concutiebatur, ad notandum, res qmnes naturales eſſe ſemper in motu. Flos lotus, oui eſt in parte ſuperiore, denotat virtutem ſolis, quæ movet ad generationem. Pulcherrimum ſiſtrum ex metallo conſpicitur in Muſeo D. Equitis Gualdi, ubi etiam adſervatur magna copia rerum antiquarum & peregrinarum, ab illo accurate collecta.

PARTIS PRIMAE

FINIS.

ISIDE ET SERAPIDE

In Corniola

APOLLO

In Niccolo

ESCVLAPIO

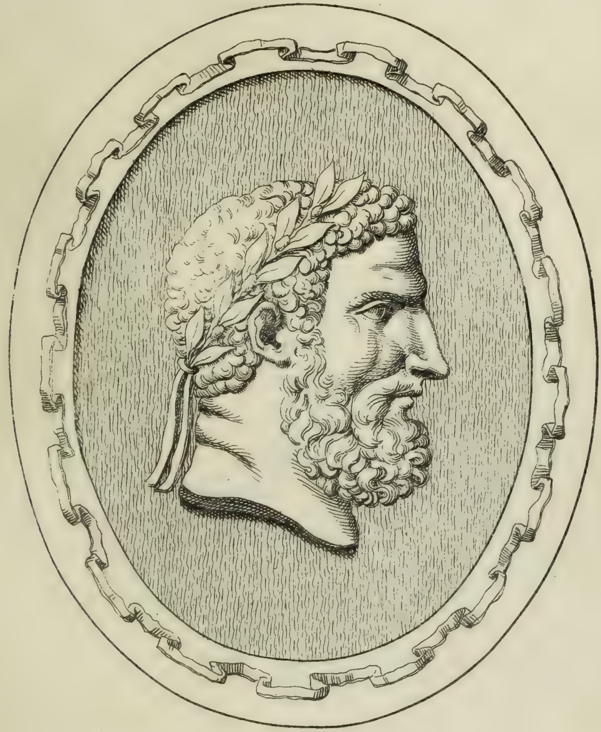
Jn Corniola

HERCOLE

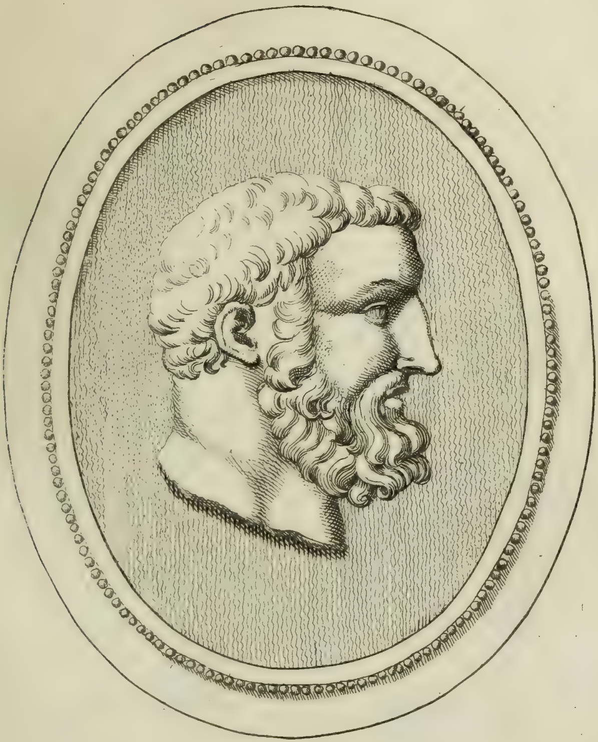
In Agata nera

HERCOLE

Jn nicholo di tre colori

HERCOLE

Jn Corniola

In nichlo

HERCOLE

In Cristallo

BACHO

Jn Cameo

PANE

In Diaſpro roſſo

FAVNO

Jn Agata nera

FAVNO

In Corniola

MELEAGRO

In Corniola

HIACINTO

In Corniola

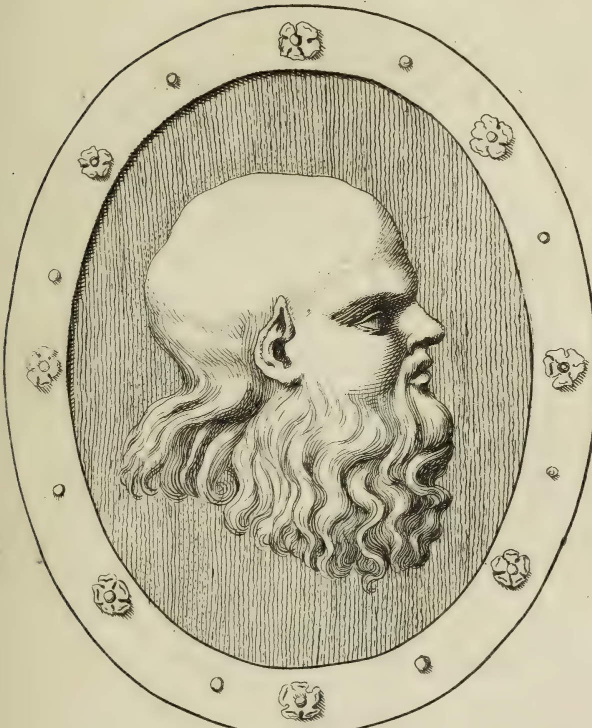
In Diaspro roſſo

FILEMONE

In Corniola

SILENO

In Corniola

VERGILIO

In Corniola

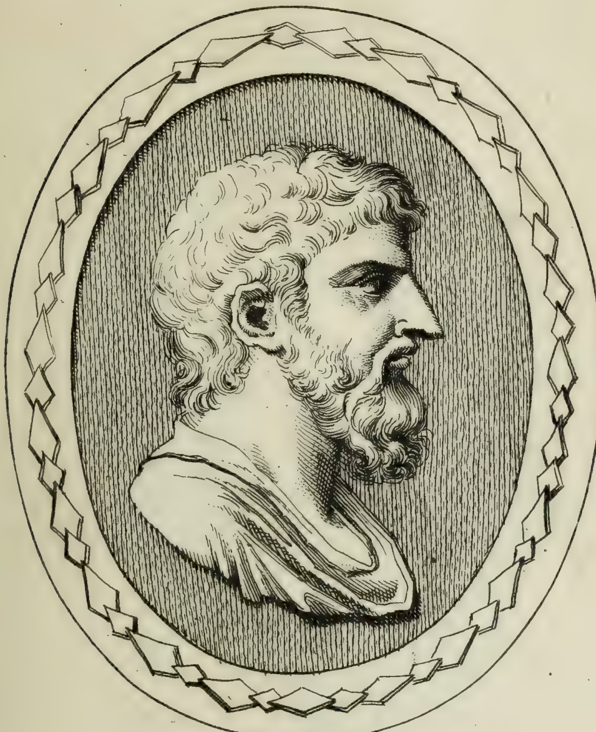
In Corniola

ARCHITA

In Corniola

FILOSOFO

In Cameo

FILOSOFO

In Corniola

FILOSOFO

In Corniola

APPOLLONIO TIANEO

Jn Agata nera

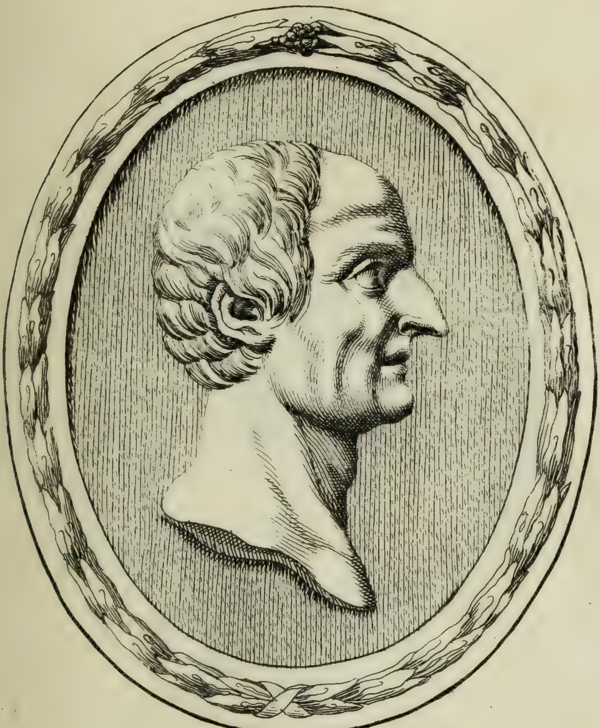
In Corniola

FILOSOFO

In Calcidonia

M.TVLLIO CICERONE

Jn Agata nera

SENECA

In Cameo

SACERDOTE

In Corniola

In Corniola

PERGAMO RE

In Corniola

ALLIONE

In Corniola

Jn Agata varia

ALESSANDRO M

In Ametisto

Jn Corniola

TOLOMEO.RE

In Corniola

TOLOMEO APIONE

In Cameo

TESTA INCOGNITA

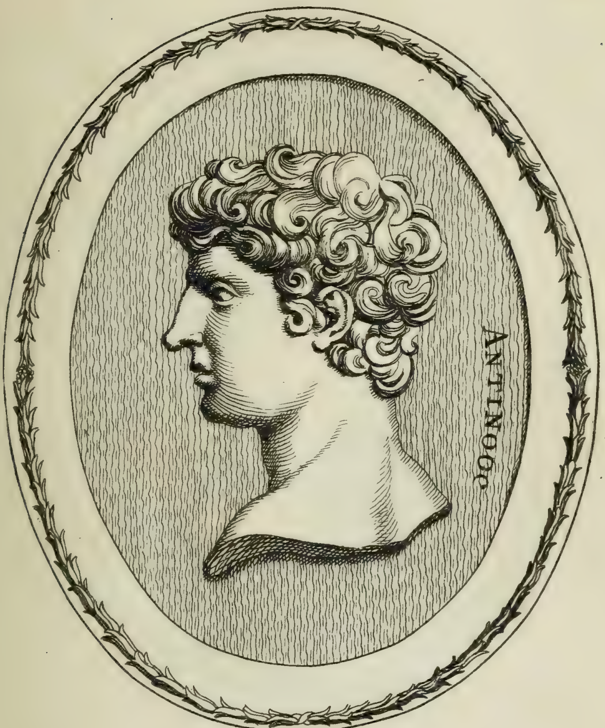

Jn Diaspro rosso

Jn Ametiſta

ANTINOO

In Corgnola

SOLDATO

In Corniola

NVMA POMPILIO

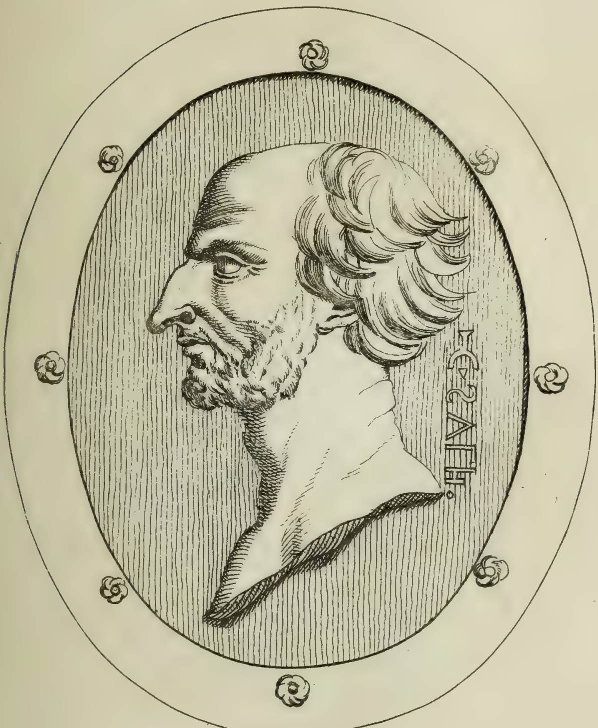
In Corniola

L. IVNIO BRVTO

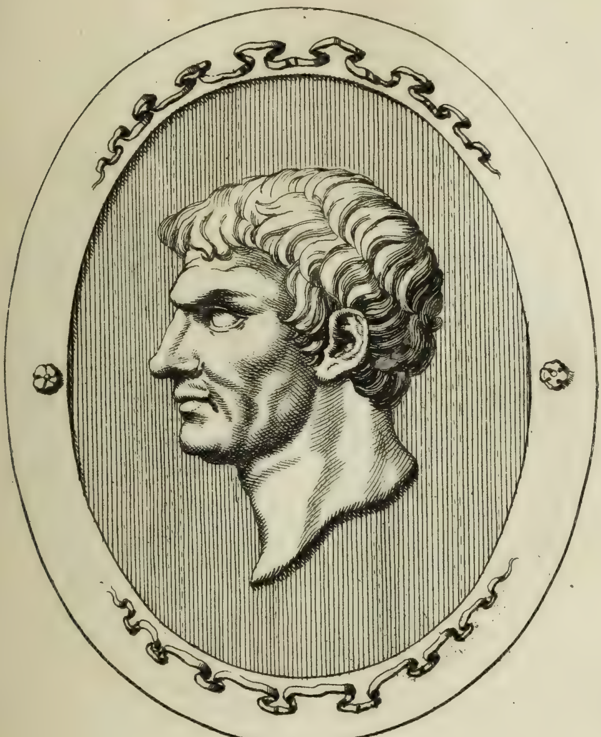
In Corniola

C. SVLPITIO

In Praſma

CN. POMPEO. M

In Corniola

GIVLIO CESARE

In Calcedonia

C.GIVLIO.CESARE 47

In Corniola

AVGVSTO ET SVO ASCENDENTE

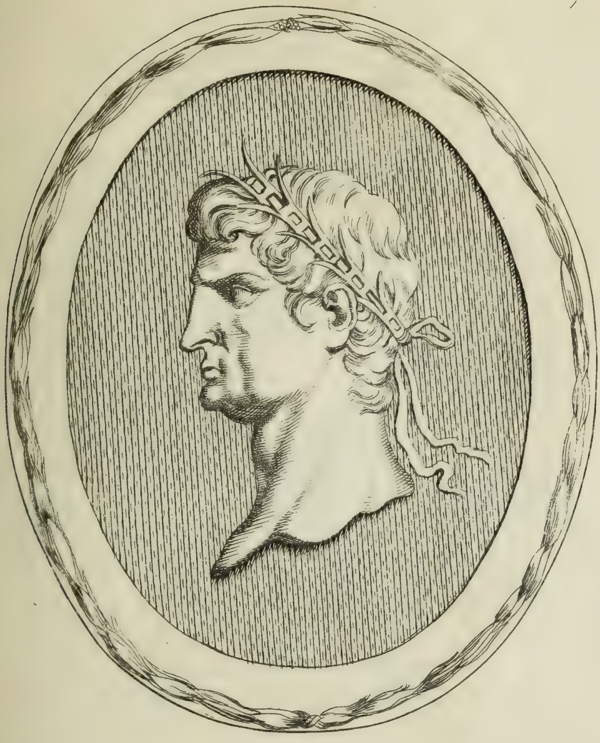

In Cristallo

In Hiacinto

M.AGRIPPA

In Cameo

TIBERIO

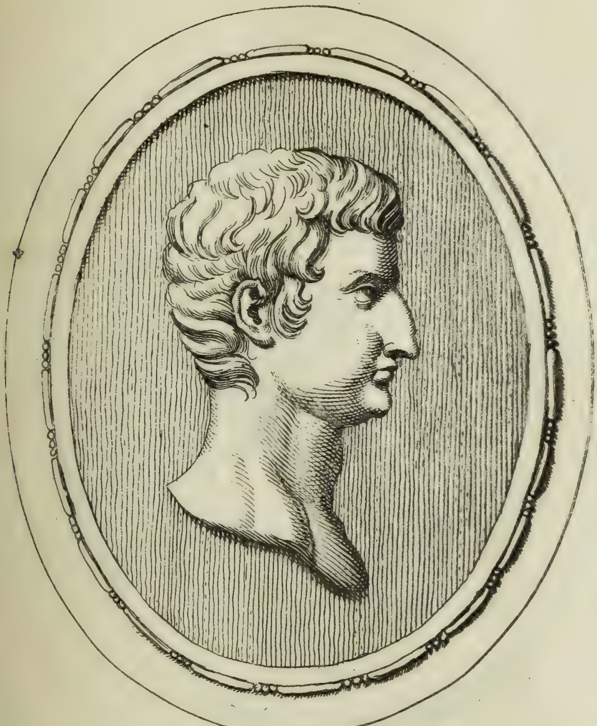

In Cameo

C.CALIGVLA

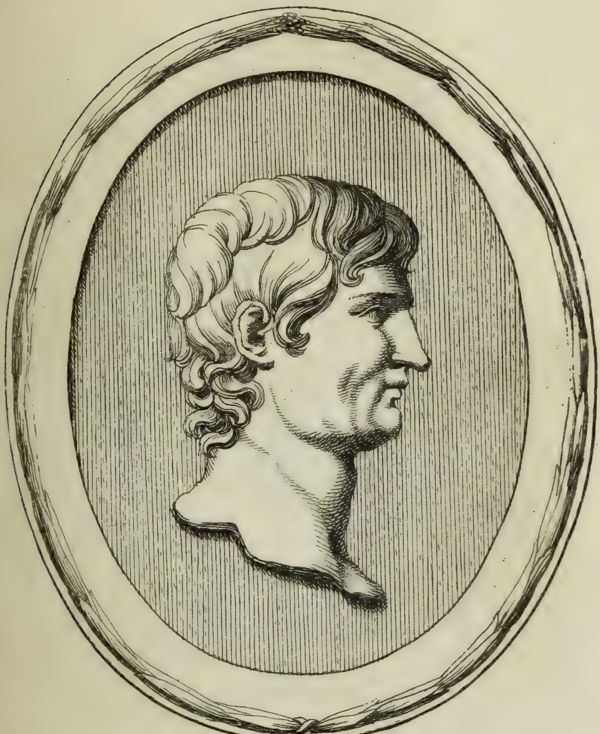

Jn Corniola

Jn Cameo

GERMANICO

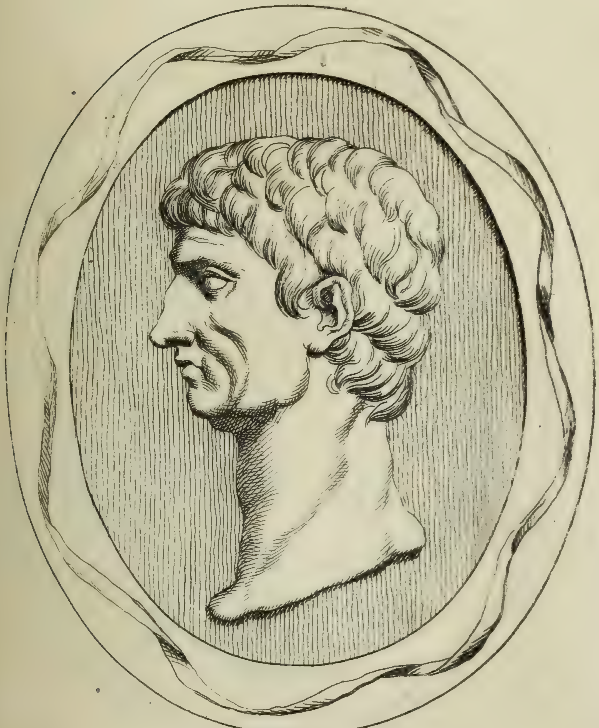

In Cameo

In Clitropia

CLAVDIO

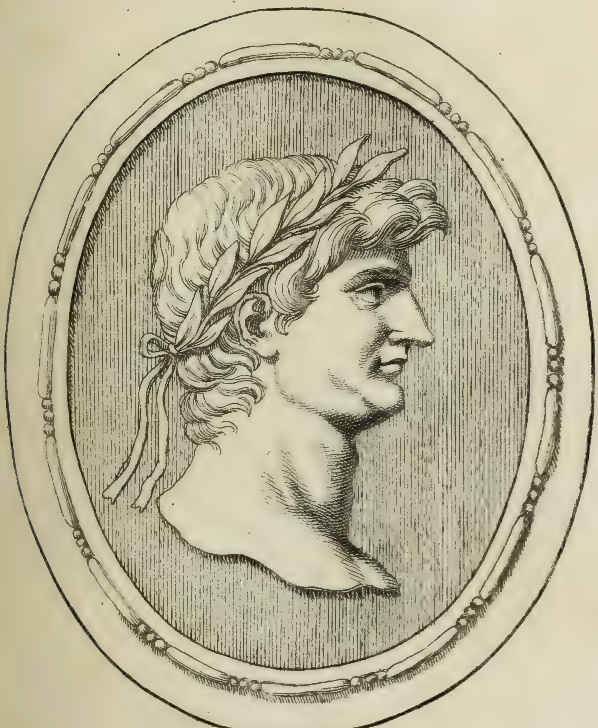

Jn Cameo

Jn Cameo

NERONE

Jn Corniola

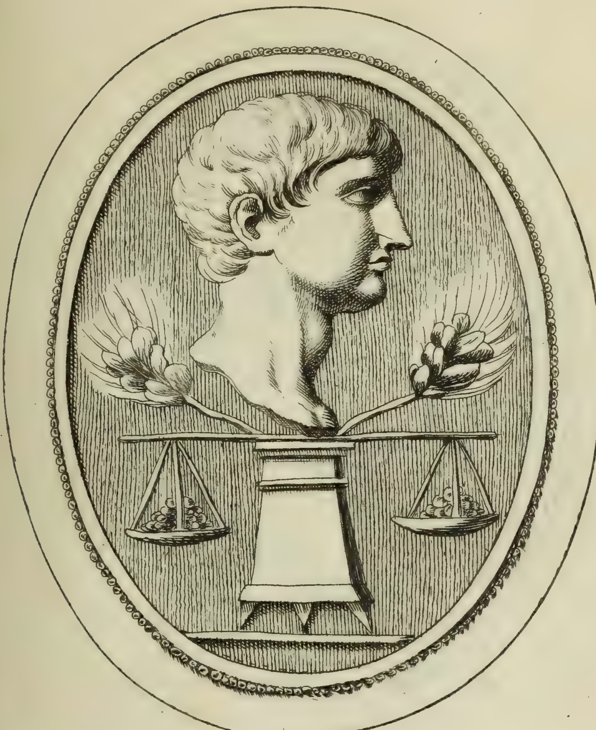

In Zaffiro

CALBA

In Cameo

*In Nichol*o

ANTONINO

In Agata varia

SETTIMIO

In Praſma

COMMODO

Jn. Corniola

SETTIMIO.ET. GIVLIA

Jn Cameo

CARACALLA

Jn Corniola

ELAGABALO

Jn Corniola

ISIDE

In Cameo

In Agata

PALLADE

In Hiacinto

Jn Cameo

Jn Diaspro rosso

In Corniola

In Corniola

In Corniola

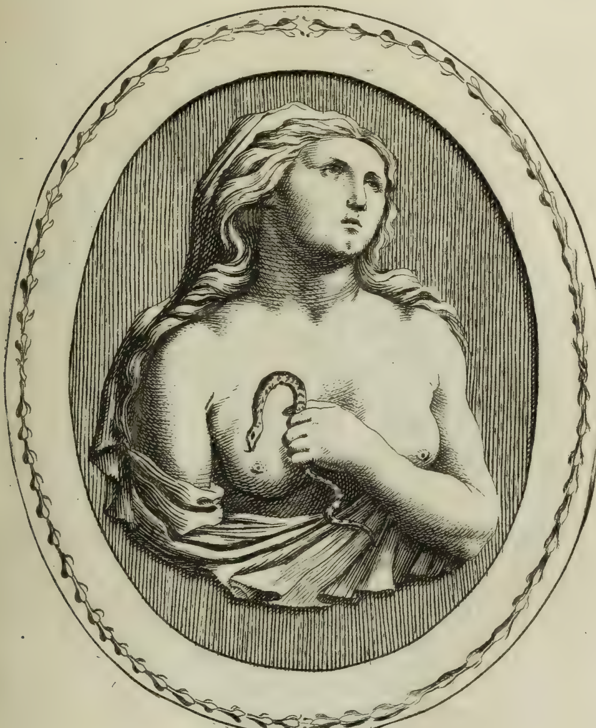
OLIMPIA

In Cameo

In Cameo

Statua In Agata Varia

In Cameo

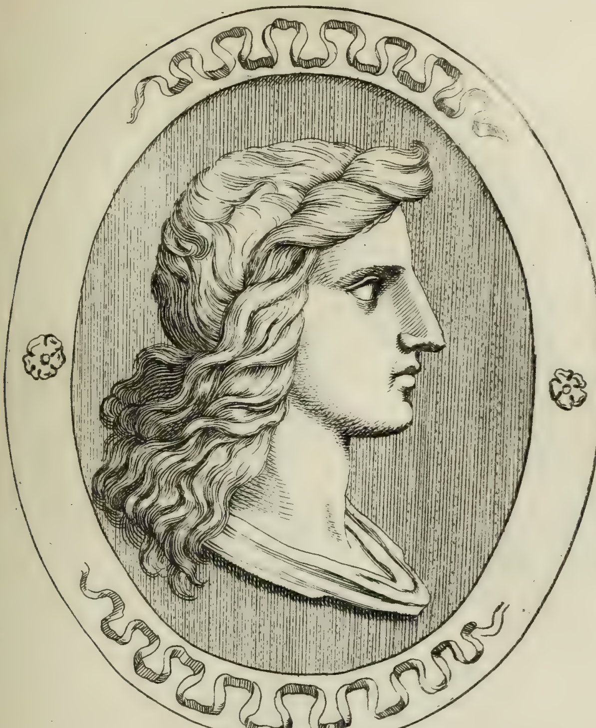
REGINA ESTERNA

In Cameo

In Corniola

In Corniola

Jn Plasma

In Grisolita

POPPEA

In Cameo

SABINA

Jn Corniola

FAVSTINA MAGGIORE

In Agata Varia

FAVSTINA MINORE

In Diaspro rosso

GIVLIA AVG.

In Cameo

In Corniola

TESTA INCOGNITA

In Cameo

In Corniola

Jn Corniola

In Onice

In Lapis azzurro

BACHANTE

In Plasma

In calcidonio zaffirino

BACHANTE

Jn Ametisto

Jn Corniola

MASCHERE BACHANALI DE SILENI

MASCHERA SCENICA

Jn Kiacin

MASCHERA SIMBOLICA.

Jn Corniola

VERITA

Jn Cameo

In Calcidonio

Jn Corniola

In Corniola

CANIMEDE

Jn Corniola

In Calcidonio zafferino

HERCOLE ET EVRISTEO RE

In Niccolo

In Corniola

IOLE

In Ametisto

In Corniola

Niccolo di vari Colori

In Corniola

VENERE E AMORE

In Corniola

VENERE VITTRICE

Jn Onice

Jn Corniola

Jn Corniola

DIANA CACCIATRICE

Jn Corgnola

Jn Onice

CERERE

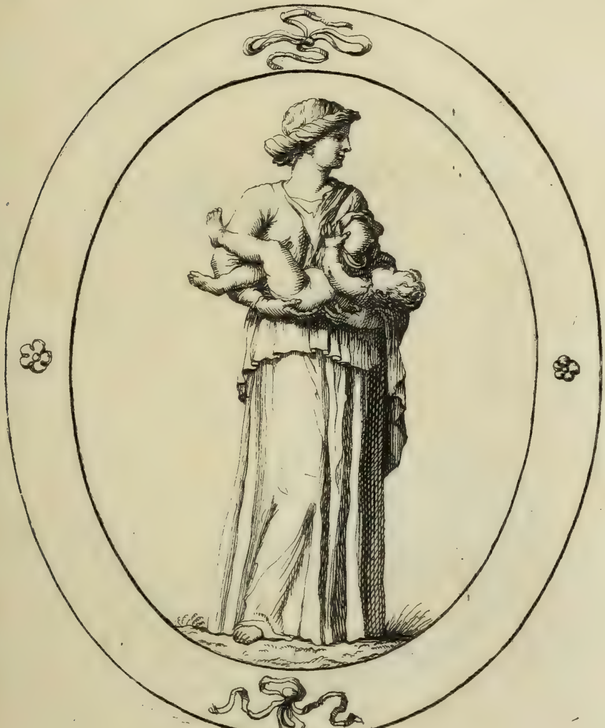
In Onice

In Praſma

In Onice

Jn Corniola

AMORE VINCITORE

In Corniola

ILGIVOCO CONPAGNO DI AMORE

In Corniola

ARPOCRATE

In Niccolo

PVTTO GIOCATORE

Jn Corniola

Plasma di Smeraldo

BELLONA

Plasma di Smeraldo

SACERDOTE DI BACCO

In Onice

Jn Corniola

In Onice

In Balasso

In Corniola

FAVNA

In Diaspro Verde.

SACRIFITIO ALLA SALVTE

In Corniola

In Agata varia

SACRIFITIO ALLA SALVTE

In Corniola

Jn Cameo

SACRIFITIO DI CALICVLA

In Elitropia

In Cameo

TERSICORE

In Plasma di Smeraldo

In Corniola

LOTTATORI

In Corniola

In Corniola

VNA.DELLE.HORE

In Niccolo

In Agata varia

PSICHE

In Corniola

Jn Onice

SCVDI ANCILI

In Agata varia

In Agata nera

In Corniola

Jn Corniola

MVTIO SCEVOLA

In Calcidonio

Jn Onice

In Corniola

In Cameo

VESPASIANO.E.DOMITILLA

In Plasma di Smeraldo

Jn Elitropia

SOLDATO SIGNIFERO

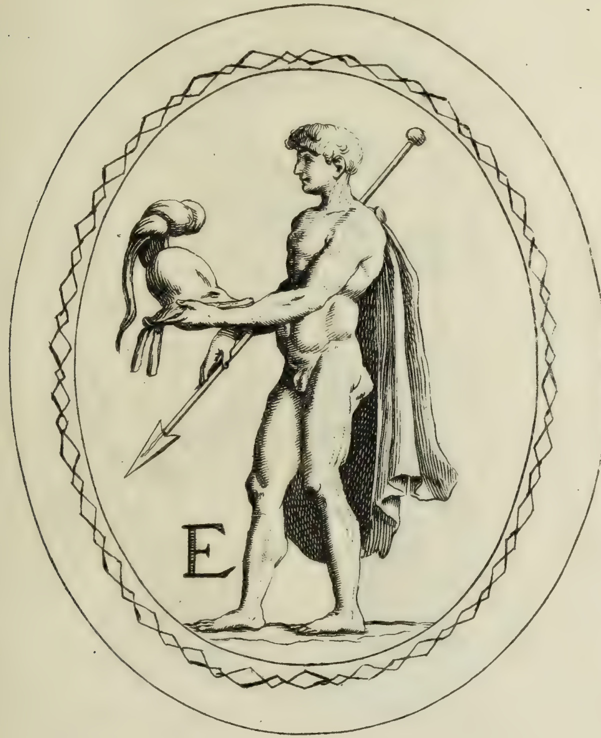
Jn Onice

SOLDATO CON LE SPOGLIE

In Igiada

SOLDATO. COL. PREMIO

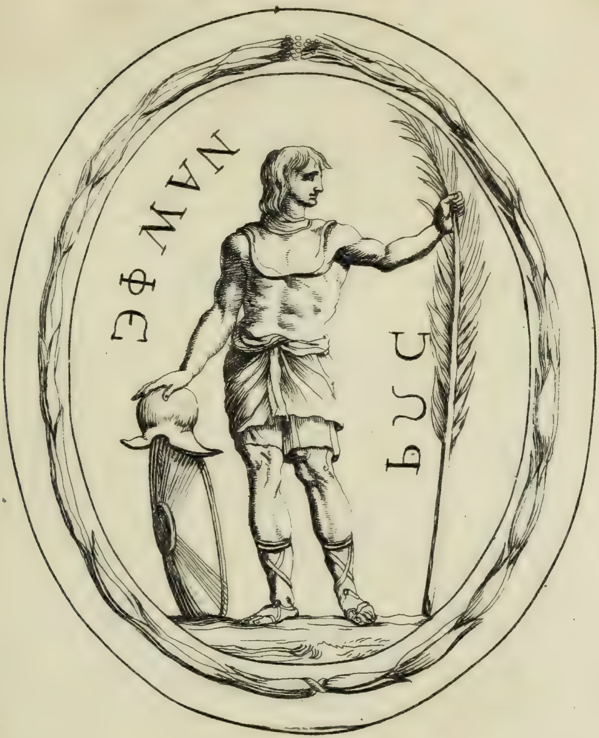

In Onice

In Corniola

NAMFERO VINCITORE

Jn Corniola

GLADIATORE

In Onice

GLADIATORE

Jn Onice

ACHILA

In Onice

Jn Corniola

In Corniola

Statua di Pietra Egitia Verde

SEGNI CELESTI

In Elitropia

LEONE

In Niccolo

ARIETE.DI.MERCVRIO

In Corniola

FAVNO ET CAPRO

In Cristallo Vermiglio

CAPRA.DI.EGITTO

Jn Diaspro rosso

In Elitropia

CARRO DI BACHO

In Corgnola

TIGRE DI BACHO

In Corgnola

LVPA CON ROMVLO E REMO

In Corniola

LVPO ET CAPRO

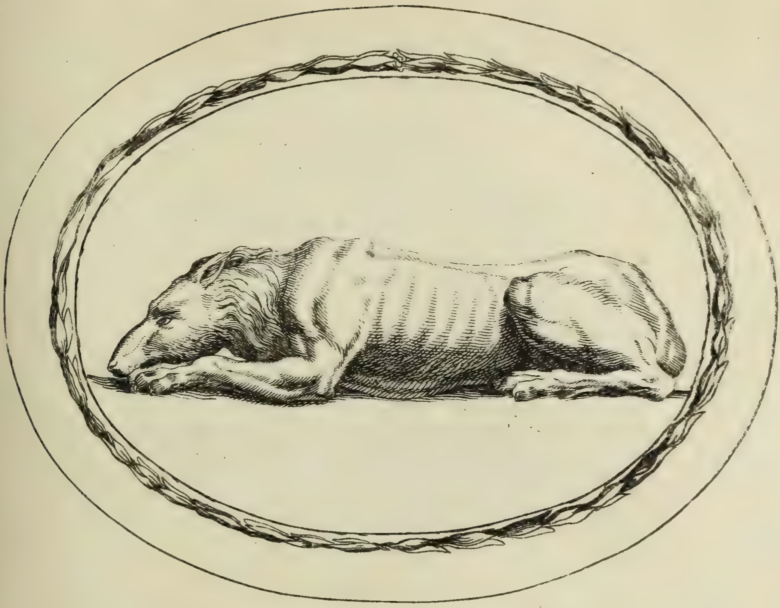
In Corgnola

LVPO ET LEPRE

In Niccolo

CANE

Tutto Rileuo in Calcidonio Zaffirino

EVROPA

In Corniola

SEGNIO CELESTE

In Agata Negra

SEGNIO CELESTE

Jn Onice

VACHA. DI EGITTO

In Nicólo

PASTORE

In Calcidonio

BIGA

In Agata Negra

BIGA

In Cameo

AVRICATORE

In Corgnola

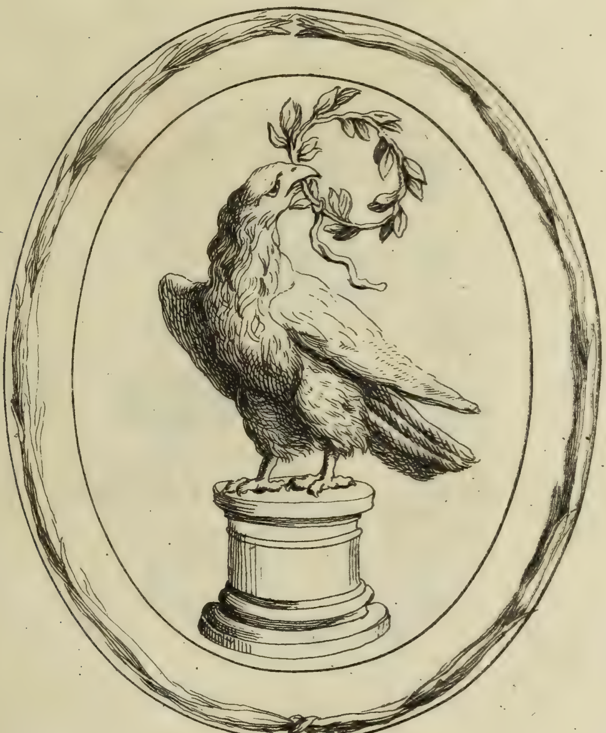
In Corgnola

CACCIA DEL CINGNIALE

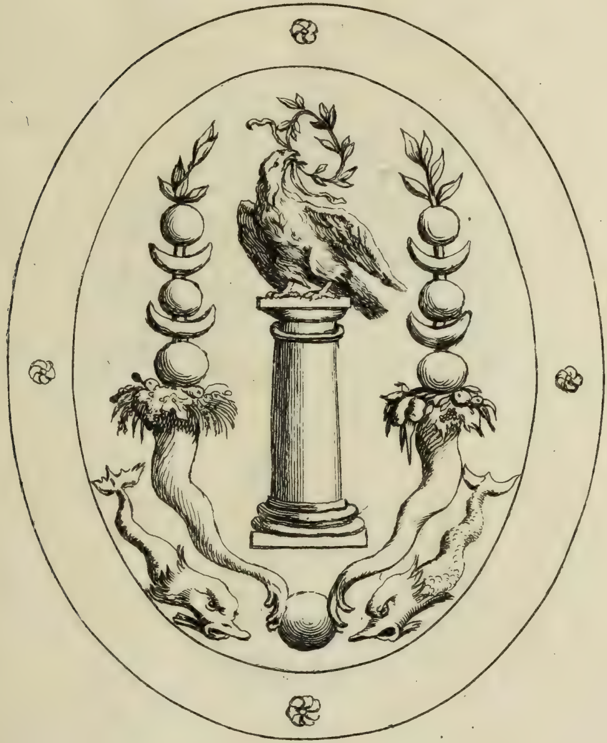
Jn Corgniola

AQVILA TRIONFALE

In Niccolo

AQVILA. TRIONFALE

Jn Corniola

AQVILA CON SERPENTE

In Agata Nera

AQVILA.ET.CANE

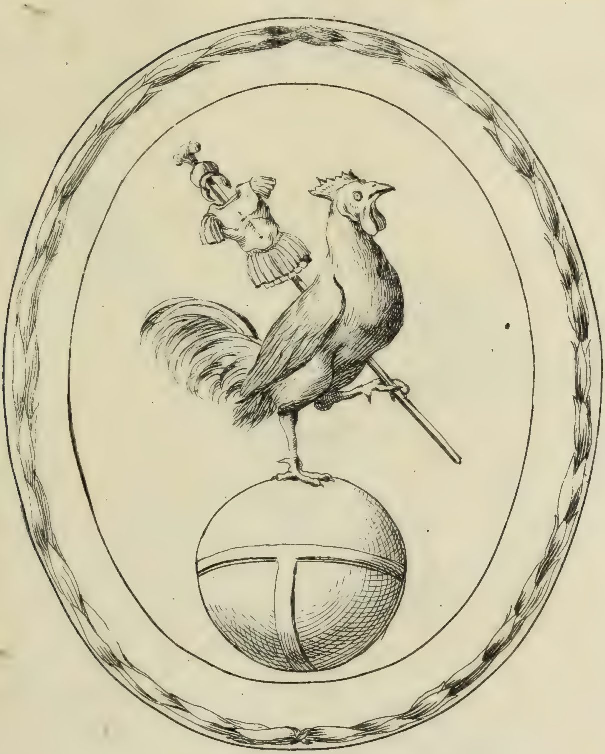

In Corniolo

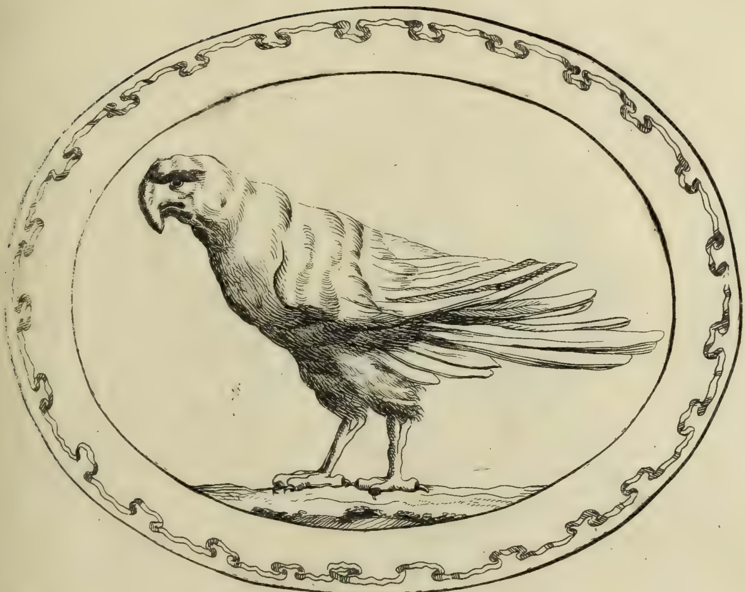
In Corniola

GALLO DI MARTE

In Corniola

PAPPA . GALLO

In Smeraldo Orientale

CARRO.DELLA.VOLPE

In Diaspro Rosso

In Niccolo

CHIMERA

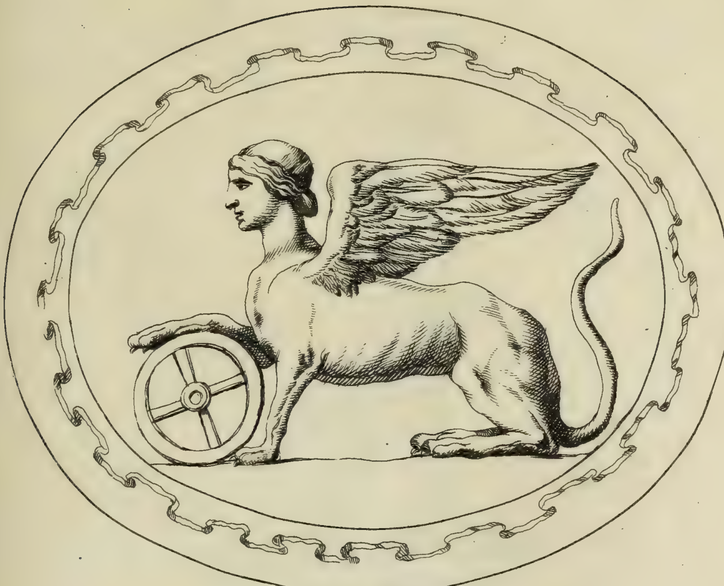

In Onice

In Corgnola

SFINGE

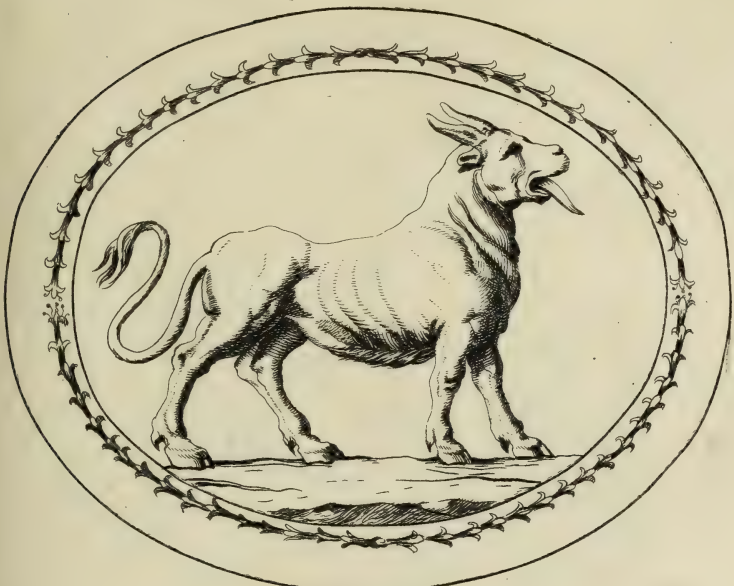
In Agata Nera

ANIMALE EGITIO

In Agata Negra

ANIMALE.EGITIO

In. Agata Varia

CARRO D'AMORE TIRATO DA DELFINI

In Diaspro rosso

AMORE E DELFINO

In Niccolo

DELFINO

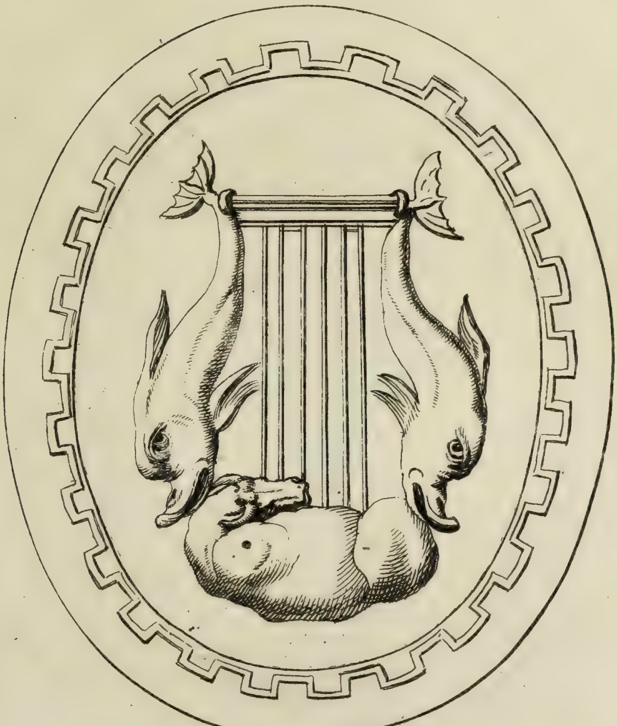

In Niccolo

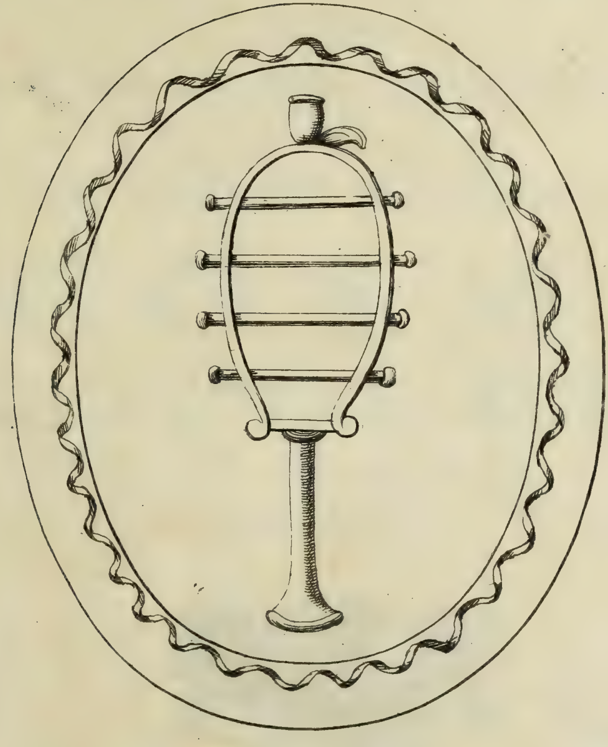
CAVALLO MARINO

In Plasma di Smeraldo

In Corgnola

In Plasma di Smeraldo

GEMMAE
ANTIQVAE
DEPICTAE
PER
LEONARDVM AVGVSTINVM
AD
SERENISSIMAM CELSITVDINEM
COSMI
PRINCIPIS ETRURIAE.
PARS SECVNDA.
Editio Secunda.

FRANEQUERAE,
Apud LEONARDUM STRIK,
Bibliopolam, cIↄ Iↄ c xc i v.

Sereniſſime Princeps.

REſonat Europâ nomen Sereniſſimæ Celſitudinis Tuæ ex omnibus partibus, in quibus veſtigia magnanimæ virtutis Tuæ impreſſa reliquiſti; ſimul & Florentia & Etruria ſolvunt ad reditum Tuum vota, ſalutantes Deum cum infinitis gratæ voluntatis indiciis, ac lætis acclamationibus plaudunt & jubilant agnoſcentes Te per incomparabilis Tuæ indolis ornamenta attuliſſe tecum, quicquid alibi aut æſtimantur maxime aut admirationem meretur. Ego autem, qui lætitiæ iſtius, qua fruuntur nunc ſubjecti Celſitudinis Tuæ, partem capio, præter hanc communem occaſionem ſentio ab ſingulari mea pietate commotum im-

pletumque immenſo gaudio; cujus non modo ea fuit felicitas, ut naſcerer in fortunatiſſimo Tuo imperio, ſed etiam ut ab primis annis ſummam Sereniſſimæ Domus Tuæ benignitatem & favorem experirer, ſicut nunc quoque in hac labente jam ætate videor revireſcere in gratia Sereniſſimi Magni Ducis Ferdinandi, & Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Principis Cardinalis Leopoldi, quorum alterum Patrem, alterum Patrum nominat Sereniſſima Celſitudo Tua. Quæ tanta in me eſt, ut devotiſſimus mei animi habitus non ſe capiens & continens prodeat & Tibi ſe humillime ſubmittat, offerando quaſi tributum has antiquas Gemmas typis expreſſas, res non quidem tam materia pretioſas, quam forma & artificio. Et quidem in hoc opportuno tempore facio, ut eas offeram Sereniſſimæ Celſitudini Tuæ, quo acquieſcens in Muſis, blandiſſimis deliciis Tuis & oblectamine leniſſimo inter alia nobi-

nobilia ſtudia recolliges vetuſta monumenta priſcarum gemmarum, conſuetudine & amore hæreditario, qui Tibi innatus eſt deſcendens ab heroico ſanguine Majorum Tuorum & Immortalis ac Glorioſiſſimæ Mediceæ Domus, præſidis tutelaris ſcientiarum ac bonarum artium, & cujus ope auxilioque in Italia & Europa omni inſtauratæ ſunt antiquæ doctrinæ. Unde eſt, ut hodieque ad exemplum Magni Patris Tui Patruique effulgeant in animo Tuo regiæ iſtæ virtutes, atque in hac juvenili ætate in Te celebretur tutela ac patrocinium virorem doctorum & liberalis eruditionis; teſtante id affatim amore & prolixitate, qua proſequeris libros, bibliothecas & Academias & comitatu tot inſignium & clarorum ingeniorum in reconditis & peregrinis literis. Propterea ſupplico Sereniſſimæ C. T. ut admittat accipiatque has antiquas memorias a me collectas ex antiquæ Ro-

mæ cineribus & ſepulcris temporis, refulgentes tamen ad radios Splendidiſſimi Tui Nominis; utique cum illis placeat Tibi hæc mea devotio, quæ omnes partes vireſque meas huc vocat, ut obſequar Tibi. Et nunc igitur cum ea humillime me coram Sereniſſima C. T. projicio, precorque ubertatem pleniſſimam omnis felicitatis, dedicans Tibi & operam hanc & me ipſum Romæ die XVI Novembris CIↃ IↃC LXIX.

Sereniſſimæ Celſitudinis Tuæ

Humillimus ac Devotiſſimus

ſervus ac ſubjectus

LEONARDUS AUGUSTINI.

AMICE

AMICE LECTOR.

Ita comparatum eſt a natura, ut præſtantes animi incendantur ab deſideria earum rerum, quæ æſtimantur & in fama ac pretio ſunt propter aliquam dignitatem & ſingularem virtutem, unde amor & æſtimatio eximiarum rerum ſolet oriri. Nec tantum cum ſummo labore eas inquirunt & habent acceptiſſimas, ſed ſi propter aliquem infelicem caſum videant eas deficere & ſentire injurias temporis, omni cura & ſollicitudine ſe fatigant ad eas fovendas & reſtituendas in ſtatum priſtinum. Ad quod acceſſit laudabilis conſuetudo, ut judicantes ipſi eas eſſe valde utiles ac jucundas, cum aliis illas communicent operâ literarum, & publico viſui exponant cum perpetuo quodam virtutis & ingenii commercio. Inde eſt, mi Lector, ut, quum dederim tibi Antiquas meas gemmas expreſſas in libro imaginum jam ante duodecim annos per me publicato, cujus & ſenſus & artificium ſimul ſatis valida ſunt ad amœnitatem & antiquitatis cognitionem cum approbatione meæ diligentiæ & affectus, revertar denuo ad offerendas tibi has alias, quas deinde collegi ex auguſtis maximæ Romæ ruinis. Sed & eodem fine, quo tunc conſtituebam tibi placere per priores, nunc ſecundas tibi offero in hac altera parte; & tam in his, quam in illis ſatisfaciente tibi cura mea, qua eas collegi, laudabo excellentiam conceptus & boni antiqui moris in ectypis tam raris, quæ certe ſunt ideæ & indicia excellentiſſimorum ſculptorum Græcorum ſimul & Romanorum. Neque ego opinor conſpectum requirere efficaciam verborum ad augendum illarum pretium; quæ tunc tanto veniunt commodiores, quod in illud venerimus ſeculum, in quo pictura & ſculptura incipiunt deficere in conceptibus, & coguntur recurrere ad bona antiqua exempla, quorum oblivio inolevit. Quare porrigens tibi imagines harum gemmarum, nefas eſt, ut ſilentio negligam laudes D. Joannis Baptiſtæ Galeſtruzzii, pictoris Florentini, qui continuus fuit in illis traducendis ex primario & ipſa cælatura, quod jam dignatus erat facere in primo libro; ad quod efficiendum adhibuit omne ſtudium ac diligentiam, ut ex tenuitate vix conſpicienda referret in eam magnitudinem, quam vides, ſervatis congruis omnium ac decentibus

bus formis ac lineamentis. Cæterum fert hoc loco animus, ut ſatis faciam ingenuitati meæ rumpendis ſilentii pactis & publice enarrando officio ejus, qui tanto magis conatur abſcondi illud, in eo quod debeo Joanni Petro Bellorio, qui altam harum Gemmarum formam depinxit eruditione ſua, & gratuito beneficio annotationum ſuarum tam in prima quam in hac ſecunda parte me demerui. Neque eſt, quod hac confeſſione cenſeas quidquam me mihi demere; quoniam & in partem venio gloriæ amici, & impleo officium ad quod ſentio me eſſe obligatum. Non habeo, mi Lector, quod in tuam gratiam poſſim ſubnectere illis quæ de ſcopo meo aperui tibi in prima parte: & ſi occurret ſingularis quædam obſervatio, explicabitur in notis, in quibus opera data eſt brevitati tanto impenſior, ne dolere poſſet tua patientia. Quippe ſi es doctus, mihi ſufficit demonſtraſſe tibi loca, in quibus conſueviſti exſpatiari cum ingenio; quod ſi commotus ſola quadam curioſitate huc accedis, abunde ſatiaberis in cognitione monumenti alicujus peregrini. Vive felix, grate interpretans hunc meum affectum, quo meas Gemmas tibi offero & dono.

INDEX
IN
GEMMAS ANTIQUAS
DEPICTAS
AB
LEONARDO AVGVSTINO.

A.

Abraxas Num. 36
AEſculapius 12
Alexandria 30
Apollo et Marſyas 9
Ariſtomachus 27
Auguſtus 47

B.

Bacchantes 14

C.

Capita ignota 59. 50
Characteres magici 22
Circulator 32
Cithariſtria 10
Cleopatra 42

D.

Democritus 29

F.

Fortuna Antiochiæ 31
luſus 21

G.

Genii venatio 20
Gladiatores 26

H.

Heraclitus 28
Hercules cum Amore 6
cum Cerbero 5
Hermaphroditus 18

I.

Inſcriptio 61
Iſis et Serapis 4
Julius Cæſar 46
Junius Brutus 45

* * Le-

INDEX

L.

Leda 19
Leo Mithriacus 34. 35
Lepidus 48

M.

Meduſa 3
Menſa Sacra Aegyptia 38
Mercurius 11
Minerva 1. 2
Mithra 33
Mutius Scævola 23

N.

Nereídes 17

O.

Orpheus 8

P.

Pallas 1. 2
Poetria 43
Priapi ſacrificium 13
Pugna 25

S.

Sacerdos Aegyptius 39. 40
Sacrificium Priapi 13
Semiramis 41

T.

Trajanus 41

V.

Venatio 22
Venus 15
marina 16
Victoria 7

FINIS.

DISSERTATIO

DE GEMMIS ANTIQUIS ANNULORUM.

PRincipio uſurpati fuerunt annuli non ad ornamentum, ſed ut eſſent ſigilla, teſſeræ & pignora; non decorati vel artificio vel gemmis; ſed eadem materia, unde confecti erant illi, ferrum nempe aut metallum vel aurum continebat ſigillum & formam ei dabat. Mox cum uſu accrevit ſpecies, & impoſiti illis ſunt lapilli electiſſimi; quin etiam ut fieret eorum pretium inæſtimabile, quæſita eſt inſignium maxime artificum induſtria, atque hinc emanavit fama Pyrgotelis, Theodori, Apollonii, Croni & Dioſcoridis: de qua re ſatis ſcripſerunt Plinius & Macrobius. Mihi quidem animus non fert loqui vel de antiquitate vel modis ac dignitate annulorum, neque etiam de materia & virtute lapidum inciſorum, ſed tantummodo referre utilitatem rerum illic expreſſarum, velut introductionis loco figurarum hujus ſecundæ & primæ partis; quod declaraturus ſum ea brevitate, quam mihi deſinivi. Nihilominus incipiam ab ratione incidendi gemmas, quæ duplex eſt, altera cava & profunda, Græcis appellata γλυπτικὴ

vel διαγλυφικὴ, altera eminens, & exhibens figuram ab fundo elevatam, illis dicta ἀναγλυφικὴ vel ἀναγλυπτικὴ. Priore modo ſcûlptæ gemmæ & cavatæ adhibebantur ad ſigilla, & vinctæ in annulis ſignatoriis ectypum in cera relinquebant, & ſic ſignabantur tabulæ, ſcripta, & res pretioſæ ac familiares. Aliæ gemmæ elaboratæ ita, ut media eminerent, adhibebantur modo ſolius ornatus cauſa, tam in annulis, quam armillis, monilibus & zonis fibuliſque gemmatis, quarum aliquot exempla ſunt in promptu & viſa. Erant vero illæ inſculptæ achatis, ſardonycibus, onycibuſque & aliis gemmis, quæ nobis vocantur camei. 1. varii lapides; ex quibus tamen ſunt achatæ admirabiles ad ludum jocumque præbendum arti propter varietatem colorum naturalium. Inſuper geſtabantur in pectore, tanquam amuleta, & bullæ, & ad oſtentationem honoris, ſicut apud Fulvium Urſinum exſtat effigies Alexandri Magni & Olympiadis matris ejus, inhærente ipſius pectori lapide vario cum capite Jovis Ammonis. Cæterum ea, quæ reperiuntur lapidibus annulorum inſculpta, admodum ſunt diverſa; eo quod unicuique licebat iſtic exhibere & geſtare quod lubebat: præcipue autem reperiuntur Dii, Heroes & Genii Tutelares vel privatorum hominum, vel familiarum aut civitatium, etiam Reges, Duces militum, vultus majorum atque etiam ipſorum, qui uſurpabant gemmas & digitis geſtabant: & præter hos pro uniuſcujuſque artificio & ſtudio Philoſophos, Poëtas, Oratores, Curſores, Athletas, bigas, quadrigas, victorias; & palmas Olympicas ſacrorumque certaminum. Alii referebant in

eis

eis hiſtorias rerum geſtarum in honorem virtutis & ſplendorem famæ, ſimiliterque dignitates, ſacerdotia, ſacrificia, ſacra myſteria & inſignia ſacra, itemque varia ſymbola moralia ac naturalia cum ſignis cœleſtibus & ſtellarum poſitionibus, in quibus multi varia credulitate ac ſuperſtitione ſe deceperunt. Quod vero attinet ad formatos in eis Deos, Atteius Capito peritiſſimus juris pontificii & memoratus Macrobio, prohibebat Deos geſtare in annulis ſculptos, *cum nefas eſſe ſanciret Deorum formas inſculpi annulis.* Attamen denſe ac numeroſe id fecerunt, & plurimos videmus in gemmis, non modo ex eis, qui ſingulares erant Romanorum, ſed quotquot ad eos venerunt ex Græcia, Ægypto, Perſide: & vituperat Plinius, non ſolas fœminas, ſed etiam viros in annulis habere amuleta & idola Ægyptia, Harpocratem, Iſin, Oſirin, Canopum & alios. *Jam vero Harpocratem ſtatuas Ægyptiorum numinum in digitis viri quoque ponere incipiunt.* Multa numina in hoc ſcripto occurrunt Ægyptia, Perſica, Aſiatica, Græca & Romana, & ſane poſſet eorum turba colligi ad componendam plenam Iconologiam. Quod ad Heroas & civitatum conditores Regeſque & Principes attinet, offerunt ſe Pergamus, Helenus, Diomedes, Perſeus, Hiacynthus, Hercules, Hyllus, Aventinus, Romulus, cum lactente lupa, & ſimiles, tum in his, tum in aliis imaginibus & ipſis gemmis. Et ut veniamus ad Reges, Alexander Magnus ſcribens in Europa ſignabat propria ſua effiegie; at in Aſia utebatur annulo Darii. Interpres Thucydidis narrans Xerxem imperaſſe Artabazo, ut reddens epiſtolam Pauſaniæ Spartanorum

norum Duci, monſtraret ei regium ſigillum, addit ſignum regum Perſicorum ex quorundam opinione fuiſſe imaginem Xerxis, ut vero alii cenſent, Cyri, aut ejus equi, cujus hinnitu nactus erat regnum. Etiam Perſici Reges uſurparunt ſigillum cum imagine Semiramidis, vel potius Rhodogynes, ut teſtatur Polyænus. Alexander autem ita fuit delicatus in effigie ſua in gemmis, ut elegerit ſibi clariſſimum artificem Pyrgotelen, omnes alios vetans in eis ſe exprimere, ſalvo honore Apellis ac Lyſippi. Eum Pyrgoteles variis ſimulavit modis, & nos illum vidimus cum cornibus in capite ea forma, quam monſtravimus in pulcherrimo achate, quando ornare ſe ſolebat purpura & cum cornibus Ammonis, cujus credi volebat filius. Non paucæ reperiuntur cum Alexandri vultu gemmæ, quæ fuerunt portatæ in digito & annulis ad amuleti modum, non ſecus ac ſi ejus imago juvaret ad fortunanda negotia & conſilia eorum, qui eam portarent; etiam Spartiano adnotante, in familia Macrianorum tam viros quam fæminas ſemper geſtaſſe vultum Alexandri tum in aliis ornamentis tum in annulis, & ob eandem cauſam credi poteſt eundem Auguſtum quoque ſignaviſſe imagine Alexandri. Ad quam conſuetudinem geſtandi in annulis vultus Regum, adjungemus exemplum Luculli, quum in bello Mithridatico profectus Alexandriam, honoratiſſimeque exceptus ab Rege Ptolemæo repudiavit omnia etiam pretioſiſſima munera, ſolum recipiens ſmaragdum auro illigatum; quem tamen etiam omnino ſpreviſſet, niſi Rex ipſi monſtraſſet propriam effigiem in ea gemma ſculptam. Plinius Nepos Trajano ſcribit

de

de Callidromo ſervo Pacori regis Parthorum per multos annos, qui veniens Nicomediam ſecum apportaverat gemmam cum imagine Pacori habitu & cultu regio. De Romanis Imperatoribus produximus elegantiſſimas gemmas Julii Cæſaris, Auguſti, Tiberii, & ſic multorum aliorum, quæ ſuis quæque temporibus erant uſurpatæ. Auguſtus, de quo paulo ante fuimus loquuti, in ſignandis epiſtolis, diplomatibus & libellis ſupplicibus, primo utebatur Sphinge, dein gemma imaginem Alexandri Magni continente, & tandem is ſignavit ſua ipſius, quam ſculpſerat Dioſcorides, eademque ſignare perſeverarunt Tiberius & alii inſequentes Principes. In principatu ejuſdem Tiberii capital erat, ſi quis in latrinas aut lupanaria intuliſſet effigiem ejus in annulis aut nummis: celebrataque eſt cautela & fides ſervi Pauli, viri prætorii, qui inebriatus in convivio, & cupiens urinam exonerare, manum obſcœnis admovit, cui erat inditus annulus cum imagine Tiberii; & jam accuſandus erat delicti capitalis, niſi diligens ſervi cura eum liberaſſet: quippe non advertenti domino annulum digito abſtulit, monſtravitque eo tempore illum in ſua manu fuiſſe. Liberti Claudii dabant annulos cum vultu Principis illis, quos volebant admittere, & hi ſoli habebant jus accedendi ad Principem; licet hi annuli eſſent aurei, quoniam Claudius in principatu ſuo non uſus fuit gemmis, ſed auro ſignavit. Effigies majorum, ſicut ſolebant poni in clypeis aut ſcutis & in atriis, ſic gloriæ cauſa geſtabant quoque in annulis. Tales nonnullæ conſpiciuntur Herculis, in typum Heraclidarum, quas etiamnum ad ejus ſimilitudinem videmus

ornatas ſpoliis Leonis. Valerius Maximus ſcribit, Cenſores annulum abſtuliſſe filio Scipionis Africani, in quo effictus erat vultus Scipionis patris. Cicero agnoſcens ſigilla literarum ab conjuratis cum Catilina ſcriptarum, in eo, quod erat Lentuli, reperiebat imaginem Cornelii Lentuli, avi ejus, viri clariſſimi, & ſic eum rogavit: *tum oſtendi tabellas Lentulo, & quæſivi, cognoſceretne ſignum. annuit. eſt vero, inquam, ſignum quidem notum, imago avi tui clariſſimi viri.* Et ob hanc cauſam in gemmis effigiati ſunt multorum illuſtrium virorum vultus, Numæ Pompilii, Junii Bruti, T. Quintii Flaminini, L. Sulpicii, & aliorum, tam in nummis quam in gemmis, ab ſucceſſoribus in familiis ipſorum: multi etiam ignorantur & obſcuri jacent ob defectum nominum, quæ adpoſita non ſunt Julius Cæſar teſſera utebatur cum imagine Veneris Victricis, a qua & Ænea gloriabatur originem ſuam eſſe. Dio vocat Venerem Armatam, ſcribitque Cæſarem habuiſſe eam ſculptam in ſigillo ſuo, ac portaſſe in annulo, prout demonſtravimus in priore parte in onyce, cum haſta vel ſceptro, galea in manu, & ſcuto ad pedes, nec valde differens occurrit expreſſa in nummis. Quod ad Philoſophos, Cicero lib. 5 de finibus loquitur de imagine Epicuri, quæ ab ejus familiaribus exprimebatur non modo in picturis, ſed etiam in ſcyphis & annulis. Sic in gemmis durant varii vultus philoſophorum, poëtarum, oratorum & celebrium ingeniorum, Solonis, Socratis, Platonis, Archytæ, Diogenis, Apollinis Tyanei, Demoſthenis, Ciceronis, Senecæ, Homeri, Virgilii, Philemonis, Ariſtomachi, Heracliti & Democriti,

criti, quos damus in hac ſecunda parte. Sic Apollo & Muſæ, Hercules Muſageta, & alia ſymbola pertinentia ad poëſin, ad poëma Heroicum, ad Eclogas & ad ſcenam. Etiam in hac parte ſecunda repoſitum eſt pulcherrimum ſigillum Neronis, nempe Citharœdus ſub forma Apollinis cum fabula Marſyæ, quod ſatis memorabile. De illis, qui ſignabant propria imagine in annulo, exemplum habemus in Pſeudolo Plautina militis illius, qui apud lenonem relinquebat ſymbolum ſuum pretium proſtibuli.

Ea cauſa miles ſuum reliquit ſymbolum
Expreſſum in cera ex annulo ſuam imaginem.

Et Martialis de puero Bruti.

Gloria tam parvi non eſt obſcura ſigilli,
Iſtius pueri Brutus amator erat.

Et per hanc cauſam multi in antiquis gemmis occurrunt ignoti vultus. Superſunt etiam varia monumenta athletarum, & expreſſum habemus Allionem coronatum oleaſtro vel lauro in ſacris ludis Olympicis vel Pythiis, Manferum victorem quoque cum palma, bigas, quadrigas cum victoria, curſores, deſultores, gladiatores, rudiarios. Plinius nepos ſignabat annulo, cujus ſymbolum erat quadriga, quoniam ipſe, ut ſcribit Calviſio, delectabatur ludis circenſibus: *Circenſes erant, quo genere ſpectaculi non leviſſime quidem teneor*, etſi negligebat eos captus majore amore erga ſtudia literarum. Similes bigæ & quadrigæ relatæ ſunt in prima parte, in cujus principio exhibentur aliquot effigies Herculis juvenis imberbis & barbati, coronati oleagina aut laurea corona, quomodo etiam

etiam conſpiciuntur in nummis Græcis & marmoribus ; & nihilominus poſſent eſſe effigies athletarum vincentium, id quod admonendum putavi. In aliis gemmis recognoſcimus aquiliferos, legionarios milites cum præmio, tropæis, & victoriis, ſymbolis & honoribus bellicis, ut leguntur apud Xenophontem ſymbolum militum Cyri fuiſſe Victoria & Jupiter Conſervator. Timoleon Corinthius in Calauria confligens cum Iceta ad fluvium Damyriam, & ducibus ejus certantibus, quis primus fluvium tranſiret, ille ad finiendam controverſiam annulos univerſorum inditos chlamydi ſuæ & ſimul permixtos educi juſſit; primus autem qui excidit, imaginem habuit tropæi, quod augurium fuit victoriæ. Quum Galba Imperator in Hiſpania eſſet, in munitionibus caſtelli alicujus inventus fuit annulus antiquus, in cujus gemma erat inſculpta Victoria cum tropæo, quæ ſimiliter augurium imperii Galbæ dedit. In Curculione Plautina Therapontigonus miles in annulo ſculptum habebat clypeatum militem, qui gladio percutiebat elephantem. Quis potuiſſet unquam in lucem reducere ſacrificia Jovis, Bacchi, Cereris, Salutis, Dianæ, aut myſteria Eleuſinia, Dionyſiaca, Epheſia, Iſiaca & Mithriaca, cum Silenis, Bacchantibus, Fanaticis & ſacris inſignibus Apollinis, Mercurii ac Martis, aut Salios ac Ancilia, quæ nos protulimus? Inter hiſtorias in gemmis expreſſas ſatis nota eſt illa Sullæ, qui quum cepiſſet Jugurtham, traditum ſibi ab Boccho rege, ad quem fugerat poſt cladem, ita facto iſto gloriabatur, ut id geſtaret in annulo ſculptum, ſemperque eo ſigillo uteretur, ita ut conſpicitur in nummo

mo argenteo cuſo ab filio ejus Fauſto, ubi exhibetur Sulla Quæſtor in ſublimi ſolio, & Bocchus genu humi flectens porrigit illi ramum lauri, quum interim Jugurtha adſtat ingeniculatus manibus retro ligatis inſtar captivi. Hiſpanus ille ex Intercatia, cujus pater quum provocaviſſet Scipionem Æmilianum, ab eodem victus fuit & occiſus, ille tamen gloriabatur eo ipſo, curavitque ſculpi in annulo pugnam iſtam, utens eo ſigillo; unde Stiloni occaſionem dedit ridendi, dicendique, id non fuiſſe ipſum facturum, ſi Scipio ab patre ejus fuiſſet victus, In compluribus gemmis & variis modis ſculptum habemus factum Mutii Scævolæ, Cincinnati, ut ſe armis induat, cervam Sertorii prope tropæum, caput Pompeii adportatum Cæſari, itemque varias fabulas, Arionem, Orpheum, Ganymeden. Jolen, Ledam, Hermaphroditum, quorum adferimus exempla. Sed omiſſis his ſymbolis ſive naturalibus ſive moralibus aliiſque, quæ requirerent integrum opus, annotabo alia quædam loca veterum auctorum, in quæ incidi ad diverſiatem figurarum in gemmis pertinentia. Antiquiſſimum fuit ſigillum Ulyſſis uſque ab Trojanis temporibus. Quanquam in illis non conſentiat Plinius fuiſſe uſum annulorum, tamen ſcribit Plutarchus eum in ſcuto poſuiſſe & annulo ſuo inſculpſiſſe delphina, qui conſervaverat Telemachum filium lapſum in mare. Similis delphin occurrit in prima parte in onyce ſive per hanc occaſionem, ſeu potius ſit ſignum cœleſte. Joſephus in Antiquitatibus Judaicis allegat epiſtolam, ab Ario rege Lacedæmoniorum ſcriptam ad Oniam Pontificem, in qua ſignificat ei regium ſigillum Aquilam,

quæ unguibus tenebat ſerpentem, & talis alia occurrit in quibuſdam nummis. Seleucus Rex Babyloniæ a matre dono acceperat annulum ferreum, cui inſculpta erat ancora, ſignum firmitatis ac ſecuritatis: & Polycrates quoque in annulo ſuo uſurpabat ectypum lyræ. Sigillum in annulo Amphitruonis apud Plautum erat Sol oriens in quadriga, & ſimile novimus in aliis vetuſtis gemmis. Iſmenias choraules ſolitus uti pulcherrimis gemmis, comparavit ſmaragdum, in quo ficta erat Amymone, una ex quinquaginta filiabus Danai, impleta ab Neptuno. Pompejus in annulo ſuo habebat leonem, qui ferebat enſem; & hic ipſe adhuc apparet expreſſus in nummo argenteo Marci Antonii. Mæcenas utebatur ectypo ranæ, etiam quando ſignabat in abſentis Auguſti vicem. Sporus in auſpicio ſtolidarum & infamium nuptiarum Neronis donabat ei annulum, in cujus gemma erat raptus Proſerpinæ; fuitque is augurium funeſtum huic ipſe Neroni. Galba ſignabat annulo & ectypo majorum ejus familiæ Sulpiciæ, nempe cane inclinatum habente caput ſub proram navis. Commodus ſolitus ſe adornare habitu Herculis & ſpoliis leonis in capite, appellans quoque ſe Herculem Romanum, gerebat etiam pro inſigni Amazonem ſculptam in gemma annuli, eaque utebatur ſigillo, tanquam cum Hercule is viciſſet Amazonas. Non prætermittam hîc annotare, quemadmodum in inſula Lemno ſacerdotes Dianæ exhauſtam ex ſpelunca terram quandam rubeam mixtam cruore capræ ſignaverint annulo, cui inſculpta erat capra & imago ejuſdem Dianæ, & per opem hujus terræ ſanatus fuit Philoctetes, ut refert Philoſtratus. Non

me

me nunc occupabo in contemplanda varietate annulorum & ſigillorum ex gemmis magicis quales fuerunt ſeptem illi annuli donati Apollonio Tyaneo ab Jarca principe Gymnoſophiſtarum, in quibus erant nomina ſeptem ſtellarum; & qui memorantur ab Plinio, Leo ſculptus in auro & nomen Solis ac Lunæ in amethyſto, aut aquila aut ſcarabæus in ſmaragdo, quoniam hæc ſeſe ipſa oſtentant in ſuis figuris. De Leone, ſigno cœleſti, hoc ſolum dicam, Alexandrum Magnum quoque in annulo uſum fuiſſe ſigno Leonis, & vult Tertullianus eam fuiſſe ſtellam dominantem in illius genitura, niſi potius videatur eo uſus utpote inſigni regum Macedoniæ, venientium ab Hercule, unde in eorum nummis reperitur Leo & Clava. Chriſtianorum veterum pietas conſuevit pro ſymbolo in gemmis annulorum habere nomen Chriſti P Columbam, Piſcem, Piſcatorem, Ancoram, Lyram, Arcam Noæ, Naviculam Petri. Per columbam Clemens Alexandrinus intelligit ſpiritum ſanctum, per piſcem apparatam ab Chriſto diſcipulis menſam poſt reſurrectionem, aut quinque piſces, quibus ille ſatiabat quinque hominum millia, Eccleſiam per navem, Concordiam per lyram, Conſtantiam per ancoram, Apoſtolos per piſcatores, vel etiam baptiſmum; ſed de navicula Eccleſiæ inciſa gemmæ legitur eruditiſſima Diſſertatio, quam ſcripſit Hieronymus Aleander junior, lux literarum & fax ſplendens antiquitatis. Sed ut concludamus hunc ſermonem dignitate & pretio inſculptarum gemmarum; nihil illis deeſt præter titulos & nomina, ut ſibi tribuant maxime notabiles memorias & inſignia monumenta antiquitatis, in quibus

multæ hinc ſuperſunt obſcuræ. Et quamvis in hoc cedere coguntur nummis, qui habent titulos ac nomina, tamen ſuperant eos præſtantia cælaturæ, & ſculptura clariſſimorum ac rariſſimorum Græciæ artificum, atque idcirco apud antiquos omnem æſtimationem exceſſerunt Notum eſt mirabile Polycratis Samii tyranni factum, qui felicitatem ſuam ponebat in ſmaragdo ſculpto ab Theodoro Samio cive. Nonius ſenator Romanus fugiens proſcriptionem, ex opibus ſuis nihil portabat ſecum niſi gemmam vel palam in annulo, æſtimatam viginti millibus HS., utique ob artificium, eaque fuit occaſio ipſi mortis, quum eam vehementiſſime deſideraret Antonius. Non loquor de inæſtimabili achate Pyrrhi, in quo erant Apollo cum novem Muſis, quoniam non talis erat arte humana, ſed ipſa natura ſic eum in ipſo lapide variaverat. Porro accrevit ſummopere in urbe Roma delicatum illud ſtudium ac deſiderium gemmarum, quando aliæ peregrinæ conſuetudines ex Græcia & Aſia eo influxerunt, magiſque quam ipſæ gemmæ, requirebatur artificium & elegantia figurarum. Unde Tibullus loquens de Delia.

Sæpe velut gemmas ejus ſignumque probarem,
Per cauſam memini me tetigiſſe manum.

Primus Romanorum qui in dactyliotheca eos collegit, fuit Scaurus Sullæ gener; Pompejus in Capitolio repoſuit gemmam regis Mithridatis, ad cujus exemplum Cæſar conſecravit ſex dactyliothecas in templo Veneris Genitricis, & aliam Marcellus in tem-

templo Apollinis Palatini. Elagabalus autem ita ſtudioſus erat in gemmis excellentiſſime ſculptis ab egregiis artificibus, ut quotidie annulum mutaret, & ſicut in omnibus ſtudiis & affectibus erat fatuus & inſanus, ſic ad majorem ſpeciem electiſſimis earum adornabat tibialia & calceos, unicuique movens riſum, non ſecus ac ſi pretioſi iſti & ſubtiliſſimi in gemmis labores conſpici poſſent, quas in pedibus inutiliter gerebat. Gallienus quoque ſatis delectabatur his ornamentis, caligaſque & armillas ac monilia his inſtruebat; in quibus forſitan nimis ſum provectus.

SYMBOLUM AC TYPUS LIBRI.

Exſculpſit gemmas Pallas, ſignavit Apollo
Hoc opus; eſt olea, eſt laurea ſacra typus.

ANNOTATIONES

ad

ANTIQVAS GEMMAS

LEONARDI AUGUSTINI.

1. MINERVA.

DE ea dictum aliquid in priore parte harum imaginum: hæc deſumpta ex trunco achatis, ſculptura exſtante, & hujus quoque magnitudini reſpondente, notabilis eſt propter armaturam; quippe quæ in pectore geſtat ægida, ut appellant, intextam ſquammis, exhibentemque in medio caput Meduſæ ſerpentibus fimbriatum. Alia eſt ægis ex pelle capræ Amaltheæ, qua armabantur Jupiter & Minerva contra gigantes, eo modo, ut in ſtatuis quibuſdam reperitur. Sed hæc lorica ex ſquammis ſerpentum formatur, & fabulati ſunt Cyclopas eam cudiſſe huic Minervæ, ut elegantiſſime deſcribit Virgilius.

Certatim ſquammis ſerpentum auroque polibant
Connexos angues, ipſoque in pectore Divæ
Gorgona deſecto vertentem lumina collo.

Simi-

Similem quoque is deſcribit armaturam Turni; & ad imitationem Minervæ hæc ægis vel lorica uſurpata fuit in modo armandi ſe apud Græcos & ab Romanis Imperatoribus; imo & ipſa Roma in eodem paratu conſpicitur cum galea & ægide in pectore: quoniam Romani magnitudinem ſuam reponentes in armis, & jactantes ſuam originem ex Marte, voluerunt quoque adorare genium civitatis ſuæ bellatricis ſub forma Minervæ, ſumma cum cærimonia venerantes fatale Palladium, fingentes quoque Romam non minus ambire ſceptrum Jovis, quam ægida Palladis, prout induſtrie hæc exſequitur Claudianus,

Seu ſceptrum ſublime Jovis, ſeu Palladis ambis Ægida.

Atque hæc ideo dicta ſint, ſi forſan quis crederet hanc fuiſſe Romæ imaginem, non Palladis, quum nec locus hic, nec brevitas permittant hærere in contemplandis tenuibus quibuſdam differentiis, quæ inter eas agnoſcuntur. Cæterum hæc Gorgon ſic geſtabatur in pectore ad movendam hoſtibus trepidationem, ut colligitur ex Homero hanc ipſam Deam armante, & Ovidio in mutatione capillorum Meduſæ.

Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros,
Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

De quo magis ſingillatim acturi ſumus in lapide vario, qui ſequitur num. 3 cum capite ipſius iſtius Meduſæ; primum locum occupare juſſo hoc pulcherrimo

mo trunci Minervæ fragmento: quod licet ſit ſculptum in achate, elevata & exſtante ſculptura; tamen inter ectypa & varios lapides eſt hæc ſtatua excellens non tam raritate ſua, quam propter aliam dotem; quippe quæ dedicata eſt genio Eminentiſſimi & Rev Principis Cardinalis Virginii Urſini, genii convenientis Minervæ & omni elegantiæ & doctrinæ in literis, quam adfert ad cognitionem nummorum & antiquitatis: unde dignatur interdum aperire mihi Muſeum ipſius locupletiſſimum, in quo natura & ars certant ſtupendis utriuſque effectis, & inde aliis gemmis augebitur harum ornamentum.

2. PALLAS.

Hic elegans varius lapis cum capite Deæ Palladis occaſionem præbet conſiderandi alatum in galea Pegaſum, ſic forſan ſculptum Corinthi: quippe credebatur Deam hanc frænis eum induiſſe & donaſſe Bellerophonti civi ejus urbis & Heroi ad devincendam Chimæram. Et ideo Corinthii, ut refert Pauſanias, exſtruxerunt templum Minervæ Frænatrici, qui etiam apud ſe monſtrabant fontem Hippocrenen ſcaturientem ex impreſſa alati equi ungula. Etiam in inſignibus habuerunt Bellerophontem jam jam percutientem Chimæram, ut apparet ex eorum nummis. Et hîc firmarem cauſam hujus equi alati, niſi viderem multos Syracuſarum nummos cum capite Minervæ tutelaris geſtantis in galea Pegaſum, & in eodem plane habitu. Videlicet Syracuſani erant Corinthiorum coloni, unde inſigne Pegaſi fuit tranſvectum & manſit frequentiſſi m umSy racuſis in nummis ejus urbis; unde

unde etiam credi poteſt, hunc noſtrum varium lapidem ſculptum fuiſſe illo tempore, quo urbs illa ſupra omnes alias excellebat ſplendore & magnificentia. Galea ingens & ſublimior in vertice, in ipſa pugna demittebatur ab fronte in vultum, eum tegens & ſimul obtendens larvam, quæ illi inſculpta eſt, ut apud nos dicitur calar la viſiera. Cæterum præſtantia hujus varii lapidis mihi ſubminiſtrat rationem ornandæ memoriæ Caſpari Moroni, illuſtris nummorum ſculptoris, qui dum vixit, hunc cariſſimum ſervabat in muſeo ſuo: & ſane ipſe nunc etiam mihi placeo vel ob ſummum artificium vel ob amicitiam, quæ mihi fuit cum egregio illo viro, claro per typos in nummis & monetis quatuor ſummorum Pontificum Urbani VIII, Innocentii X, Alexandri VII, Clementis IX.

3. MEDUSA.

Fuit Meduſa formoſiſſima univerſo corpore, ſed tamen præcipue jactabat gratiam crinium, quos Minerva in ſerpentes mutavit propter ejus cum Neptuno coitum in ſuo templo. In hac imagine occurrunt verſus Virgiliani relati ab Servio in viperinis crinibus & caudis ſerpentinis ſub mento conſtrictis.

Gorgonis in medio portentum immane Meduſæ,
Vipereæ circum ora comæ cui ſibila torquent
Infameſque rigent oculi, mentoque ſub imo
Serpentum extremis nodantur vincula caudis.

Non debeo negligere hic recordationem curioſiſſimi numiſmatis Septimii Severi, in cujus altera parte exhibe-

hibetur caput Meduſæ, & circa literæ PROVIDENT. quo ſignificat, Palladem ſimul Deam eſſe prudentiæ & providentiæ, prout erudite exponit in ſelectis ſuis numiſmatibus Abbas Seguinus Decanus S. Germani, quem ego hic ſaluto, ut ex ipſius nomine per inſignem doctrinam & antiquitatis notitiam claro honorem mihi quæram, qui præclarus Vir bis Romam verſus Pariſiis itinere facto, & præſens & remotus comitate ſua me dupliciter obſtrinxit ad ipſius æternum obſequium. Videmus igitur Gorgona fuiſſe ſymbolum Palladis, ut Leo Herculis, Tigris Bacchi, & Cerva Dianæ: & præterea etiam cognoſcitur, eam uſurpari ſolitam non tantum in armis ad terrorem incutiendum, ſed & geſtatam in tergo & in annulis amuleti inſtar ob victoriam & ſalutem. Credebant capiti Meduſæo ineſſe vim præſtandæ ſecuritatis & cuſtodiendi illos, qui id portabant, & abigere pericula & mala, ut refert Lucianus, vel anonymus auctor dialogi, qui inſcribitur Philopatris, inducens Critiam vel Triephontem ſic loquentem in verſione Latina. *TRIEPH. Dic mihi, Critia, quæ Gorgonis utilitas eſt? & cur pectori geſtamen hoc Dea applicitum habet? CRIT. Uti terribile quoddam ſpectaculum & quod mala avertere poſſit, ſed & hoſtes perterrefacit, & victoriam utroque inclinantem quocunque ipſa vult advertit. TRIEPH. Num ob hoc ipſa quoque Glaucopis invicta atque inſuperabilis eſt? CRIT. Atque admodum. TRIEPH. Cur igitur non illis potius, qui ſervare poſſunt, quam qui ſervantur, femora adolemus taurorum atque caprarum, ut nos quoque inſuperabiles atque invictos reddant, perinde ut Diis, ſed ſolum ſi quis ipſam geſtat.* Tanta igitur

igitur erat poteſtas Meduſæ, ut ipſam Minervam faceret inſuperabilem & invictam, & ideo exprimitur ea in tot variis lapidibus, ſculpturis, marmoribus, ſtatuis antiquis in thorace & clypeo, utpote quæ quaſi favorabile amuletum geſtaretur, quo obſtupeſaceret & audaciam demeret aggreſſoribus, averruncans pericula omnia & mala. Quapropter Meduſa, præter inſcriptionem *Providentiæ*, habuit quoque alteram *Salutis*: ut ſane conſpicitur egregia ſculptura in jaſpide rubra penes Clariſſ. Rondeninios, cum capite in extremis alato & crinito ſerpentibus, ut eſt proprium Gorgonis, & literæ Græcæ CωCoC videntur mihi ſignificare Σῶζον, derivatæ ab σώζω *ſalvo*, & hæc eſt Meduſa, non vero ſalus.

4. ISIS ET SERAPIS.

Duo capita, quæ ſe aſpiciunt, exhibent Iſin & Serapin, qui ex opinione Ægyptiorum habiti pro ſole & luna. Alter in vertice habet calathum fœcunditatis, altera frondes perſeæ, quod ſymbolum ſilentii ac veritatis, quod ſatis demonſtratum eſt in parte prima, quum agebatur de eorum imaginibus num. 1 & 68. Tantum hoc loco id obſervari meretur, quod tunc neglectum eſt, inſtrumentum vicinum Iſidis pectori eſſe ſiſtrum, quod melius in prima imagine exprimitur. Etiam obſervamus, formas horum numinum & Harpocratis geri ſolitas in annulis, tanquam amuleta vel phylacteria, quippe quum exiſtimarentur ſervatores & benefici, & ab dominio harum ſtellarum & influxuum contineri ac ſervari univerſam naturam.

5. HERCULES ET CERBERUS.

Ultima Herculis ærumna fuit tartarus, nempe deſcendere illuc & educere in lucem ligatum Cerberum, prout deſcribit Seneca in tragædia Hercule Furente.

Tunc gravia monſtri colla permulcens manu
Adamante texto vincit: oblitus ſui
Cuſtos opaci pergivil regni canis.

Arbor, quæ eſt propter hunc heroa, videtur ſignificare aliam ejus ærumnam, nempe ob poma aurea Heſperidum. De Cerbero dicetur aliud quid in proxima imagine Orphei. Sed annotatu dignum eſt, ærumnas Herculis inveniri frequenter inciſas ſculpturis & gemmis, quum is Deus propter vires ſuas eſſet fere tutelaris athletarum, qui velut inſigne geſtabant eum in annulis, ut ſic faveret ipſis ad impetrandam palmam: quoniam is inſtituit ludos Olympicos, cucurrit in ſtadio, ſuperavit Antæum lucta, ita ubique relinquens glorioſa roboris ſui monumenta.

6. HERCULES VICTUS AB AMORE.

Poetæ antiqui ſignificaturi vim Amoris in univerſa rerum natura, ſtatuerunt eum victorem non modo hominum, ſed pariter heroum ac Deorum. In hac ſculptura videmus Herculem, qui in locum oneris Atlantici, humeris portat Amorem, qui magis eum gravat, quam cœleſtes ſphæræ, eumq; in triumphum ducit manibus in tergo ligatis ad modum captivi ſervi, effin-

gens

gens ita tropæum per clavam & exuvias leonis. Unde ille, qui tot feras vicit ac monſtra, & qui domari affligique ira Junonis aut duris Euryſthei imperiis non poterat, ſubjugatur & vincitur ab ipſo Amore, ut ei exprobrat Deianira apud Ovidium.

Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hoſtis,
Non potuit Juno vincere, vincit Amor.

Talem vero eum finxerunt ſoli voluptatis ſectatores, quum alium eum facerent cultores virtutis Symbolum aut nota literæ decuſſatæ vel transfixæ x, expreſſa in circulo inter clavam & Leonis exuuias, videtur in ſe continere obſcurum ænigma, quod tamen ſignificare poſſet aliquod nomen, ut in aliis raris characteribus & in hac ipſa litera x eſt obſervatum. Hæc nota vel decuſſis invenitur inter hieroglyphica obeliſcorum, atque etiam in aliis Herculis imaginibus occurrit ob certam quandam convenientiam, qualis exhibetur ab Jo. Baptiſta Caſalio in libro de veteribus Chriſtianorum ritibus, ubi eſt parvulus Hermeraclides, aut Hercules terminalis cum ſpolio leonis in vertice, & inferius notata eſt litera x, quæ exponitur ſymbolum ſalutis. Auctor hujus gemmæ ſectator voluptatis videtur voluiſſe per ſymbolum ſignificare vim & potentiam Amoris ſuper ipſam virtutem, cujus idea fuit exiſtimatus Hercules, ducendo illum ſic vinctum. Numerus denarius præ omnibus aliis apud Pythagoricos honorabatur, quia continere in ſe videbatur omnes perfectiones. Sic harmonia virtutis intel-

tellecta fuit in decachordo, quod complectitur omnes harmonicas proportiones; cujus influxio in mundum colligitur ex circulo, qui tanquam centrum illic notatur: aut ſit æternitas ipſius virtutis, quæ continue ſe vertit æquabiliter cum orbibus cœli ac ſphæris. Sed ſi quis judicabit illud ſignum eſſe potius rotam, ut demonſtrata fuit rota ſolaris & ejus perpetuus circuitus & motus in priore libri hujus parte in imagine Canopi & Sphingis, poſſemus etiam dicere, Herculem eſſe eundem ſoli, & duodecim ejus labores referri ad duodecim ſigna Zodiaci, per quæ is tranſcurrit ex doctrina Orphei & Porphyrii.

7. VICTORIA.

Mulier alata, quæ proſtratum taurum una tenet manu, altera vero cultellum ad feriendum eum, prorſus non pertinet ad ſuperſtitioſas cærimonias Dei Mithræ, ut videbimus num. 23, ſed exhibet Victoriam, & alludit ad ſacrificia exſolvendis votis poſt hoſtes victos. Non diſſimile quid occurrit in numiſmate Auguſti argenteo cum inſcriptione ARMENIA CAPTA. Etiam vidimus aliquot tales Victorias fictas in tegulis coctorum laterum, extractis ex Romæ ruderibus, in quibus amplius etiam exprimitur, nempe ara ſacrificii, & ſunt illæ artificioſiſſime elaboratæ, qualis etiam eſt hæc in cryſtallo ſculpta.

8. ORPHEUS.

Non tantum montes, ſilvæ & ſæviſſimæ feræ accedebant tractæ ab Orpheo per dulcedinem cantus, ſed

ſed etiam potuit hic placare Cerberum ad portam inferni, degreſſurus ad mitigandum Plutonem, ut caram ſuam Eurydicen reduceret in vitam, ut finxerunt poetæ in honorem poëſios. Unde Horatius ſic celebrat Orphei teſtudinem.

Tu potes tigres comiteſque ſilvas
Ducere, & rivos celeres morari;
Ceſſit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter ſanieſque manet
Ore trilingui.

Horatius & Virgilius depingunt hunc canem trifaucem cum coma ſerpentina, quæ non apparet in hac imagine, nec etiam in priore imagine Herculis. Sed obſervandus eſt Orpheus totus nudus & ſic fictus ad morem heroum cum vinculo circa crines, aut etiam quod hic habitus ita conveniebat deſcenſui ejus ad regnum umbrarum, quo ille profectus eſt exoneratus omnibus exuviis, præterquam mortalitatis. Faſcia autem vel diadema, quod grandis hic poëta geſtat in capite in typum honoris & divinitatis, fuit quoque attributum Homero, Pindaro & aliis poëtis ac philoſophis, ut apparet in eorum ſtatuis.

9. APOLLO ET MARSYAS.

Hæc imago non modo notabilis eſt ob fabulam Marſyæ ligati ad truncum, ut excorietur, quo ſupplicio

plicio affectus fingitur, propterea quod certare & comparare ſe Apollini voluit cantu; ſed quod ſub ipſius Apollinis forma exhibetur Nero citharœdus, qui ſic venditabat ſuam muſicam, geſtiebatque laudari ob victorias cantu reportatas: unde is non ſolum Romæ in ſcena, ſed in Græciam quoque profectus eſt ad quærendas coronas in ludorum publicorum ſolennitatibus, jubens erigi ſibi ſtatuas habitu citharœdi, in quo, etiam cum cithara in manibus, videmus eum in numiſmatibus, quæ ille cudi fecit, ut narrat Suetonius. Etiam adſuerat Nero fingere heroas & deos ad ſuam effigiem, ut ipſe ille auctor ſcribit: *Item Heroidum & Dearum perſonis effictis ad ſimilitudinem oris ſui*; qualem nunc videmus in forma Apollinis, cui eum comparavit Seneca ob præſtantiam canendi, inducens eundem Deum ſic illi loquentem.

Ille mihi ſimilis vultu, ſimiliſque decore,
Nec cantu nec voce minor.

Eſt etiam ad truncum ſuſpenſa duplex Marſyæ tibia in modum tropæi; & ex ſedili pendet perſona Sileni, utpote ipſo Marſya hic exhibito tanquam Sileno cum cauda, non tanquam ſatyro, qualis occurrit in ſtatuis, pro variis poetarum & ſculptorum fictionibus. Ante pedes Apollinis puer uno genu ſe demittit in terram, cui Deus porrigit cultellum vel ſtylum ad detrahendam ligato Marſyæ pellem. Neque ſane dubito, quin Romæ in hortis Sereniſſimi Magni Ducis, ſtatua hujus ſimiliter uno genu ingeniculantis, velut apparantis mucronem cultelli in cote, ſit facta ob eandem

eandem cauſam effectumque reſpicientis & exſpectantis mandatum Apollinis, qui in alia ſtatua exhiberi debebat, ut conſpicitur alia Marſyæ ligati in iiſdem hortis. Gorlæus in dactyliotheca ponit achaten ſardonycem ſculptum ab duabus partibus: in una ſunt duo capita unum modo latus ſui oſtendentia, Nero & Agrippina mater ejus, addita ante ſtella, ab tergo lyra: in altera eſt cœlatum idem hoc ſigillum Marſyæ & Apollinis in ſimilitudine Neronis juvenis, facta alluſione ad citatos Senecæ verſus. Non diſſimile eſt aliud ſigillum prolatum ab Guil. Choulio in libro de religione Romanorum, cum literis circa: NERO. CLAUDIUS. CAESAR. AVGVSTVS. GERMANICVS. P. MAX. TR. P. IMP. P. P. quæ tamen literæ ut ſunt hodiernæ & tractæ ex numiſmatibus Neronis, ſic me cogunt dubitare de ſinceritate illius ſculpturæ. Sed hoc vere antiquum Neronianum ſigillum ſculptum in rubra jaſpide, mihi ſubminiſtratum fuit ab incomparabili benignitate Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Camilli Maximi Patriarchæ Hieroſolymitani, & Clerici Cameræ Apoſtolicæ, cujus merito, præter tenue id, quod protuli in parte prima, etiam vereor ne nunc quoque impar ſim, quoniam ille digniſſimus Prælatus animum poſſidens & ingenium ornatum locupletiſſima virtutis & ſcientiarum ſupellectile, emicat & ſplendet velut maximum lumen hujus aulæ, & acclamationibus publicis undique fruitur.

10. CITHARISTRIA.

Eximia hujus ſculpturæ gratia, quamvis in maſſa vitrea & non in lapide duro, facit eam notabilem, ut

& nomen excellentiſſimi artificis Oniſæ, cum literis ΟΝΗϹΑϹ ΕΠΟΙϹ, hoc eſt, *Oneſas fecit.* Sane vidi duo talia exempla in ſardio cum cithariſtria, eodem habitu, quorum unius ectypum in ſulphure habeo penes me. Tertium conſpicitur impreſſum in Dactyliotheca Abr. Gorlæi in onyce num. 39 ſecundæ partis, ubi in locum figuræ nudæ ſupra pilam vel monumentum exhibetur Victoria, quæ in altum elevat coronam ad coronandam illam cithariſtriam, ut primam in cantu & vincentem. Sed qualecunque ſit illud Gorlæi ſigillum, certum eſt in hoc archetypo cum nomine artificis & in duobus aliis non eſſe Victoriam ſuper illam baſin; ſed Heros eſt nudus cum galea ex uſu Græcorum, qui ſolebant erigere ſtatuas tales & monumenta heroica, ut ex multis locis deprehenditur apud Pauſaniam: & videtur cithariſtria canere laudes alicujus herois ad monumentum ejus. Eadem conſuetudo colligitur ex Homero in Odyſſea, quum fingit Muſas cantantes ad ſepulcrum Achillis, unde Pindarus

Citharæ imperantes hymni
Quem Deum, quem heroa,
Quem hominem ſonabimus?

Ad Pindari imitationem Horatius oden ſuam incipit:

Quem virum, aut heroa lyra vel acri
Tibia ſumis celebrare Clio?
Quem Deum?

Sed præter hanc conſuetudinem invenio apud Pauſaniam,

niam, Spartam, unde civitati Spartæ nomen eſt datum, formari mulierem, quæ pulſabat lyram, & ejus ſtatuam videri potuiſſe Amyclis, quæ forſitan poſſet exhiberi in hac imagine cum heroica ſtatua mariti ſui Lacedæmonis, qui nomen dedit Lacedæmoniis, & cujus heroicum ſepulcrum erat Therapnis. Cæterum Spartani adeo delectati ſunt ſonitu lyræ, ut in bellis ea uſi ſint vice tubæ vel tympani. Similis cithariſtria vel lyriſta conſpicitur in nummis Lesbi, & creditur eſſe poëtria Sappho, inventrix plectri & carminis Sapphici.

11. MERCURIUS CUM ARIETE.

In agro Corinthiaco, ut memorat Pauſanias, erat ſtatua ænea Mercurii ſedentis, cui prope aderat aries, quia is Deus ſupra omnes alios credebatur cuſtodire & augere greges & armenta. Idem Pauſanias refert verſus Homeri ex Iliade, qui deſcribunt Phorbantem Ilionei patrem pecoris ditiſſimum, quia præter cæteros Trojanos gratus erat Mercurio, quorum hæc eſt verſio,

Hic tibi natus erat pecoris ditiſſime Phorbas,
Quem ſibi præ cunctis carum Cyllenia proles
Ditarat Teucris.

Hic Mercurii cultus forſan exortus inde quod eſſet Deus opum, quæ antiquiſſimis temporibus conſiſtebant in pecoribus, unde apud Romanos quoque pecunia appellata eſt, & cum hac nota nummi primum cuſi ſunt ab Servio Tullio.

In priore parte harum gemmarum num. 17 occurrit ſardius cum ariete & duabus frumenti ariſtis, & in annotationibus dictum eſt, hunc fuiſſe arietem Mercurii, qui tutelaris Deus armentorum ideo, quia etiam ſpicæ vel ariſtæ eidem Deo ſacræ. Habitus fuit Mercurius idem ſoli, qui in ſigno arietis operatur in mundo vim caloris, prout diximus ex auctoritate Martiani Capellæ.

12. AESCULAPIUS.

In hac imagine exhibentur Dii medici, ab antiquis agniti Dei cuſtodes ſalutis. Ab dextra conſpicitur Æſculapius in ſolito cultu, innixus baculo cui ſerpens circumvolvitur, ad ſiniſtram Hygia vel Salus, illius credita filia: in medio parvulus Teleſphorus Deus reſtituendæ valetudinis, ſic appellatus τελεσφόρος ab confirmanda ea poſt morbum, infirmis pleniſſimum robur reddens ac priſtinum vigorem. Hoc modo tria iſta numina depingi ſolebant, ut colligitur ex Pauſania, ex Ariſtide, ex numiſmatibus & inſcriptionibus. Poculum, quod Hygia manu tenet, appellabatur ὑγεία, vas ſalutis, apud Pollucem, & apud Athenæum μετάνιπτρον, quæ erat res ſacra, tanquam crater Jovis. Teleſphorus tegit verticem ſuum pileolo, quod dicebatur *bardocucullus*. Corona laurea, quæ ſuperius apparet, ut opinor, fuit dedicata huic Deo conſervatori, qui juxta Feſtum Pompejum coronabatur lauro, quoniam hæc idonea erat multis remediis; modo non ſit præmium ludorum quinquennalium, qui celebrabantur Æſculapio Epidauri, ubi credebatur eſſe natus. Literæ CYZETE ME pro CΩZETE

ME

me notant *ſervate me*, aut *date mihi vitam*, ab σώζειν *ſervare*, quæ erat formula precum ad hos Deos ad impetrandam ſanitatem.

13. SACRIFICIUM PRIAPI.

In hoc ſacrificio continetur mixta forma Priapi & Bacchi portantis thyrſum in humero, & ſic colebatur Priapus in urbe Lampſaco, credentibus Lampſacenis hunc ipſorum Deum eſſe eundem Baccho, ut narrat Athenæus. *Magno in honore habetur Priapus Lampſaci, quia ex epitheto idem eſt & Dionyſus, ſic dictus ut triumphus & dithyrambus.* In ſolennitate Dionyſiaca Ptolomæi Priapus adſiſtebat Baccho coronato auro & hedera in curru: & in alio curru vehebatur thyrſus, in alio phallus: & id ſæpe conſpicitur in myſteriis Bacchi, ſic ut noſter typus vocari poſſit *Bacchophallicus*: quumque alter eſſet Deus hortorum, alter vindemiarum, adorabantur ab ruſticis, qui ſacrabant eis poma & uvas, ut apparet hic eos ſacrificare in ara rudi & agreſti. Illa vero, quæ cum pomis in caniſtro portat veretra vel phallos, refert conſuetudinem conſecrandi Priapo has obſcænas figuras eo modo, ut ſolebant mulieres.

Obſcænas rigido Deo tabellas
Ducens ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage.

Et ſicut ſolebant poma ex ceris ficta offerre pro veris ac naturalibus, ſic ex eadem cera aut creta aut alia materia fingebant obſcænas has figuras, quales nunc videntur.

 Lætus

Lætus Ariſtagoras natis bene villicus uvis
De cera facta dat tibi poma Deus.
At tu, ſacrati contentus imagine pomi
Fac veros fructus ille, Priape, ferat.

Præclarus hic varius lapis electus eſt ex gemmis Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Viri Lælii Urſini, Principis Nerulæ, qui dignatus fuit eum donare huic libro, quem ego hic nomini ejus conſecro, unde jam quoque in parte priore honorem mihi mutuatus ſum.

14. BACCHANTES.

In hoc ſigillo exhibentur bacchantes ſaltatores, armati, & cum perſonis ante vultum, imitantes reditum Bacchi ex Indis, quo illum ſequuti fuerunt Corybantes & armata multitudo. Primus ſuper humerum gerit ſocium, & manu ſubrigit ejus frontem caputque ebrietate labens. Secundus in humeris gerit puerum nudum, qui tergo ejus inſultat bracchiiscollum tenentibus. Fieri non poteſt, ut ulla dubitatio oriatur, quin tres illæ priores figuræ non ſint larvatæ eodem larvæ genere, galea & lorica & ratione ſculpturæ præferentibus modum Ægyptium; atque ita exprimuntur antiquiſſimæ cerimoniæ Bacchi, ab Ægyptiis profectæ ad Græcos & Romanos. In vetuſto marmore, quod exſtat in palatio Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Patriarchæ Camilli Maximi, ſunt ſculptæ quatuor bacchantes fœminæ ad eundem Ægyptium modum, quæ ſibi præbent manus ad ſaltandum in habitu ſimili, ex quibus prima vultum ſibi operit larva barbata prorſus

ſus ad hanc noſtram conveniente. In prima parte num. 158 habuimus ſardium cum inſculpto milite Romano, qui in humero gerit alium militem mortuum cum titulo CARITAS MILITARIS; ille videtur ad hanc bacchantium imaginem pertinere.

15. VENUS.

Hic eximius varius lapis tum propter artem, tum propter abditum ſenſum in figura Veneris pretioſiſſimus videtur, ſervaturque inter gemmas Eminentiſſimi Principis Cardinalis Virgilii Vrſini. Sed in hoc nihil mihi reſiduum fecit erudita explicatio Bartolomei Ginii ſummo huic viro ab ſecretis; qui quum ſit Muſarum candidatus, in ætate ſua etiam juvenili ab eiſdem accipit ſuffragium ingenii ad claritatem nominis ſui. Itaque cujus doni ille me participem fecit, id hîc collocandum putavi. Si quis in unum colligere vellet omnia ea, quæ ab myſtica antiquitate de Venere ſunt ſcripta, dubium non eſt, quin brevi videret repletum non exiguum volumen; quoniam ſive vertatur oculus ad fabuloſas poetarum inventiones, ſive conſiderentur varii gentium cultus, exiſtit celeberrima & clariſſima; adeo ut etiam abditiſſima philoſophiæ ipſius arcana non tacuerint de ea. Mihi autem non eſt animus hanc rem ſuſcipere, tanto magis, quod hic ſit alienus locus. Sed ſufficiet nunc delibaſſe quaſdam eruditæ antiquitatis partes, relictis aliis multis, quarum ope explanetur aliquo modo ſenſus nobiliſſimi hujus varii lapidis. Venus culta fuit, ut Dea amorum; qui licet infiniti numero habiti fuerint, ut monſtrat Statius Epithal. Stellæ & Viol.

Ful-

Fulcra toroſque Deæ tenerum premit agmen
Amorum ,

& Claudianus de nuptiis Hon. & Mar.

Mille pharetrati ludunt in margine fratres
Ore pares , ævo ſimiles , gens mollis Amorum ;

Nihilominus reliqui omnes ſunt filii Nympharum, at duo ſoli Veneris, exhibiti per duos puſiones, qui conſpiciuntur in hoc vario lapide. Primus ex ea & Mercurio natus, appellatusque Cupido, Deus amandi. Secundus ex Marte & nominatus Anteros, numen, ut quidam auctores putant, amori contrarium, licet alii velint eſſe mutui amoris Deum. Unde ab Ovidio in Faſtis Venus appellatur *geminorum mater amorum*, & Seneca Hippol.

Diva non miti generata ponto ,
Quam vocat matrem geminus Cupido.

Veneri adſignatas eſſe ſagittas, non eſt novum. Mihi tamen videtur requirere hoc ipſa elegantia, ut myſterium numeri earum inveſtigem: quippe ſi dicerentur eſſe ſolum duæ, dici poſſet eas eſſe, quarum meminit Ovidius in primo libro Metamorphoſeon, ex quibus una aurea conciliet benevolentiam & affectum, altera ex plumbo cauſetur faſtidium & contemptum.

Deque ſagittifera promit duo tela pharetra
Diverſorum operum : fugat hoc , facit illud
amorem ,
Quod facit , auratum eſt & cuſpide fulget acuta :
Quod fugat , obtuſum eſt , & habet ſub arundine
plumbum.

Sed

Sed quum ſint tria ſpicula, hoc eorum numero videtur mihi explicari ſententia Platonis, qui cenſet tria genera Amorum reperiri: *Unus divinus cum incorrupta mente & virtutis ratione conveniens. Alter degeneris animi & corruptiſſimæ voluptatis. Tertius ex utroque permixtus.* Primus rationis proprius, occupatus in honeſto, & univerſus purus, bonus & plenus dulcedine propter poſſeſſionem illius boni, unde maxime perfectus fit animus humanus. Secundus huic contrarius, & proprius ſenſuum, id unum agit ut nanciſcatur id, quod effrenato cum impetu deſiderat: unde fit impurus & pleniſſimus infinitarum amaritudinum, ſequuntur eum varii dolores & jacturæ & ſuper omnia pudor ac pœnitentia. Tertius eſt Amor ille, qui medius velut inter horum duorum naturas intercedens, nec ſic declinat ad honeſtum, ut penitus excludat volupe; nec ſic dominari in ſe patitur rationem, ut prorſus ſenſui deneget ſuas voluptates: ita ut hoc modo mixtus producat operas cauſis ſuis congruas: det gaudium & dolorem, riſum & luctum, dulce & amarum, prout connexus eſt vel rationi vel ſenſui. Omne hoc ingenioſe probatur ab Claudiano, qui ſub poetica allegoria proferens hanc Platonis opinionem, ſcribit in poematio de nuptiis Honorii & Mariæ, quaſi in horto Veneris

Labuntur gemini fontes, hic dulcis, amarus
Alter & infuſis corrumpit mella venenis.
Unde Cupidineas armavit fama ſagittas.

Ita ut ſi ſagittæ amorum temperentur in his fontibus liquo-

liquorum dulcis, amari & mixti, prout oſtendit clare verſus iſte poſtremus, liquidiſſima ratiocinatione ſequatur, Veneris ſagittas eſſe trium generum (plane ut conſpicitur in hoc vario lapide) ex quibus deinde unaquæque in animos inſtillat & fundit cum affectibus amoris eas qualitates, quas ipſæ ex eo liquore, cui fuerunt intinctæ, & unde ipſis aliquid adfuſum eſt, adſumpſerunt. Stat autem ſiniſtra manu innitens palo, circa quem volvitur vitis onerata uvis; dextra autem monſtrans ſagittas: innuere volens Venerem caſuram, niſi Bacchus eam ſuffulciret; neque fore ut poſſet expedire arma ſua, niſi hic ſubminiſtraret vim vigoremque, quoniam *Vina parant animos Veneri.* Itaque etiam Cupido extendit manus ad colligendas uvas, quia vinum, quod efficit ſpiritus vividiores & membra vegetiora, ex opinione Achillis Tatii lib. 2 eſt *amoris pabulum.* Præterea Venus tenet ſpicas, quia frumentum illi immolabatur, cujus cauſam dat Suidas, *quia elixum frumentum excitat ad Venerem.* Vel etiam nuditatem ejus, ſpicæ & uvæ ſignificant, quippe *ſine Cerere & Libero friget Venus.* Sed ut tranſeamus ad nobiliores hujus Deæ contemplationes, ſpicæ & vitis repleta uvis demonſtrant plane Venerem eſſe eandem Naturæ producenti & conſervanti res ſingulas. Apulejus lib. 2. *En adſum tuis commota, Luci, precibus rerum Natura parens.* Et mox. *Me fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem appellant.* Etiam ab Lucretio hæc eadem conſiderata fuit, quaſi eſſet poteſtas efficacior quam natura.

Ænea-

Æneadum genitrix, hominum divûmque voluptas,
Alma Venus.

& ſtatim.

Quæ quoniam rerum Naturam ſola gubernas.

Sit igitur Venus aut Mens gubernans naturam, aut numen quoddam velut idem ipſi Naturæ; conſtat ſatis eam per omnia & in omnia diffundere ſuam vim, & ſicut loquitur citatus ſtatim auctor

per maria & montes fluvioſque rapaces
Frondiferaſque domos avium, campoſque virentes
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficit, ut cupide generatim ſecla propagent.

Quoniam vero ad hanc propagationem rerum, præter cætera præcipue utitur Sole & Luna, velut primariis inſtrumentis, adjuvante eam altero per calorem, altera per humorem; hinc eſt, ut duo illi planetæ adumbrentur per uvas & ſpicas, & Sol intelligatur per Bacchum, Luna per Cererem, quo modo colligit Macrobius, qui large diſſerit de horum Deorum naturis, & Virgilius in Georgicis, quum invocans Solem ac Lunam non aliis appellationibus eos afficit, quam Bacchi & Cereris,

Vos o clariſſima mundi
Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum,
Liber & alma Ceres.

Porro fingitur Venus corpore juvenili, ad notandum fervorem ac promptitudinem agendi, quæ ineſt na-

turæ ad renovationem & propagationem individuorum, quum juventus ſit ætas ſupra reliquas idonea ad generandum. Etiam nuda, quoniam tunc iſta Dea apparet formoſior, quum non eſt tecta, & quum humanus intellectus ope contemplationis tollit quaſi velamentum corpori bene ab natura fabricato, hoc eſt, ſe jungit per ſermocinandi interventum cognitioni cauſarum occultarum. Tenet inſuper manu ſpicas & uvas, ut indicet duas tempeſtates æſtatem & autumnum, in quibus videtur plus, quam in aliis hæc magna Mater occupari ad munera ſua generi humano effundenda. Ad has conſiderationes me duxit mixta hujus Deæ imago. Nihilominus confido fore, ut pulchritudo ejus inveniat novum Parin, non tam corporis judicem, ſed ſpectatorem melioris ac beneficæ formæ.

16. VENUS MARINA.

Venus inſidens capræ marinæ, velociter currit per mare, ſublevans dextram inque ea ramum myrteum. Prope ſequitur Amor in aquis, ſtimulat & impellit capram ad curſum, alludens ad Venerem, quæ in omnibus partibus capricorni delectatur amoribus amatque jocos ac delicias. Cenſerem quoque hanc eſſe unam ex nymphis, matrem Amorum, ſicut videtur placere Philoſtrato eſſe earum filios: ac Nereides in variis monſtris marinis, tigribus, leonibus, tauris, arietibus & capris conſpiciuntur in antiquis marmoribus fictæ ab ſculptoribus, & deſcriptæ ab poetis, unde Statius:

Nec

Nec non & variis vectæ Nereides ibant
Audito rumore feris: hanc piſce volutam
Sublevat oceani monſtrum Tarteſſia tigris,
Hanc timor Ægæi rupturus fronte carinas
Trux aries, hæc cæruleæ ſuſpenſa leænæ
Innatat, hæc viridem trahitur complexa juvencum.

Claudianus inducit unum modo Amorem filium Veneris, qui ſagittis petit Deos regeſque, vultque, ut alii nati ex nymphis feriant vulgus plebejum: ſimile indicabimus numero 20 in imagine Geniorum. Sic Nymphæ & Deæ maris & ipſa Venus inſidentes Tritonibus & marinis monſtris ſculpi ſolebant, ex opinione eorum, qui principium rerum ſtatuebant humorem. Valde vellem, ut affirmare poſſem, hac imagine exhiberi capricornum cum Amalthea, ab Jove inter ſtellas relata propter nutrimenta.

17. NEREIDES.

In proxima imagine ſatis dictum eſt de Nymphis & Nereiſin, ita ut nunc nil niſi laudanda ſit præſtantia ſculpturæ.

18. HERMAPHRODITUS.

Hermaphroditus jacens fingitur ad ſimilitudinem Veneris matris ſuæ cum Amoribus, quorum unus pulſat lyram, alter inflat calamos ſyringis, tertius cum ventilabro concitat auras & auget ſomnum. Quanquam in illis primis & puris Romanorum moribus Hermaphroditi habiti fuerint pro monſtris, &

inter prodigia abjecti, tamen poſtea locum acceperunt inter delicias, ut ſcribit Plinius, poſt admiſſa Romam vitia Aſiaticorum & Græcorum, qui ſtatuas inde & imagines fabricarunt. Exſtat epigramma Philippi in ſtatuam Hermaphroditi, quæ erat in balneo, portans in nomine & in corpore duplicem naturam Mercurii & Veneris parentum ſuorum, in hanc ſententiam.

Viris Mercurius ſum, mulieribus vero Venus videor,
Utriuſque enim fero ſymbola mihi parentis.
Propterea non abſurde me Hermaphroditum poſuere
Viris & mulieribus communi lavacro filium ambiguum.

Alia ſtatua marmorea Hermaphroditi ad vivum & delicatum facta videri poteſt Romæ in villa Borgeſiorum, jacetque incurvato pectore & capite ſuper collecta brachia, revelans humeros, nates, mammas, ac univerſo præterea corpore nudo, ſed & neutra ex naturis abſcondita.

19. LEDA.

Captus Jupiter amore Ledæ, conjugis Tyndarei Laconum regis, ad potiendum ea, vertit ſe in cygnum, & ſic ludens cum illa fruitus eſt amore, ut notum ex fabulis, & hæc imago demonſtrat, velut exprimens ſententiam ſequentis diſtichi.

Aſpice; Leda Jovem ficta ſub imagine cygni
In gremio falſam credula fovit avem.

La-

Lapis, ex quo pulchrum hoc ectypum hauſtum eſt, cuſtoditur inter gemmas Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Flavii Urſini Ducis Bracciani, qui fulget non modo luce & altitudine natalium, ſed etiam variis ſimul ornamentis nobiliſſimi ſui ingenii. Unde huic labori pretium extenditur ex pluribus variis lapidibus, petitis ex divite illius dactyliotheca, excellentiſſimis argumento & ſculptura, quorum dignatus eſt mihi indulgere uſum.

20. GENII VENATIO.

In hac ſculptura exhibetur luſus venationis Amorum, qui exſtimulant canes in duos cervos, vulpem & aprum. Similes luſus infantium alatorum ſculpti ſunt in vaſibus & marmoribus antiquis, non modo illis, quæ pertinent ad Venerem & Bacchum & Nymphas, ſed ad luctas, venationes, curſus navium, bigarumque & quadrigarum in circo, quorum aliqua profert Panuinius in libro de ludis circenſibus. Sed & ſine conſideratione horum præbetur his aliqua lux ab Martiale in epigrammate, quod inſcripſit de ludo puerorum cum juvencis: unde colligitur luſus tales puerorum fuiſſe in uſu, eoſque cucurriſſe in circo ſuper tauros manſuefactos ad hoc ab ferarum dominis, qui domabant tigres, leones, pantheras, inſtituebantque ut traherent currus, in quibus videmus aurigas eſſe pueros ſic ſculptos in habitu Amorum. Hæc contemplatio poſſet in hac noſtra imagine prævalere, niſi aliter Philoſtratus perſuaderet in elegantiſſima illa Amorum pictura, jocos eorum referens

ad

ad ſenſum naturalem, & concludens varios eſſe genios præpoſitos naturæ humanæ in omnibus affectibus, ut declarabitur in proxima imagine.

21. JOCUS GENII.

Joci horum puerorum delineati ſunt in pulcherrima maſſa vitrea coloris amberini, quæ exſtat in muſeo antiquitatum Jo. Petri Bellorii. In ea exprimuntur luctatores & pugiles, demonſtrantes variis modis motus tenerorum membrorum in ſtringendo ſe invicem & prehendendo brachiis, & percutiendo manibus. Sic videlicet pueri adſueſcebantur exercitiis in gymnaſio, atque adeo unus illic apparet fictus quaſi gerens officium progymnaſtæ & magiſtri, cum virga adſiſtentis illi, qui victus labitur. Similem progymnaſten vidimus in prima parte, num. 146. Præterea ſunt illic præmia victoribus poſita, unoquoque ſe incitante ad gloriam, dum alter portat coronam & palmam. Duabus pilis impoſita ſunt alia præmia, vas nimirum aliquod ex illis, quæ ſolebant dari in ſacris certaminibus Olympicis & Pythiis, & ſagitta cum arcu, donum ſane congruum Amoribus. Eſt & alius, qui ducit gyrum, & ante apparet vas non quidem productum in præmium, ſed videtur plenum liquoris, quum prope adſtet alter, qui implet poculum ad bibendum. Ludi & exercitia iſta puerorum celebrabantur Olympiæ, inſtituta poſt ætatem Phidiæ ſculptoris, qui ſimulacrum Jovis Olympici fecit, ut annotat Pauſanias, qui etiam prodit quaſdam memorias ac ſtatuas puerorum, qui adepti fuerunt palmas vel

vel curſu vel lucta vel commiſſione cœſtuum. Hic vero ſunt expreſſi omnes nudi ad ſpeciem Amorum cum alis, forſitan ad ſignificandum genium, qui neceſſario requiritur in quocunque & quacunque diſciplina tam animi quam corporis.

Ad hanc opinionem commoveor imagine Philoſtrati non minus ſuavi & elegante, quam docta, ubi inter alios ludos depinguntur varii luctatores, & quum venit ad explicandam imaginis mentem, ait multos eſſe Amores Nympharum filios, qui regant omne mortalium genus, eoſque eſſe multos, quia multæ etiam ſunt res hominibus placentes; amorem vero cœleſtem in cœlo occupatum eſſe rebus divinis. Hi igitur ex ſententia Philoſtrati ſunt Amores & genii humani, & cum eo conſentiunt poëtæ. Quippe Silius Italicus deſcribit integrum exercitum volantem per cœlum.

Mittit ſe cælo niveis exercitus alis.

Statius quoque turbam circa lectum Veneris, quæ hanc comitetur.

Fulcra toroſque Deæ tenerum premit agmen Amorum.

Claudianus vult unum ex Venere natum, qui Deos regeſque ſagitta petat, alios autem eſſe filios Nympharum, & ab eis feriri plebem hominum per res amatas, quæ omnia cum Philoſtrato conveniunt.

Mille pharetrati ludunt in margine fratres
Ore pares, habitu ſimiles, gens mollis Amorum.

Hos Nymphæ pariunt, illum Venus aurea ſolum
Edidit, ille Deos cælumque & ſidera cornu
Temperat, & ſummos dignatur figere reges,
Hi plebem feriunt.

22. VENATIO.

In venationibus, quas Romani Imperatores exhibebant populo in ludis circenſibus, in arenam prodibant omne genus & ingens numerus ferarum, urſi, leones, tigres, elephanti, & animalia maxime peregrina, quæ vel in dies & ſeparatim ſpectaculum præbebant multa ejuſdem generis, aut univerſa ſimul confuſeque committebantur, ut conſpicitur in hac ſculptura, ubi & beſtiarii in equis. Cui rei illuſtrandæ prætermiſſis multis ſcriptorum locis, adferemus illum ſolum ex Dione de talibus ludis ab Nerone celebratis, ut ſic deſcribatur hæc imago. Exhibuit Nero ſpectaculum, in quo viri in equis magna curſus velocitate impetebant tauros, eos occidebant, & ab equitibus, ſatellitibus ipſius, haſtis tranfixi fuerunt quadringenti urſi & trecenti leones. Sculptura ipſa, quæ facta eſt in ſardio, & ex dactyliotheca Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Flavii Ducis Bracciani, triplo grandior circiter eſt, quam hæc imago, & aliquanto magis. Nec mirum videri debet, quod in ea conſpiciatur arbor; quoniam circus maximus etiam arboribus ornabatur, ut illic ad ſpeciem ſilvæ venatio ferarum inſtitueretur, prout legimus præcipue apud Vopiſcum in vita Probi.

13. MUTIUS SCAEVOLA.

Celeberrimum eſt Mutii Scævolæ factum, quo nobilitatum fuit nomen Romanum; cujus memoria etſi in prima parte cum ejus imagine exhibita fuerit, tamen hîc melius exprimitur ejus intrepida fortitudo coram rege Porſenna, firmiter tenentis dextram in ardentibus flammis cum ſtupore & terrore hoſtium. Hæc præclara ſculptura in agate exſtat penes Innocentium Ferrarium, qui in cognitione elegantiarum antiquarum, numiſmatum, & ſculpturarum & variorum lapidum, denique omnium deliciarum peregrinarum optime verſatur uſu multorum annorum & familiaritate doctorum hominum: quum interim ex illis nobilibus reliquiis, quæ quotidie ad eum veniunt, locupletet theſauros & muſea principum & illuſtrium hominum tam Italorum quam exterorum cum voluptate & favore omnium.

24. TRAJANUS.

In hoc præclaro vario lapide effingitur Trajanus, expugnans aliquem e populis Germaniæ, in qua provincia erat, quum adoptaretur & vocaretur ad imperium ab Nerva, cum titulo Cæſaris & Germanici. Similis figura equeſtris exhibetur in numiſmate ejus, ubi pro Germano conculcat Dacum, ad ſignificationem victoriæ Dacicæ. De moribus Germanorum refert Tacitus, eos inceſſiſſe nudos, tantum ſago ſe velantes per fibulam alligato vel etiam ſpina, ut apparet ex hac figura, quæ portat ſagum nodatum circa collum, omnibus aliis partibus nudis manentibus. Quin

etiam caput galea abſcondit; & hæc ſunt verba Taciti, loquentis de peditibus: *Nudi aut ſagulo leves, nulla cultus jactatio, ſcuta tantum lectiſſimis coloribus diſtinguunt, paucis loricæ, vix uni alterive caſſis, aut galea.* Et poſtea ſequitur: *Tegumen omnibus ſagum, fibula aut ſi deſit, ſpina conſertum.* Quod ad reliqua attinet, ex humerali equi Imperatoris, quod ex pelle factum, prodit caput tigris minacis faucibus apertis, & quaſi morſuræ. Id horridum ornamentum facit ad terrendos hoſtes & in aliis quoque exhibentur urſi vel leones. Etiam hæc pretioſa gemma benigne mihi ſuppeditata eſt ab Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Flavio Urſino, Duce Bracciano.

25. PVGNA.

Ex his alter eſt Germanorum aliquis, totus nudus & ſine ſago, quia ut refert Tacitus, *nudi aut ſagulo leves.* Figura equeſtris refert aliquem ex centurionibus Romanis.

26. GLADIATORES.

Poſtquam gladiatores occidiſſent in arena adverſarios, eos ſublevabant à terra ad fidem & teſtimonium præbendum victoriæ, oſtendebant populo, qui illis applaudebat, ut exprimitur in hac imagine victor ſublevans victum mortuumque & ſpoliatum omnibus armis, in humerum attrahens eum nudum ab terra, ubi genu connititur. Retinet modo ille ſcutum & gladium. De hoc more oſtendendi victum populo in pignus

pignus victoriæ loquitur Scholiaſtes Juvenalis ad hunc verſum ſatiræ 3

Pinnirapi cultos juvenes juveneſque laniſtæ.

Pinnirapos autem dicit laniſtas ex habitu gladiatorum, quia poſt mortem retiarii pinnam, id eſt, manicam rapit, ut oſtendat populo ſe viciſſe. Gladiatores bini committebantur, & dicebantur *gladiatorum paria.* Arma eorum erant galea, ſcutum & ſica, hoc eſt, gladiolus & brevis enſiculus. Hæc imago ducta eſt ex gemma Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Lælii Urſini Principis Nerulæ.

27. ARISTOMACHVS.

Hic omnem vitam philoſophari cupiens de natura apium, eam in obſervandis earum moribus & mirabilibus operibus conſumpſit, ſpatium LXII annorum, libroſque ſcripſit de ſtupenda earum indole & ingenio, de quo cecinit Virgilius.

Eſſe apibus partem divinæ mentis & hauſtus
Ætherios dixere.

Sic præclare & ad vivum fere videmus exprimi hunc philoſophum intentum contemplationibus apium, aſſidentem iis & fixum in ſpectandis alvearibus, ut ſolebat ille adſiduus eſſe in ſpectanda earum vita & affectu. Atque inde fuit creditum, eum captum fuiſſe earum amore. Meminit ejus Plinius & Philiſcus Thaſius, qui etiam celebratus fuit apium amator, habitans in de-

ſertis, unde etiam cognominabatur agreſtis vel ſilveſtris, ut quidem Plinius concipit indicem capitis IX libri XI hiſtoriæ naturalis de amatoribus apium. *Ne quis miretur amore earum captos Ariſtomachum Solenſem duodeſexaginta annis nihil aliud egiſſe. Philiſcum vero Thaſium in deſertis apes colentem Agrium cognominatum, qui ambo ſcripſere de his.* Idem quoque confirmant Cicero & Ælianus. Hæc ſculptura in ſardio hodie poſſidetur ab Nobiliſſimo & Humaniſſimo D. Sunderland, Pari Angliæ, qui in itinere ſuo Romam verſus cum meo ſummo honore dignabatur oculos ſuos ponere ad cognoſcendas notabiles antiquitatis reliquias, quas domi meæ ſervo & inprimis in mea dactyliotheca, unde ego non tam præclaris tanti viri moribus addictus vivo, quam admiror ingenium & eruditum ejus acumen circa res lectiſſimas & peregrinas.

28. HERACLITVS.

Heraclitus Epheſius ſemper dolebat, quoties domo exibat, & admirabatur res humanas, conſiderans veriſſime, quam unuſquiſque homo in qualicunque fortuna, ſit plenus miſeriarum & perpetua materia graviſſimorum incommodorum. Ejus opinio fuit principium mundi pendere ab igne, & calorem eſſe, qui animaret hoc univerſum ad rerum generationem; unde in luctum ejus luſimus his verſiculis.

Quid miſeram fletu comitaris, Heraclite, vitam?
Fletibus adſiduis parcere diſce tuis.

Ne

Ne lacrimis ignes extinguas ſemina rerum,
Et ſine principio cuncta repente cadant.

In altera parte hujus varii lapidis exſtat effigies Democriti.

29. DEMOCRITVS.

Democritus Abderita, contra quam Heraclitus, ridebat res humanas. Hic vivens & philoſophans in hortulo non frequentabat civitatem, ne ſtultitiam hominum videret. Quum vero audiret procellas & mutationes fortunæ vel felicis vel contrariæ, in riſum ſolvebatur, velut ob res ridiculas, quæque ſtolidis accidant, & talis nunc exhibetur. Quia autem opinio ejus fuit, mundum fuiſſe compoſitum ex infinitis atomis, ludamus etiam in riſum hujus.

Stultitiam humanæ rides, Democrite, vitæ,
Et curas hominum riſibus aſſiduis.
At riſus moderare tuos, & ſiſte parumper,
Innumeros donec dinumeres atomos.

30. ALEXANDRIA.

Figuram ſedentem in ripa fluminis opinor eſſe Genium Alexandriæ in Ægypto in habitu mulieris; innititur cubito ſuper caput Nili, una manu ſceptrum tenens, alteram deponens in panario vel calatho pleno frumenti, cum tribus eminentibus ariſtis in typum fertilitatis ejus regionis. In vertice habet pro inſigni cidarim vel ſacram mitram, cum flore loti, in humeris

meris parvam chlamyden vel humerale virgatum, quale obſervatur in figura Ægyptia Spei, uſitatæ quoque Romanis Imperatoribus in numiſmatibus. Poſt Nili caput eſt ſcorpio cæleſte ſignum, quando menſe Novembri finita inundatione, quæ operuit campos, & Ægypti regione limo pinguefacta ſemen in ipſius horoſcopo fit fæcundiſſimum. Puer, qui ſe quaſi admovet, & manum ponit ſuper panarium, ſignificat alimenta frugum vitæ neceſſaria. Et ſimile conſpicitur in figura Annonæ in nummis, nempe puer, ut prope eam pateat vas cum frumenti ſpicis. Non longe abſunt tria ædificia, quæ etſi optime referri poſſint ad tria templa conſecrata Iſidi, Oſiridi, Harpocrati, aut alteri Ægyptiorum numini, cum flore loto in culmine, qui erat ſacer: nihilominus non erit abſurdum & ab vero alienum, ſi dicamus eſſe tria horrea vel granaria Alexandriæ. In aqua apparent triremis & navis oneraria; quoniam nobilis ille portus ita ſitus eſt, ut ab latere ſeptentrionali habeat Ægyptium mare, ab meridie lacum vel Mareotin, quæ repletur ex Nilo. Memorat Strabo hunc portum opulentia ſua & opportunitate anteire omnes alios portus totius orbis, utpote idoneum maxime ad res maritimas, & ſimul commodum ad merces ex regione evehendas occaſione fluminis, & per hunc lacum multitudine & opulentia mercium alteri maritimo portui fuiſſe præpoſitum. Inſuper etiam exhibentur in hac imagine varia animalia, non tam fluviatilia & peregrina Ægypti, ſed valde communia & familiaria uſibus humanis, equus, bos, oves, cervus, cum paſtore, quibus indicantur armenta & paſcua & opulentia regionis.

Etiam

Etiam ab poſtico ſe oſtendit crocodilus, qui videtur aut ſculptus aut depictus in menſula, quod animal ſymbolum eſt Nili vel Ægypti, & ſacrum exiſtimatum Et hæc dicta ſint ob figuram Alexandriæ. Quod ſi quis per ſcorpionem velit indicari Africam, & per caput cum prolixa barba & crinibus Oceanum & mare Libycum, & frumentum aliaque ſymbola referre ad fertilitatem ipſius Africæ; non ulterius huic rei immorabor, relinquens unumquemque expoſitioni ſuæ & ſententiæ. Cæterum hæc egregia ſculptura in lapide cyaneo numeranda eſt inter pulcherrima vetuſtatis veſtigia: ego autem hic illam inſerui ad augendum gemmarum mearum ſplendorem, & ad illuminandum hoc opuſculum nomine Eminentiſſimi & Reverendiſſimi Principis Cardinalis Leopoldi Medicei, Principis, qui patrocinio ſuo excitat conſpectiora ingenia & doctiſſimas Academias non minus, quam eo, quod & ipſe generoſum ſuum animum paſcit & oblectat in ſublimioribus ſtudiis & amore antiquitatis eruditæ: ita ut maximum meum decus ſit, quod dignus habear, qui genio tam glorioſi Principis in hac re ſerviam.

31. FORTVNA ANTIOCHIAE.

ΑΛΕΞΙΤΥΧΗ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, hoc eſt, Fortuna ab malis conſervans Antiochenos. Id cognomen ſæpe attributum fuit Apollini & Herculi, Geniis & Diis ἀλεξικάκοις: quia credebant illos averruncare res noxias; ſicut alter ſagitta petit Pythonem, alter occidit feras & monſtra. Pauſanias citat Pindarum, qui

Fortunam cognominaverit φερέπολιν, tuentem civitates, legiturque apud Goltzium ΤΥΧΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ, & apud Triſtanum, ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΕΔΩΝ Bona Fortuna Terebentinorum Carthaginienſium. Cæterum Fortuna conſpicitur ea forma, qua Bupalus ſculptor ſtatuam ejus fecit Smyrnæis cum polo in vertice, & cornu Amaltheæ ad declaranda Fortunæ bona. Clavus cum globo fuit ei attributus ab illis, qui credebant eam gubernare univerſum hoc, & eo modo frequenter ſculpta occurrit in numiſmatibus & in ſtatuis, atque etiam cum clavo depingebatur Fortuna Redux. Nihilominus hæc ſculptura in heliotropio præclarior eſt & notabilior ideo, quod ab utroque latere ſculpta eſt cum ſequente imagine: ipſa autem dimidium habet magnitudinis, qua expreſſimus imaginem.

32. CIRCVLATOR.

ΕΥΤΥΧΙΑ ΜΑΡΚΕΛΛΕ ΕΙΡΗΝΗ. Bona Fortuna Marcello, Pax. Videtur hic Marcellus fuiſſe Antiochenus, & hanc teſſeram vel ſymbolum illi datum fuiſſe ab aliquo amico ejus vel amica, optante illi bonam fortunam, tutelam, pacem, ac proſperitatem. Inveniuntur gemmæ annulorum cum literis cavis & exſtantibus, cum eodem augurio bonæ fortunæ ſine ulla imagine, ſed ſolis vocabulis. Legitur in onyce literis candidis elevatis ΕΙΡΗΝΗ ΕΡΟϹ, Pax & Amor. Ejuſmodi erant annuli, qui ab amantibus donabantur in pignus amoris & fidem, de quibus elegiam commentus eſt Ovidius, quæ ſic incipit.

An-

Annule formoſæ digitum vincture puellæ,
In quo cenſendum nil niſi dantis amor.

In ejus fine:

Irrita quid voveo? parvum proficiſcere munus;
Illa datam tecum ſentiet eſſe fidem.

Hi annuli ſervabantur cum cura & quadam zelotypia, ne ab ullo unquam viderentur, ut colligitur ex Plauti Aſinaria in pactis juvenis illius,

Spectandum ne cui annulum det, neque roget.

Illos vero annulos, in quibus ſimpliciter amicis precabantur pacem & bonam fortunam, credibile eſt datos fuiſſe, quum peregre proficiſcerentur, ut ſolebant tunc felicia omnia precari; quando etiam illis dabatur ectypum faciei, ut ex Senecæ auctoritate conatur probare Tomaſinus in libro de teſſeris: *Amicos peregre abeuntibus imaginem ſuam donaſſe indicat Seneca cap.* 40, *quam ſine dubio circumferebant in annulo.* Jam igitur venienti mihi ad expoſitionem hujus figuræ videtur hic eſſe poſſe unus ex circulatoribus, quos conducebant propter manſuefactas feras ad voluptatem populi, & ad lucrum inde colligendum. De tali loquitur Apollonius Tyaneus apud Philoſtratum, inducens leonem, in quo erat anima regis Amaſios, eratque aliquis Ægyptius, qui illum monſtrabat, ducens eum ligatum, non ſecus ac manſuetiſſimum canem: unde hic leo non modo blandiebatur ſuo rectori, ſed cuicunque occurrenti. *Vir quidam leonem manſuefa-*

 ſuefa-

ſuefactum ex loro veluti canem, quocunque volebat, ducebat. Leo autem non modo ipſum, qui ſe ducebat, blandiebatur, ſed cæteris omnibus, qui obviam acceſſiſſent. Tali modo vir mercedem quærens. Nihilominus verius mihi videtur hanc imaginem exhibere quendam ex ferarum magiſtris, qui eas domabant, docileſque & idoneas reddebant ad ſe accommodandum ludis, & ad trahendas redas jugo alligatas, ut ſic oblectaretur populus in theatro: tales vero erant tigres, pardi, apri, urſi, leones, & elephanti, de quibus agit Martialis in lib. de ſpectaculis

Picto quod juga delicata collo
Pardus ſuſtinet, improbaque tigres
Indulgent patientiam flagello,
Mordent aurea quod lupata cervi,
Quod fræenis Libyci domantur urſi,
Et quantum Calydon tuliſſe fertur,
Paret purpureis aper capiſtris,
Turpes eſſeda quod trahunt biſontes,
Et molles dare juſſa quod choreas
Nigro bellua nil negat magiſtro,
Quis ſpectacula non putet Deorum?

Et in alio epigrammate de leone, cujus initium eſt,

Verbera ſecuri ſolitus leo ferre magiſtri,
Inſertamque pati blandus in ore manum.

Noſter morio vel, ſi ita volumus, magiſter urſi altera manu admovet flagellum, altera tenet eſcam, duo fruſta carnis, incitans eum verberibus & ſimul ineſcans

ac

ac ſollicitans ad ſaltandum & ludos præbendos ac ſaltus. Brachium alterum habet nudum, alterum faſciis vel cingulo coriaceo circumvolutum vel etiam ferreo ad ſe muniendum contra ungues feræ in acceſſu ad eſcam. Etiam cinctus eſt circa ſtomachum & inferiores partes tibiarum & pedes cum caligis quas vocabant reticulatas, de quibus loquitur Trebellius Pollio in Gallieno. *Caligas gemmatas annexuiſſe dicitur, cum campagos reticulos appellaret.*

33. MITHRA.

Romæ in diverſis locis reperiuntur tabulæ marmoreæ antiquæ cum inſculpto Deo Mithra Perſarum, in habitu ferientis proſtratum taurum, per quod allegorice innuitur virtus ſolis ſuper terram & fæcunditas univerſæ naturæ, quum idem ſit Deus Ægyptiorum Oſiris, qui Perſarum Mithra, ut eleganter deſcribit Statius:

ſeu te roſeum Titana vocari
Gentis Achæmeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirin
Frugiferum, ſeu Perſei ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

Dicimus igitur bovem projectum eſſe ſymbolum terræ, in quamp enetrat radio ſuo Sol, eamque fæcundat. Eſt autem ipſe Sol effictus eo modo, quo ab ipſis Perſis adorabatur ſub nomine Mithræ, & cum pileo in capite ex more ejus gentis & ſuccincta veſte, qualis deſcribitur ab Luciano in concilio Deorum. *Mithras ille Medus, qui indumento Perſico amictus ac tiara re-*

dimitus eſt. Verum Lutatius Statii interpres cenſet taurum eſſe primum cœleſte ſignum, ab ſole calcatum ac preſſum tempore verno, & per cornua taurina intelligi lucem, quam luna ab eodem ſole accipit, qui fingitur capite leonino, qualis conſpicitur in aliquo marmore. *Mithræ ſimulacrum fingebatur reluctantis tauri cornua retentare, quo ſignificabatur lunam ab eo lumen accipere, cum cœperit ab ejus radiis ſegregari. Erat enim ſol leonis vultu cum tiara, Perſico habitu, utriſque manibus bovis cornua comprimens; ſiquidem ſol principale ſignum inculcat & premit, leonem ſcilicet, ideo quod hic Deus cæteros ſui numinis & potentiæ impetu excellat, ut inter reliquas feras leo, vel quod ſit rapidum animal.* Quidquid ſit, ſane poſſunt omnia illa per taurum ſignificari & cœleſte ſignum, & luna, & terra, pariter ad generationem res concurrentes & inſervientes; unde in pulcherrimo marmore villæ Borgeſianæ in urbe Roma ex cauda bovina prodeunt foras duæ ſpicæ frumenti jam maturæ, quæ non apparent in noſtra imagine. Ergo calcat Deus Mithra & genu premit illud animal, & manu altera tenet alterum cornu, altera vero ſtringit ſicam, & percutit dorſum; quo indicare voluerunt ſolem in ſigno tauri menſe Aprili aperire gravidam terram, & calore ſuo educere & foras protrudere ſemina ad rerum proventum. Quoniam vero menſe Octobri poſt maturitatem frugum, ſole verſus ſcorpionem declinante, ſemina amiſſo vigore propter frigus concluduntur denuo ad colligendam fœcunditatem in viſceribus terræ, hic effectus ſignificatur per ſcorpionem, qui ſe adjungit genitalibus tauri, ſeque admovet virtuti fœcundæ.

cundæ. In marmore Borgeſiano perſpicue videtur ſcorpio ſupra tauri genitale membrum, & eo amplius, etiam cancer ſub teſticulis, quia in hoc ſigno menſe Junio ſol incipit ad ſimilitudinem hujus paulatim ſe removere a nobis, & virtus ſolis tempore verno in Tauro diffuſa incipit deficere in Cancro, & prorſus in ſigno ſcorpionis contrahitur ac diminuitur, de quo videndus Macrobius in Staturnalibus. Et propterea in eodem marmore ſculpta eſt ab uno latere fax, quæ ſublevatur in aerem, prope caput Tauri; ab altero latere alia fax declinat verſus terram juncta ſcorpioni. Sed ut perſequamur alia hieroglyphica & figuras in noſtra imagine expreſſas ex ritu magiæ naturalis Perſarum, cujus princeps fuit Zoroaſtres, eodem modo videmus teſtudinem poſt taurum, quæ innuit tardum motum hiemis, & canem, qui procurrit ad cruorem tauri percuſſi lambendum, eoque ſignificat alimentum animalium terreſtrium, ſicut per delphinum intelligi poſſunt aquatica. Hinc & inde recti in pedibus ſtant duo adoleſcentes pileati, quorum unus foras emittit ſemen ex genitali membro, quo notatur principium agendi, motus & forma generationis; alter una manu monſtrat vel tangit proprium ſinum apertum a veſte & nudum, per quem notatur fœmina in conceptione, concludens & fovens ſemen, eſtque principium paſſionis & materia: id quod hæc perficere nequit ſine calore, quem ab ſuperiore parte accipit, expreſſum in flamma, quam tenet alia manu in altum elata. In quibus figuris deprehenditur eſſe apud eos convenientiam aliquam inter myſteria Attidis & Mithræ, quia utraque explicabant virtutem ſolis caloremque,

remque, & conſpiciuntur nonnullæ figuræ & icunculæ Attidis cum ſinu veſtis aperto, forſan denotantes geminam ejus naturam, eaque veſtis omnino eſt huic noſtræ perſimilis, cum pileo Phrygio, tantum non ejuſdem formæ Perſico. In ſummo poſitum eſt caput ſolis radiatum, & uno latere conſpicuum, cum virga ab poſtico, qua ſolet ille equos ſuos concitare ad curſum, vectus velociſſime & calore ſuo herbas, plantas & animalia vivificans. Ex adverſo adſpicit lunam, quæ nocturno ſuo humore & incrementis humectat & influit in res omnes, temperatque ſiccitatem & calorem ſolis, unde oritur harmonia & temperatio univerſi. Sed conjunctio eorum apparet inferius in alia facie ſolis rotunda & radiata cum luna bicorni, quæ illam infra cingit, & ab Ægyptiis vocata conjunctio Iſidis & Oſiridis, hoc eſt, temperamentum naturale juſtaque & æqua conjunctio calidi & humidi. Superſtant ſeptem ſtellæ, ſeu ſunt planetæ ſive æther cum fulmine Jovis: quia cœlum ſua infuſione inſpirans terram promovet fertilitatem. Per caduceum Mercurii aer intelligitur. Sagitta notat amorem voluptatemque, quam capit in animalibus genus ſuum propagantibus, prout deſcribit Lucretius,

Denique per maria ac montes fluvioſque rapaces
Frondiferasque domos avium campoſque virenteis
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem
Efficis, ut cupide generatim ſecla propagent.

Niſi forte per ſagittam intelligitur ſagittarius, qui miſſu ſagittæ ſignificat omnium vitam ab radio ſolis pen-

pendere. Sub ſagitta eſt ſtella cum aſpide, eo modo, quo illa in Ægyptiorum hieroglyphicis effingitur, apud eos exiſtimatus Genius ſalutaris, quia anguis plenus eſt ignei ſpiritus ac fœcundi, quippe naſcens ſine ſemine renovat quotannis pellem. Adhuc inferius ponitur cornucopiæ, ad implendum ſe ex fœcunditate tempeſtatis, quæ in anno obtinet. Inſuper in aëre conſpiciuntur aquila Jovis, corvus Apollinis, qui ales ei conſecratus ob divinationem, ut adfirmant Plinius & Ælianus, & cum his haſta ad formam T, qui character tauricus vocatur etiam ſalutaris creditus & fœcundus; ſed & infra prope tauri caudam additus eſt ei clavus hamatus, qui exprimit connexionem perpetuam rerum ſuperiorum & inferiorum. Denique adeſt ramus palmæ, in cujus medio appenſum eſt cranium mortis, quoniam omne quod naſcitur & generatur, obnoxium eſt morti & corruptioni. Illa rerum omnium in mundo victoriam obtinet, ac de iis triumphat, unde Ovidius.

Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Sub his hieroglyphicis etiam conſiderari poſſunt quatuor elementa, per taurum terra, per delphinum aqua, per caduceum aer, per fulmen ignis, & per ſtellas planetæ, prout ſingulæ appropinquant ſuis ſignis. Ab poſtico hujus imaginis Mithræ in eodem lapide ſculptus eſt leo, de quo in ſequente numero.

34. LEO MITHRIACVS.

Hiç leo ſic ſculptus in averſa parte præcedentis

imaginis Mithræ, videtur per apem, quam ore tenet, alludere poſſe ad ænigma Sampſonis, memoratum a ſacris literis *e forti egreſſa eſt dulcedo.* Sic in ore Platonis, Pindari & ipſius Jovis recens nati mellificarunt apes, velut auſpicia in hoc imperii & in illo lyricæ dulcedinis. Etiam dici poſſet, hunc leonem ſic ſculptum fuiſſe amuletum commodum & felix, quia in horoſcopo ſuo is facit hominem regium & magnanimum, & hæc ipſa natura reperitur quoque in ape magnanima ſimul ac regia Quum autem hæc figura referri debeat ad ſenſum alium, dicemus convenire apem cum reliquis animalibus conſecratis Deo Mithræ, cujus profecto ſymbolum eſt leo hic ſculptus in eodem lapide heliotropio, qui portat nomen effectuſque ſolis, & propterea hic ipſe lapis frequenti in uſu erat ad vanitatem magorum, quum Mithra & Sol unus idemque Deus eſſet, diverſis nominibus adoratus ſub forma leonis. De ſole in forma leonis multa referunt Orus Apollo & Macrobius, qui eo amplius dicit, Ægyptios conſecraſſe hoc animal in Zodiaco ea parte cœli, ubi præcipue in curſu anni fervet ſol potentiſſimo fervore, vocantes leonem domicilium ſolis: & in numiſmate Caracallæ conſpicitur leo capite radiato, fulmen ore tenens pro ape, pro diverſis ſymbolis ac myſteriis. De Mithra in forma leonis loquitur Tertullianus contra Marcionem, & Porphyrius in libris de abſtinentia refert initiatos, quum participes facti eſſent myſteriorum hujus Dei, appellatos leones. *In myſteriis Mithræ communionem quam habemus cum animalibus, ſubindicare volentes per animalium nomina conſueverunt nos interdiſtinguere, adeo*

ut

ut eos, qui cum initiati participes ſunt ejusdem ſacrorum, leones vocent. In marmore Borgeſiano, cujus partem paulo ante deſcripſimus, ſuper proſtratum bovem ſculpti ſunt ſol & luna in ſuis curribus, & in medio duæ figuræ in pedibus erectæ, unaquæque involuta ſerpenti, & cum capite leonino, ut adorabatur ſol ab Heliopolitanis & Leontopolitanis. Quibus duabus figuris interpoſitæ ſunt ſeptem aræ cum totidem gladiolis ſimilibus Mithriaco, quia fortaſſis ſimul cum ſole ſacra fiebant aliis planetis ad placandos eos & faciendos benignos, ex opinione potentiæ, quam habet quiſque Deus in ſua ſtella & conſpiciendo importat bonos vel infauſtos influxus. Sic in noſtra imagine ſeptem numeramus ſtellas circumdatas orbibus Græcorum characterum, ex quibus etſi trahi nequeat aliqua ſententia, veriſimile tamen eſt eos alludere ad potentiam & beneficum illorum influxum. Hinc Damis apud Philoſtratum refert, Jarcam principem Brachmanum dediſſe Apollonio Tyaneo ſeptem annulos cum nominibus totidem ſtellarum, quos hic geſtaverit ſingulos per vices, diſtinguens eos quotidie pro appellatione iſtarum ſtellarum. Varii characteres & figuræ ſculptæ fuerunt ſub certis ſignis zodiaci vel quadraturis, & aſtrorum poſitionibus, quas promittebant ſibi fore bonas ad variarum rerum exſequutionem: unde & Plinius vanitatem magicam deteſtans refert quorundam opiniones, credentium, nomen ſolis vel lunæ inſculptum amethyſto & geſtatum in collo obſervatis quibuſdam ſolennibus eſſe valens remedium contra veneficia, grandines aliaque incommoda: idemque prodeſſe ad conſequendam gratiam

& ſe faciendum amabilem; & ſimiles effectus quoque ſperabant ab aquila & ſcarabæo, ſi ſmaragdo incideretur. Medici quidam & Aſtrologi etiam per fraudem adſeveraverunt, figuram leonis in auro ſculptam & collo ſuſpenſam tollere dolores calculi; ſiquidem certis temporibus & horis ea ſculptura facta eſſet, nempe quum ſol ingreditur in primum gradum leonis. Alexander Trallianus, medicus non obſcuri nominis affirmat, imaginem Herculis leonem ſtrangulantis valere ad eundem dolorem; quæ figura exhibita eſt in prima parte. Quod ad literas attinet, ex quibus diximus non poſſe educi aliquam ſententiam; ejus rei cauſa eſt, quod illi, qui utebantur magicis, ſolebant obnubilare mentem ſuam gryphis & ænigmatibus, unde eos Hieronymus vocat tormentum verborum, Apulejus literas ignorabiles, Lucianus barbaricas & non ſignificantes. Illi autem corrumpebant verba & ſenſus, reſolvendo & ſeparando omnes literas, ut ſic poſſent unicuique illarum dare ſingularem ſententiam ac ſignificationem, aut componendo per tranſpoſitiones & commutationes, ut huic rei quoque adſueverunt Hebræi in malo uſu cabalæ, quæ velut pars eſt magiæ. Ab his & ab Baſilidianis, ut refert Jo. Chifletius in eruditiſſimo libro de gemmis Baſilidianis, prave ſcriptum invenitur ΔΟΩΝΑΙ pro ΑΔΩΝΑΙ, & ΑΙΟ, ΙΩΑ pro ΙΑΩ, quod eſt nomen ſolis, uſurpatum in ſacris verſibus Apollinis Clarii, prout ſcribit Macrobius, & frequens in figuris ejus, qui appellatur Abraxas. Sic legi literas ΣΑΔ commutatas ordine retrogrado pro ΔΑΣ, quæ vox notat tedam vel flammam facis, quæ tres literæ ſculptæ erant in heliotropio ſub ca-

caput ſolis ab latere ſculptum, cum virga & face. Unde opinio mea eſt, globos characterum, qui circumdant ſeptem figuræ hujus ſtellas, depravate ſcriptos eſſe & pari cum tranſpoſitione, ſicut in tribus ſuperioribus ſcribitur ac repetitur ΤΕΛΚΟΝ, quod poteſt eſſe pro ΤΕΛΙΚΟΝ, hoc eſt, bonum illud, quod pertinet ad ultimum finem, poteſtque intelligi ſub eo, quod ab ſtellis petantur influxus felicitatis. Altera vox ΦΙΔΕΛΚΙ videtur pro φιλέλκι, quaſi haberet vim attrahendi amoris & amicitiæ. Sed hæc dicta ſunto non plane per veram, ſed alludentem interpretationem, proprio ſenſu relicto doctis & linguarum peritis.

35. LEO MITHRIACUS.

36. ABRAXAS.

Ab Baſilide Alexandrino Ægyptio provenerunt monſtroſæ imagines idoli ipſius Abraxas, quod ſub prodigioſis formis ſectatores ejus dederunt, intelligi volentes falſiſſime, illud eſſe potentiſſimum ad averruncanda omnia mala fortunatumque ac felicem faciendum hominem, unde id multimodis ſculptum reperitur in palis annulorum ſub hieroglyphicis & figuris Oſiridis ac Mithræ, ex ſuperſtitionibus antiquis Ægyptiorum & Perſarum, non aliud denotans quam ſolem; & unaquæque ex literis vocabuli complectitur numerum annui curſus ſolis, ut obſervat Hieronymus. Sed ad exponendam hanc imaginem dicimus, Ægyptios, ut refert Plutarchus, finxiſſe Oſi-

rin membro virili erecto, ad reſpectum virtutis generantis & fœcundantis; quoniam ex mente philoſophi, Deus & ſol generant hominem & omnes res. Deus Priapus idem exiſtimatus fuit ſoli, & Orpheus in hymno attribuit illi qualitates ſolis, ſplendentis in mundo & adferentis lucem. Membrum virile videbatur favere fæcunditati, ſolebantque pueri id geſtare appenſum collo ſub appellatione faſcini, quæ ſuperſtitiones ortum habebant ex antiquiſſimis Priapi & Bacchi cærimoniis. Etiam putabant Ægyptii ſolem eſſe eundem Priapo & Tempori, qui virtute ſua ſe demonſtraret, quæ peragrat Zodiacum & annum efficit. Talis nunc is exhibetur cum alis in humeris & pedibus in rapidiſſimo ſuo curſu, & ut ait Macrobius, pennæ attribuebantur Mercurio, ut is ornaretur natura ſolis, quippe quæ eſſet anima mundi & velox inſtar mentis. Propterea Ægyptii fingebant alatum ſimulacrum ſolis, cujus pennæ erant gemini coloris, claro altero & ſplendente, quum nempe ſol circumdat partem ſuperiorem zodiaci, altero cœruleo, quando in parte inferiori percurrit ſigna hiemalia. Abraxas dextra elevat ſceptrum cum capite upupæ, quæ avis propter quatuor colores in pennis criſtæ erat ſymbolum elementorum ac tempeſtatum: manu vero ſiniſtra tenet ſcorpionem. Refert Scaliger has ſuperſtitioſas figuras & amuleta in uſu fuiſſe apud Arabas, quibus appellata fuerunt *Taliſmans*, geſtataque in annulorum gemmis, ſculpta certis cum obſervationibus lunæ, temporum, ſignorum & aſtrorum cæleſtium poſitionis ac benefica habita, atque adeo inde promittentes ſibi ſtupendas vires contra ſer-

pen-

pentum morſus, ſcorpionum pungentes tactus, hoſtium verbera: narratque Hali Aben Rodan ſanaviſſe hominem ab ſcorpione punctum ſola hac tali figura impreſſa in grano thuris, eumque in hunc finem portaſſe illam in gemma annuli ſculptam, quum in cœlo obſervaretur illud ſignum, & coſmographum Arabem loqui de regione quadam appellata Hempts in tertio climate, & civitate ejuſdem nominis condita cum hac obſervatione, nunquam in eam introire ſerpentem vel ſcorpionem, & ſi quis deferatur uſque ad portam, ſtatim mori: id quod ſimile videtur ei, quod memorat Tzetzes in chiliadibus ſuis de Apollonio Tyaneo, eum liberaſſe Byzantium & Antiochiam ab ciconiis & veſpis, jubendo quaſdam earum ſculpi in marmoribus. Hæc figura ergo, ut videmus, una manu tenet ſcorpionem, quo indicio obſervat ejus adſcenſum & ὡροσκοπὼ, & altera transfigit & percutit utrumque femur ſtylo vel clavo longo; & hoc erat amuletum contra violentias hoſtium, quum & cultelli reperti ſint his clavis ſimiles aliaque inſtrumenta ex metallo ſignata characteribus, ſtellis ac numeris magicis. Etiam diceremus, quum ſuperſtitio hujus Abraxas ſit undiquaque ſimilis illi quæ in Mithra obtinuit, etiam illum imitari hunc in effundendo ſanguine & ſe cædendo. Illud conſtat pro certo in ſacrificiis Mithriacis ſolitos eos fingere, quaſi ſe percuterent & occiderent, ut apud Lampridium legimus in Commodo, illum non ſimulate, ſed vere intuliſſe mortem uni horum ſacrificulorum. *Sacra Mithriaca homicidio vero polluit, cum illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat*: & eodem modo idem

illc

ille Commodus præcepit, ut Bellonarius vere incideret ſibi brachium, qui ſolebant mimica & imaginaria ſibi vulnera inferre. Reſtat adhuc ut loquamur de duobus brachiis, quæ extenduntur poſt alas cum manibus, quæ pugno comprehendunt duo ſceptra vel bacula ab dextro & ſiniſtro lateribus, quæ deſignant potentiam ſolis ab ortu ad occaſum; quoniam dextra & ſiniſtra ex opinione Pythagoræ & Platonis ſignificant orientem & occidentem. Sub alatis figuræ hujus pedibus ſerpens ſe in gyrum torquet, ita ut mordeat caudam; ſolitum hieroglyphicum perpetuæ mutationis in tempore & anno. In ejus gyro includuntur quatuor animalia, cancer, canis, corvus & quartum...... Ex his primum, nempe cancer, frequens eſt in figuris ꝯ Abraxas & Mithræ, qui etſi magis conveniat naturæ lunæ quam ſolis, nihilominus ut ſtatuunt aſtronomi veteres, facit influere gratiam ac potentiam contra hoſtes, fugans eos & ob hanc rem inſculpebant annulis. Apud Platonicos deſignat natalem hominum, quia exiſtimant animas per portas Cancri ad nos delabi; ſicut per Capricornum tranſeunt illæ Deorum. Canis colebatur ab Cynopolitanis, qui ſub ejus forma adorabant Anubin & ſolem, & in eo ſculpebatur amuletum ad tutelam & virtutem militarem ex fortitudine, ut lupus erat dedicatus Marti. Corvus ſacer erat Apollini, ales auſpicatiſſimus & boni ominis, eſtque hic etiam frequentiſſimus in imaginibus Mithræ & ꝯ Abraxas.

37. CHARACTERES MAGICI.

Hi characteres ſculpti ſunt in averſo latere præceden-

cedentis gemmæ, quam deſcripſimus, & Abraxas, ex quibus quia non ſucceſſit mihi expromere ullum ſenſum, relinquimus eorum interpretationem eruditioribus, maxime quum in ſuperiore figura leonis aperuerimus difficultatem, unde iſtæ magicæ literæ prorſus non pateant intellectui.

38. MENSA SACRA AEGYPTIA.

Eam manu tenet ſacerdos, ut in ſequentibus duabus figuris. Eſt vero illa ſic particulatim ſculpta, ut melius comprehendi poſſet forma rerum, quæ in illa expoſita ſunt, de quibus num. 40

39. SACERDOS AEGYPTIUS.

De quo vide num. ſequente.

40. SACERDOS AEGYPTIUS.

Cum ſacra menſa. Figura hæc exhibetur in gemino conſpectu, ut ab omni latere pateat cum ſuis hieroglyphicis, ſimul cum ſuperiore parte ſacræ menſæ, notata num. 38, à qua incipiemus. In illa igitur conſiſtunt duæ hydriæ aut vaſa aquæ, item duo faſciculi ſpicarum frumenti, & in medio caniſtrum cum panibus vel potius pomis, & infra eſt menſura rerum liquidarum. Ab margine ipſius menſæ & a manibus ac brachiis ſacerdotis pendent frondes, & flores & animalia aquatica, & inter illa lotus Niloticus, ſex volucres ſimiles anatibus, & piſces duo. Sententia fuit Ægyptiorum ſapientium, materiam humidam fuiſſe ori-

ginem omnium rerum, ut memorat late Plutarchus in libro de Iſide & Oſiride, unde Homerus & Thales formati doctrinis Ægyptiis pronunciarunt aquam fuiſſe originem univerſi. Inſuper ſtatuebant Ægyptii, Oſirin & Nilum fuiſſe eundem Deum & principium humoris, qui commiſcens ſeſe Iſidi, quæ eſt terra, irrigatione ſua eam fœcundaret ad generandum. Hac occaſione in menſa locatæ ſunt duæ hydriæ aqua Nili ſacra repletæ, cum duobus ariſtarum faſcibus; quoniam is fluvius inundando terram Ægyptiam pinguefacit, & eſt occaſio ubertatis & materia ac vis ſeminis, eaque regio ob frumenti proventum ſit feliciſſima. Quin etiam ſacerdotes in cærimoniis ejus Dei præferri jubebant vas aquæ plenum, atque ita manifeſte in hac menſa ſubindicatur & exponitur benignitas humidi elementi & Nili, quem Patrem & Deum ipſi exiſtimabant. Lotus exſurgit ſupra aquam, quæ planta, ut vult Theophraſtus, vel herba paluſtris dedicata eſt Iſidi & Oſiridi, cujus flos in ſe & aperiendo & claudendo ſequitur motum ſolis ab ortu ad occaſum. Et hæc eſt virtus ſolis illabens in humida, præterquam quod ab eis ſacerdotibus pro uno eodemque Deo habiti ſint Sol, Oſiris & Nilus, pro diverſis eorum operationibus in generandis rebus. Quod ad piſces attinet, ſcribit Lucianus in dialogo de Aſtrologia, Ægyptios, qui colunt ſigna piſcium, alioqui non ſolitos veſci piſcibus, quia habebantur ſacri, ut qui humori adſcribebant principia naturalia. Herodotus ſcribit in Nilo naſci quædam aquatilia, quæ Ægyptii pro ſacris habeant, & certum genus piſcium, quod appelletur ſquamoſum, & quoque anguillam. Pari

modo

modo ſacerdotes Megarenſes Neptuni nullo modo edebant piſces; quia is Deus appellabatur genitor maris. Syri ſacra faciebant Neptuno Primigenio, credentes hominem natum eſſe ab humida natura, unde fiebat, ut venerarentur piſcem: & hæc ſententia placuit Anaximandro, qui ſibi imaginabatur in piſcibus fuiſſe genitos homines. Unde credere poſſumus piſces cum reliquis aquatilibus in menſa ſculptos eſſe, tanquam bonos Genios humidæ naturæ. Sacerdos nudus eſt & diſcalceatus, tantummodo coopertus femoralibus ab umbilico ad genua; & hanc veſtem opinarer appellari limum, commodam ad uſum aquæ, quia λίμνη apud Græcos ſignificat ſtagnum, & λιμνώδης humidus & herboſus, ſicut ipſa veſtis eſt virgata & videtur ex lini herbis contexta, imo etiam ſuſpicari quis poſſet hinc derivatum eſſe limum apud Romanos, quod erat ſimile veſtimentum, uſurpatum ab popa, nudo in ſacrificio: ſed diverſa eſt ejus derivatio. Cæterum noſter ſacerdos habet inſuper quoque tutulum in vertice formatum ex pennis accipitris, alitis dedicati Oſiridi ipſi, de quo nihil aliud dicimus, quia non eſt antiquus, ſed additus figuræ pro ſolito ornamento. Athanaſio Kircherio placuit hanc figuram inſerere libro de obeliſco Ægyptiaco, quem hodie videmus poſitum in area Minervæ, cenſetque piſces eſſe ſymbolum violentiæ Typhonis & furibundi impetus, & ſacerdotem ſupplicare ſupremo Naturæ genio ad arcendum ab Ægypto ſterilitatis incommodum. Nec ſane illis obviare volo, vel obſequii reſpectu, quo doctrinam ejus & merita proſequor.

 41. SE-

41. SEMIRAMIS.

Volunt hanc Reginam vultu & habitu virili & ſparſis capillis referre Semiramin, quum audita Syrorum defectione feſtinans neglexit ſe pectere, nec niſi parta victoria venit ad ornandos crines. Eadem creditur eſſe Rhodogyne, de qua ſcribunt Philoſtratus & Polyænus, ita: *Rhodogyne lavans abſtergebat, verum quidam nuncians ſubjectam gentem defeciſſe, illa non abſterſis capillis, ſed ita ut erant revinctis equum conſcendit*: & in fine, *unde Perſarum regium ſigillum etiam nunc imaginem impreſſam habet Rhodogynen disjectis capillis præditam.* Id quod adnotamus in ſupplementum alterius figuræ Semiramidis in vario lapide, quæ eſt in prima parte. Hic autem conſervatur inter antiquas gemmas Eminentiſſimi & Reverendiſſimi Principis Cardinalis Leopoldi Medicei.

42. CLEOPATRA.

Duæ aliæ imagines Cleopatræ exhibentur in prima parte, quibus hæc adjungitur, quia hic varius lapis ſculptus eſt artificioſiſſima ſculptura, qui etiam venit ab incomparabili benignitate ejuſdem D. Cardinalis Leopoldi.

43. POETRIA.

Vel ſacerdos laureata.

44. ΙΡΜΟΦΙΟϹ. ΚΡΑΕΙΡΟϹ.

Ermophius & Crairus, ſive ſint hæc duo conjuncta

junčta nomina, ſeu potius amici ſignati proprio nomine ex conſuetudine Græca, ſine prænomine & cognomine, quæ ab Romanis uſurpabantur.

45. JUNIUS BRUTUS.

46. JVLIVS CAESAR.

Duæ aliæ imagines Julii Cæſaris ſunt impreſſæ in prima parte: hæc eis apponitur, non modo propter artificium ſculpturæ in ſardio, ſed maxime ad exſerendam gratam voluntatem, quam debeo Joſepho Monterchio, viro nobili ex monte Pulciano & ſacerdoti, quicum conjunčtus ſum & affečtu & cognatione, & cujus hoc donum eſt. Meretur ille ſingularem laudem in eruditione antiquitatis, per quam collegit abundantem copiam numiſmatum, ea occaſione, quum Romæ vivens in aula Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Ducis Hieronymi Matthæi, načtus quoque favorem Illuſt. & Excellentiſſimi Marchionis Ludovici fratris ejus, inſerviit erudito ejus viri genio, qui non minorem in literis, quam armis gloriam adeptus eſt.

47. AVGVSTVS.

Etiam de Auguſto eſt edita imago in prima parte in hiacyntho: hæc altera eſt in ſardio induſtrie ſculpta.

48. LEPIDVS.

49. CAPVT IGNOTVM.

Hæc imago mulieris a quibuſdam credita eſt Fauſtina Antonini Pii, ob certam quandam ſimilitudinem & ornandi modum, de quo tamen non decerno. Nihilominus præſtantia ſculpturæ valde eam commendat; mihi autem eſt cariſſima, quoniam venit ab celebrata comitate Michaelis Periccivoli, præfecti equitum Sereniſſimi Magni Ducis, in cohortibus Meſſanis provinciæ Sienenſis. Hoc dono ille obligavit me ad publicam profeſſionem æſtimationis meæ & devoti affectus, quum etiam ſit mihi gratiſſimus cognatus in communi patria oppido Boccheggiano.

50. CAPVT IGNOTVM.

51. INSCRIPTIO.

Antiqua marmorea.

D. M.

CLAVD. VICTORI
EQ. SING. D. N. VIX
ANN. XXVII. MIL. AN
VII. M. AUR. URSINUS
CA. HERES. AMICO

B. M. P.

Dis

Dis Manibus
Claudio Victori
Equiti ſingulari Domini noſtri vixit
annis XXVII. *militavit annis*
VII. *Marcus Aurelius Urſinus*
Camilla heres amico
bene merenti poſuit.

Dum hoc opus imprimitur, inventa eſt inſcriptio iſta, eo tempore quo Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus Flavius Urſinus Dux Braccianus me participem faciebat pretioſarum iſtarum gemmarum, quas hic edidimus. Placuit ea Principi illi & quia ſtudioſiſſimus eſt rerum antiquarum, & quia continetur in ea cognomen *Urſinus*, atque ideo hic eam poſui ſervandæ memoriæ ergo. De his equitibus, quos vocabant *ſingulares*, leguntur aliquot inſcriptiones deſcriptæ ab Grutero, ſed nec ille, nec quiſquam alius, quod ſciam, verbum de iis fecit. Invenitur in inſcriptionibus *Eques duplaris Aug. Eques ſingularis Aug.* qui ſcilicet habebant ſtipendium ſimplex vel duplex vel in unum equum vel in geminum, ſicut quoque legitur *duplaris & ſimplaris annona.* Vegetius lib 2. *Torques aureus ſolidus virtutis præmium fuit, quem qui meruiſſet, præter laudem duplas conſequebatur annonas; duplaris duas, ſimplaris unam.*

FINIS.

ERRATA

Partis ſecundæ ſic corrige.

Pag. 2 verſ. 28 ſtudio videmus philoſophos 11, 28 de dignitate. 18, ult. *geſtat?* 22, 1 decachordo. 36, 24 matribns. 59, 17 illarum

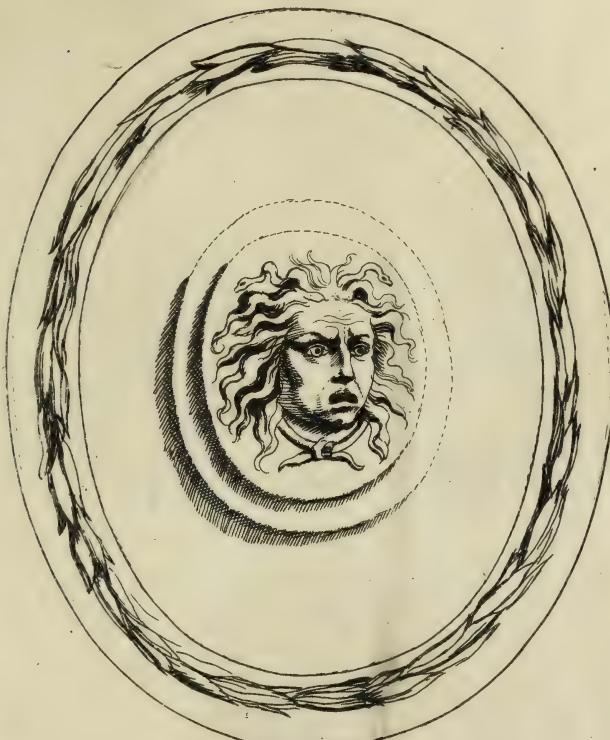
MINERVA

Statua in Agata

In Cameo

In Niccolo

In Niccolo

HERCOLE E CERBERO

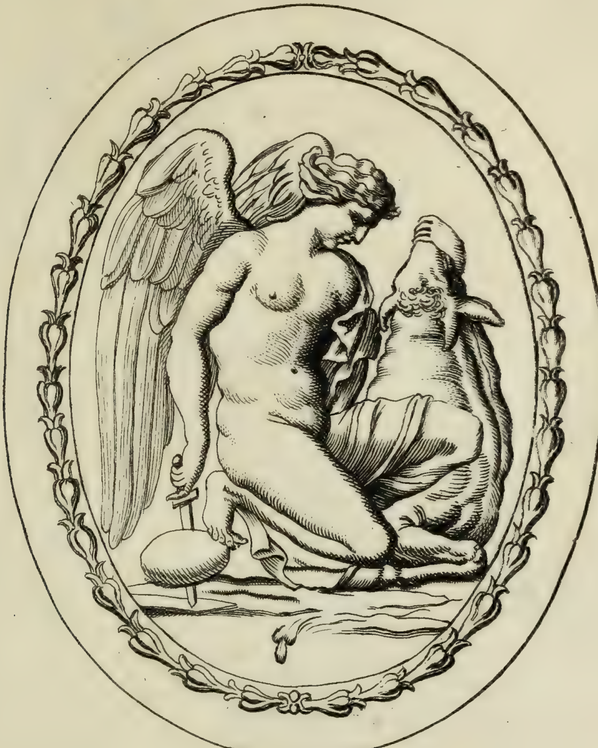

In Agata Varia

In Calcidonia Zafferina

VITTORIA

In Criſtallo

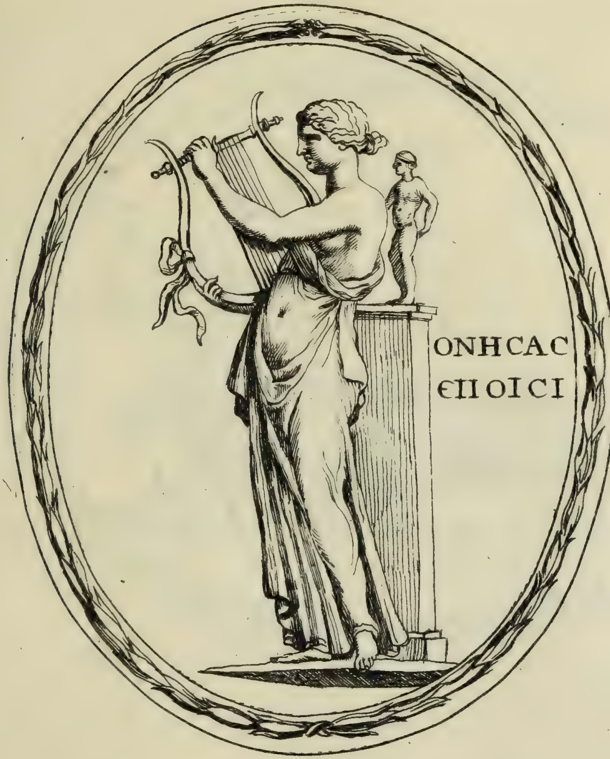
ORFEO

Jn Cameo

In Corniola

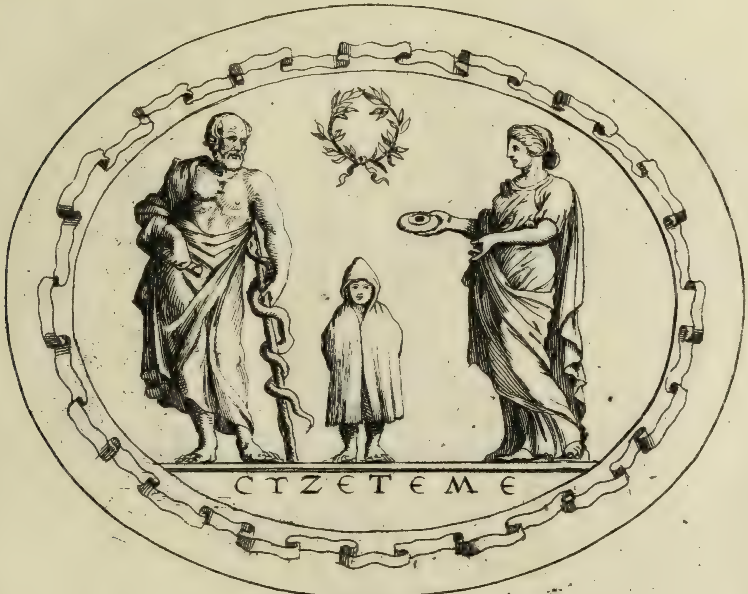

In Pasta Gialla

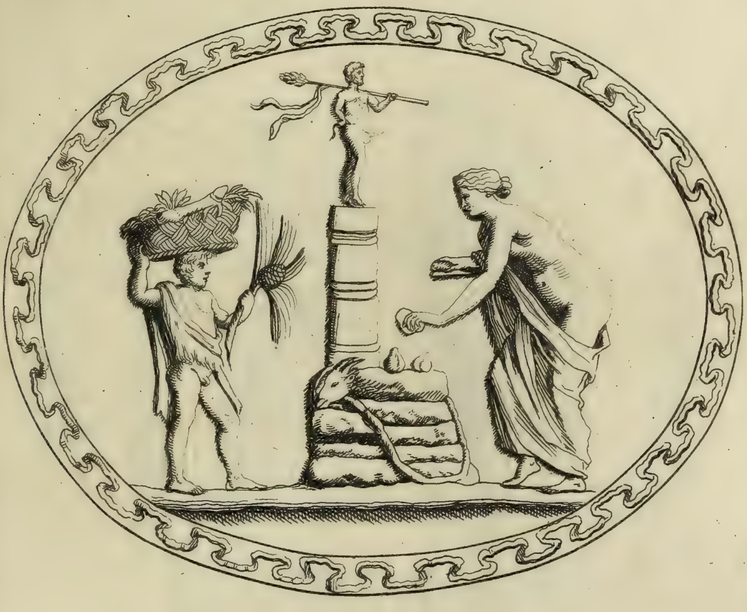

In Corniola

ESCVLAPIO HYGIA TELESFORO

In Cameo

In Cameo

In Corniola

Jn Cameo

Jn Lapis Lazzali

In Corniola

ERMAFRODITO

Jn Cameo

LEDA

In Cameo

GENII

Caccia

In Cristallo

Jn Pasta

In Corniola

MVTIO SCEVOLA

In Agata

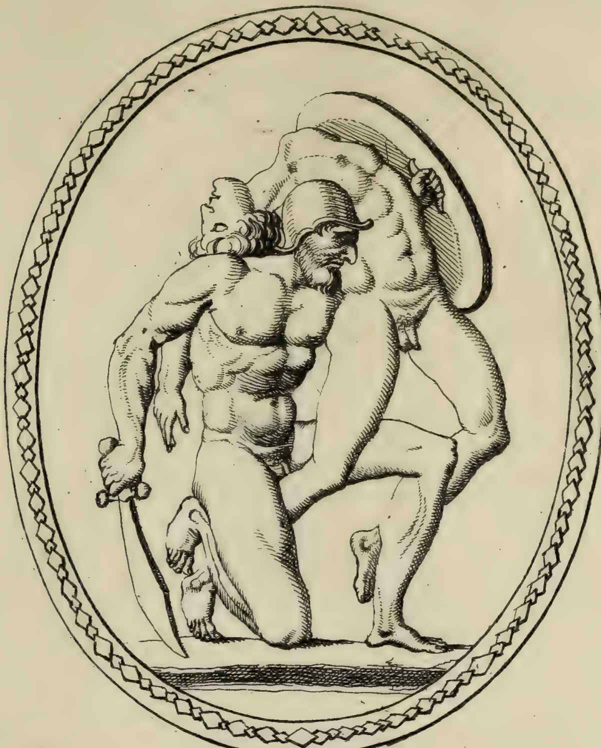
In Cameo

COMBATTIMENTO

In Cameo

GLADIATORI

ARISTOMACO

In Corniola

HERACLITO

In Cameo

DEMOCRITO PARTE AVVERSA

In Cameo

ALESSANDRIA

In Lapis Lazzali

In Elitropia

GIOCO.RE PARTE AVVERSA

In Elitropia

MITRA

In Elitropia

LEONE MITRIACO

Jn Elitropia

LEONE MITRIACO

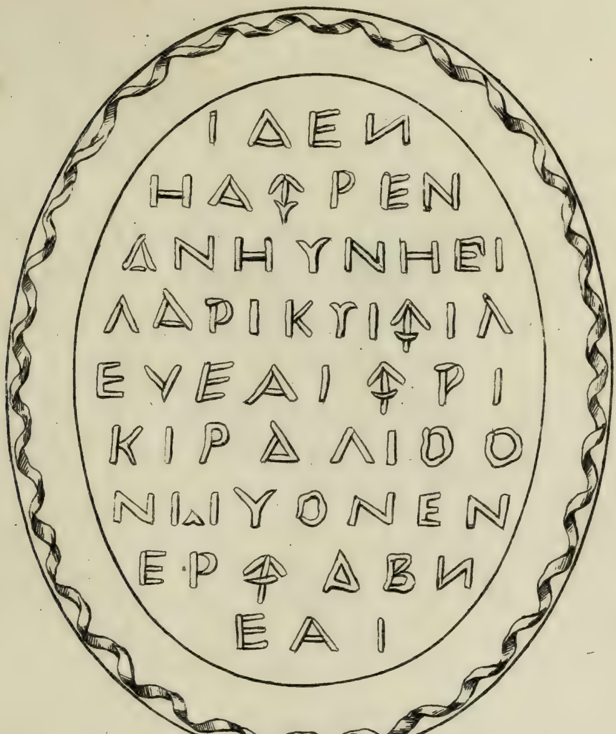

In Plasma

ABRAXAS

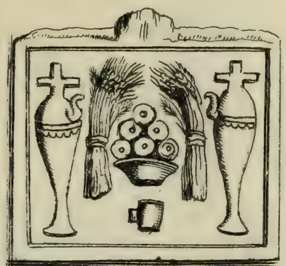

Jn Lapis lazzali

In Lapis lazzali

38

Mensa Sacra

SACERDOTE EGITTIO

in Pietra Rossa egittia

SACERDOTE EGITTIO
in Pietra Rossa egittia
40

SEMIRAMIDE

In Agata Sardonica

CLEOPATRA

In Cameo

POETESSA

Jn Corniola

In Diaspro Rossa

GIVNIO BRVTO

Jn Diaspro rosso

GIVLIO CESARE

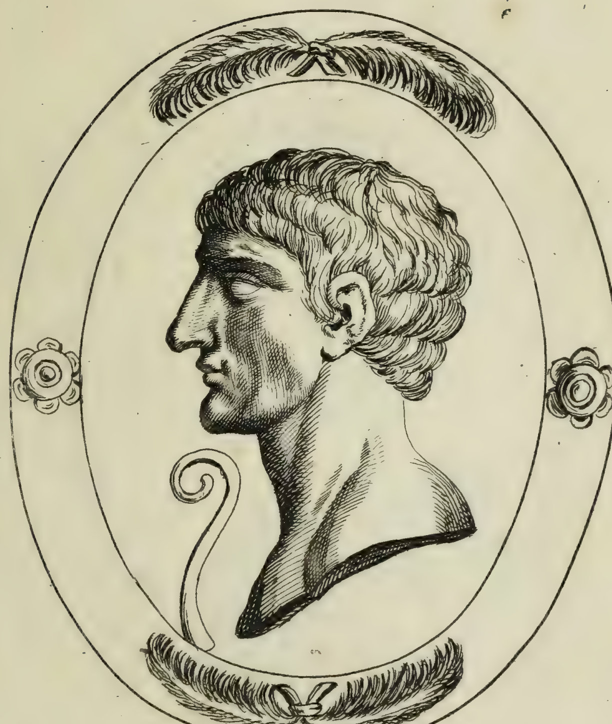
In Corniola

AVGVSTO

Jn Corniola

LEPIDO

In Corniola

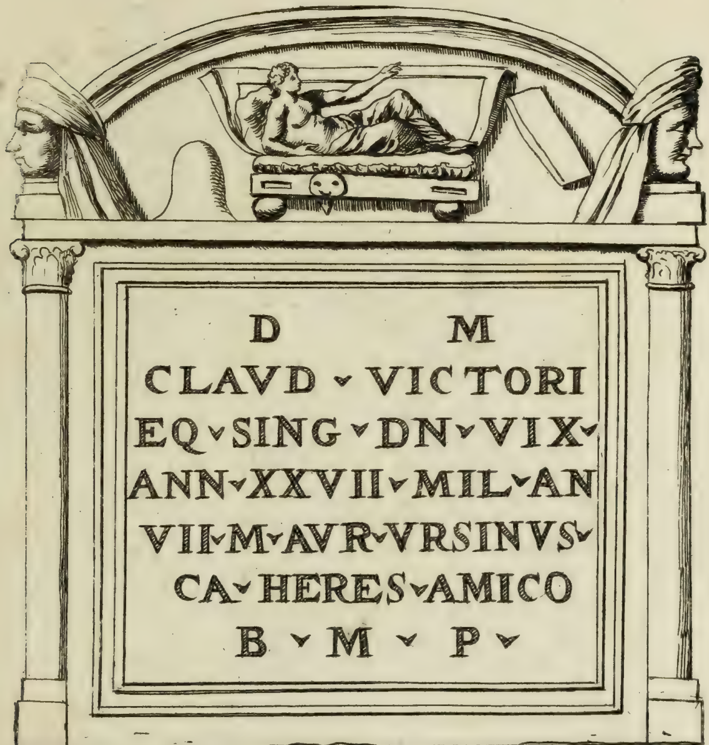

In Corniola

TESTA INCOGNITA

In Corniola

D M
CLAVD · VICTORI
EQ · SING · DN · VIX ·
ANN · XXVII · MIL · AN
VII · M · AVR · VRSINVS ·
CA · HERES · AMICO
B · M · P ·

SPECIAL 93-B
3530

THE GETTY CENTER
LIBRARY